

APPENDIX POSTERIOR

AD ELEMENTA THEOLOGICA.

IN QUÆSTIONEM DE AUTORITATE ECCLESIAE.

*Autore CAROLO DU PLESSIS D'ARGENTRE', Socio Sorbonico,
è sacrâ Facultate Parisiensi Doctore Theologo, & Abbate à Sanctâ
Cruce juxta Guingampum in Aremoricâ.*

H. J. r. 52.
(3.)

PARISIIS,

Apud Viduam CLAUDII THIBOUST, & PETRUM ESCLASSAN,
Juratum Bibliopolam ac Typographum Academiae Parisiensis
ordin. viâ D. Joan. Later. è regione Collegii Regii.

M. DCCV.

Cum Privilegio Regis.

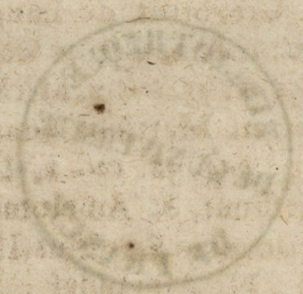
Cur. Privilegio Regi.

M. DCCV.

ordin. vis. D. Joan. Lacer. c. regione Collegii Regii.

Instituto Bibliopolam ac Typographiam Academicam Parisiensis

PARISIIS.

Variæ sententiæ de autoritate Ecclesiæ, in approbandis, vel damnandis, juxta nativum sensum, propositionibus & scriptis ad Fidem pertinentibus, *pag. 1.*

Opinio eorum, qui negant Ecclesiæ judicii assensum mentis & obsequium in hac materiâ deberi, ab antiquis & recentioribus Theologis reprobat. *pag. 1. col. 2.*

Controversiam de proprio scriptorum ad Fidem spectantium sensu, non tantum esse facti, sed etiam juris quæstionem. *p. 3. col. 1.* Objectionibus satisf. *p. 6. 7. 8.*

Argumenta nonnulla, ex sacris Literis & SS. Patribus petita, quibus utuntur plerique Theologi, ut ostendant, Ecclesiæ autoritatem, in discernendo ac dijudicando vero sensu propositionum & scriptorum, ubi de Fide agitur, ab omni errore immunem esse. *p. 3. col. 2. & p. 4.*

Veteres & recentiores Theologi docent, Ecclesiæ definitionibus de certis quibusdam factis, quæ Fidei rebus ac Religionis annexa sunt, animi assensum deberi; immò etiam, ex iis quamplurimi hujusmodi judicium nulli prorsus errori obnoxium agnoverunt. Multa in eam rem adducuntur testimonia Theologorum & momenta. Citantur inter alios, S. Thomas, *pag. 8. col. 2. & pag. 9. col. 1.* Gersonius, *pag. 9. col. 2.* Almainus, *pag. 9. col. 2. & pag. 10. col. 1.* Melchior Cano, *p. 10. col. 2. & p. 11.* Joannes à Turrecremata, *p. 11. col. 2. & p. 12.* Toftatus, *p. 12. col. 1. & 2.* Sylvester, *p. 26. col. 2.* S. Antoninus, Azor, Driedo, *p. 9. col. 2.* Bellarminus, *p. 13. col. 1. & 2.* Joannes à S. Thoma, *p. 13.* Michaël de Palatio, *p. 14. col. 1.* Bannes, *p. 14. col. 1. & 2.* Suares, *p. 15. col. 1.* Gregorius à Valentia, *pag. 15. col. 2.* Illustrissimi Fratres de Walemburg, *p. 15. col. 2.* Dominicus Gravina, *p. 15. col. 2. & p. 16. col. 1.* Andreas Duvallius, *p. 16. col. 2.* Em. Card. de Lugo, *p. 17. col. 1.* Joannes Malderus, *p. 17. col. 1.* Petrus Aurelius, *p. 17. col. 2.* Dominicus à Sancta Trinitate, *p. 17. col. 2.* de Rhodes, *p. 18. col. 1.* Sylvius, *p. 18. col. 2.* Palavicinus, *p. 45. col. 1.* Emin. Card. de Laurea, *p. 40. 41.* Herinck in disput. 6. de summ. Pontif. q. 4. Clerus Gallicanus in Epist. ad Urbanum VIII. *p. 46. col. 1. & in Relatione deliberationum*

in comitiis an. 1656. *p. 35. col. 2.* Bancel Dominicanus tom. 6. ipsius operum, tract. 5. q. 3. art. 3.

Occurritur Adversariorum responsioni, *p. 18. col. 2. & p. 19. col. 1.*

Quæstionem de propriâ cujuslibet scripti sententiâ, ubi de rebus Fidei agitur, ad *ius* pertinere, eamque certissimo Ecclesiæ judicio subjectam esse, asseritur nonnullis, tum Juris Canonici, tum etiam Conciliorum decretis, *p. 19. 20. 21.* deinde pluribus Theologorum testimoniis, *p. 21. & sequentibus.*

Vetus hoc effatum, *ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis*, à Magistro Sententiarum assertur, *p. 21. col. 2.* rectè à S. Thoma exponitur, *p. 21. col. 2. & p. 22. col. 1.* item à Banesio, *p. 22. col. 2. & p. 23.* à Gersone, *p. 54. col. 1.* ab Hieronymo de Medicis, *p. 24. col. 1.* quibus adstipulantur Melchior Cano, Suares, Turrianus, Gonetus, Sylvius, *p. 24. col. 1.*

Alia referuntur testimonia, cum veterum, tum recentiorum Theologorum. Inter cæteros adducitur Gerson, *p. 24. 25. 54.* Guillelmus de S. Amore, *p. 26. col. 1.* Melchior Cano, *p. 55. col. 2.* Em. Card. à Turrecremata, *p. 27. & 28.* Bellarminus, *p. 28. 29. & 30.* Baronius, *p. 32. col. 2.* Toftatus, *p. 33. col. 1. & 2.* Stapleton, *p. 33. col. 1.* Latomus, *p. 55. col. 1.* Joannes à S. Thoma, *p. 33. col. 2.* Dominicus Gravina, *p. 34. 35.* Gregorius de Laude, sive de Lauro, *p. 35. col. 1. & 2.* Clerus Gallicanus in comitiis an. 1656. *p. 35. col. 2.* Michaël Paludanus, *p. 38. col. 2.* Martinus Grandin & Gasto Chamillart, *pag. 38. col. 2.* Ibidem, Ludovicus Thomassinus, & Amelotus, Franciscus Annatus, & Joannes Ferrerius, Illustriss. Ludovicus Abely, N. Alexander, Andreas Chevillier, &c. *p. 38. col. 2.* In Universitate Lovaniensi Martinus Steïaert, R. P. Desirant, D. Martin, & multi Duacenses Theologi, *p. 39. col. 1.* Apud Italos Em. Card. Rospigliosi, *p. 39. 40.* Norisius, *p. 40. col. 1.* De Laurea, *p. 40. 41. 42. 43.* Daguirre, *p. 45. col. 2.* Item Em. Card. le Camus, *p. 46. col. 1.* Lupus, *p. 49. col. 2.* Peravius, *p. 48.* Postremò Baius, *p. 50. col. 2.* Jansenius, *p. 50. col. 2.* ipsa Jansenii Defensorum sententia de approbatione scriptorum S. Augustini circa gratiam, *p. 51. col. 2.*

Respondetur ad objecta, quibus ostendere conantur, quæstionem facti de proprio scriptorum sensu nullam habere necessariam cum *jure* connexionem, id est, cum ipsâ veritate dogmatum ab Ecclesiâ definitorum, pag. 6. col. 2. & p. 7.

Solvitur palmare Adversariorum dilemma, quo Ecclesiam in factis dogmaticis errare posse, nec assensum internum ipsius judiciis in ejusmodi rebus definitum esse concludunt, p. 7. 8.

Contrariæ argumentationes diluuntur, quibus nonnulli contendunt, trium Capitulorum negotium ad Fidem divinam nullatenus pertinere, p. 44. col. 1. & 2.

De indulgentiâ, quâ S. Gregorius erga quosdam trium Capitulorum Defensores interdum usus fuit, p. 44. col. 2.

Perperam Adversarii opponunt, celeberrimo S. Gregorii testimonio, quod refertur in cap. *sicut*. Dist. 15. & Martini V. Constitutione nimis probari, p. 27. col. 1. & 2.

Falsò objicitur quoddam decretum, cui Episcopi Hispani obstiterint, à Benedicto 2°. contra quasdam S. Juliani propositiones latum fuisse, p. 39. col. 1.

Caput *A nobis*, in quo judicium Ecclesiæ nonnunquam errare posse dicitur, rectè interpretatus est Bannes, p. 14. col. 1. Toftatus, p. 12. Joannes à S. Thoma, p. 14. col. 1. Dominicus à S. Trinitate, p. 17. col. 2.

In quibuscumque factis haud revelatis Ecclesiam errare posse non docuit S. Thomas, p. 9. col. 1.

Sententia Gersonis de factis nihil nobis officit, p. 9. col. 1. præsertim si conferatur cum aliis ejusdem locis, p. 24. 25.

Almaini mens de factis explicatur, p. 10. col. 1. & 2.

Melchior Cano de Sanctorum Canoniza-

tionem & de verâ Conciliorum œcumenicitate immeritò nobis objicitur, pag. 10. col. 2. & p. 11. col. 1.

In quibusnam factis Ecclesiam decipi posse asserit Toftatus, p. 12. Joannes à Turrecremata, p. 27. col. 2. Gravina, p. 16. col. 1.

Agobardi Lugdunensis Episcopi testimonium de Theodoro, cui medium locum inter Nestorium & S. Cyrillum tribuit, explicatur, p. 47. col. 1. & 2.

De Honorii facto nihil asserit Jonnes à Turrecremata, quod nobis adverfetur, p. 28. col. 1. nec etiam Bellarminus, p. 29. nec Baronius, p. 31. nec Stapleton, Binius, Gretzerus, Tannerus, Cofetellus, Wigerius, Veronius, Gonetus, &c. p. 32. col. 2. nec Petavius, p. 47. col. 2. nec Duvallius, p. 16. col. 2, nec Joannes Malderus, p. 17. col. 2.

Ad exemplum Honorii quid responsi demus, p. 30. & 31.

Frustrâ nobis opponitur Petavius de Marcello Ancyrano, p. 46. col. 1. & 2.

Nihil obest, quod ait Sirmundus de tribus Capitulis, p. 49. col. 1.

Prorsus inane est argumentum, quod ex Apologiâ Joachimi petunt, p. 35. col. 1. & 2.

Haloixii testimonium in Origenis defensione Adversarios nihil juvat, p. 49. col. 1.

Emin. Card. de Laurea in suâ discussione de Formulario Archiepiscopi Mechliniensis sibi favere inaniter gloriantur, p. 42. & 43.

Emin. Card. Daguirre de tribus Capitulis *absolutè* consideratis non agit, p. 45. col. 1. & 2.

Emin. Card. de Richelieu, ubi de factis loquitur & de SS. Canonizatione, quæstionem nostram de proprio scriptorum sensu non attingit, p. 46. col. 1.

Querelis Jansenii Defensorum satisficit, p. 51. 52. 53.

A P P R O B A T I O.

LEgi, ex mandato Illustrissimi mi D. Franciæ Cancellarii, hoc Opusculum, cui titulus est, *Appendix Posterior ad Elementa Theologica de autoritate Ecclesiæ*; in quo nihil deprehendi, quod à Fidei morumque regulis alienum sit; huncque brevem tractatum, si in lucem edatur, utilem futurum esse duxi. Datum in Sorbona die 8. Aprilis anni 1705.

C. DE PRECELLES.

APPENDIX

A P P E N D I X

P O S T E R I O R,

A D E L E M E N T A T H E O L O G I C A,

D E A U T O R I T A T E E C C L E S I Æ.

PAUCIS abhinc annis in gravem controversiam adductum est, quænam summæ auctoritatis Ecclesiæ, sine ullo erroris periculo subjiciantur: utrum scilicet nihil aliud præter Fidei dogmata simpliciter spectata, an etiam proprius & natus quarumlibet propositionum ac scriptorum ad res Fidei pertinentium sensus. Omnes quidem Orthodoxi de auctoritate Ecclesiæ in dogmatibus Fidei certissimè definiendis inter se consentiunt. At cum id quæritur, quisnam germanus, ac natus sit cujuspiam propositionis, sive scripti de Fidei doctrinæ sensus, non una est de Ecclesiæ auctoritate sententia omnium, qui Catholicâ communione gloriantur.

Alii in his quæstionibus decidendis, quas quidem non tantum *de facto*, sed etiam *de jure* aliquatenus esse putant, Ecclesiam nulli errori obnoxiam esse contendunt; idque tum ex Christi promissionibus Ecclesiæ factis, tum ex perpetuâ Ecclesiæ disciplinâ & praxi colligunt. Alii licet absolutam hanc erroris immunitatem in Ecclesia non agnoscant, vel istam quæstionem seponant, nec quidquam de hac statuere velint, nihilominus interiorem assensum iis, de quibus agitur, decretis semper adhibendum esse censent, quotiescumque ab Ecclesiâ id exigitur, ut non rarò contingit, tuncque obligari Fideles, ut idem omnino, quod Ecclesia, sentiant, ipsiusque judicium privatæ cuilibet opinioni ex animo præferant: tum quia

si peritis in quâque arte credendum est, multò magis Ecclesiæ in rebus ad Religionem attinentibus: tum quia si valet unquam, ut valere debet hæc regula, in dubiis probabilior sententiam minùs probabili anteponendam esse, nulla sanè est occasio, in quâ privatas opiniones judicio Ecclesiæ, utpotè longè probabiliori, anteferre iis in rebus liceat. Ex quo efficitur, ut quæcumque evidentia Ecclesiæ decretis objiciatur, ea tantum falsò apparens, ac fictitia censenda sit. Alii denique in hujusmodi quæstionibus, utpotè ad merum *factum* spectantibus, Ecclesiam falli posse, atque ad id nihil aliud, præter exteriori ac religiosam quamdam silentii observantiam, prolatis eâ de re illius decretis deberi arbitrantur.

Primæ & secundæ sententiæ modò allatæ Defensores in hoc consentiunt, ut postremam opinionem planè rejiciant, nec fas esse ab Ecclesiæ decretis dissentire existiment, cum ipsa sibi de factis dogmaticis definienti præstari obsequium postulat. Mihi quidem propositum est, quid hæc de re veteres & recentiores Theologi scripserint, breviter hîc exponere; ut exploratum ac perspectum sit, quantum ab illa tertia opinione abhorreant. Constabit enim ex illorum testimoniis, integram & perfectam animi obedientiam Ecclesiæ decretis, in iis rebus semper deferendam esse; immò etiam eorum quamplurimos auctoritatem ab omni errore immunem in hujusmodi controversiis ad facta juri annexa pertinentibus Ecclesiæ tribuisse. Ac primùm, quid sit quæstio

juris, & quid sit *quæstio facti*, definiendum.

Cum à jurisperitis, tum *juris*, tum *facti* vocabula petierint Theologi, primò quidem expendendum est, quid *juris*, & quid *facti* nomine intelligant Jurisconsulti, deindè ad Theologos descendemus.

Apud Jurisperitos nihil aliud est *jus*, quàm id quod ex lege judicari debet. Nam *judicii finis est jus*, ex quo etiam nomen, inquit Tullius in Topicis. *Quæstio facti* ea est, quæ ex legibus solvi nequit, dum *queritur, an id, quod in casu vel naturâ contingenter positum est, acciderit, vel factum fuerit*; ut ait Perez ad cod. de *juris & facti ignorantia* n. 2. In omni autem parte (inquit Jurisconsultus, lib. 22. digest. tit. 6.) *error in jure, non eodem loco, quo facti ignorantia haberi debet, cum jus finitum, & possit esse, & debeat, facti interpretatio plerumque & prudentissimos fallat*. Quapropter regula est, *juris quidem ignorantiam cuique nocere, facti verò ignorantiam non nocere*. Jurisperiti & Rhetores triplex *quæstionum* genus omninò distinxerunt, scilicet an res sit, quid sit, & qualis sit, ut explicat Calvinus Jurisconsultus in Lexico Juris, verb. *quæstio*; Quintilianus lib. 10. Instit. orat. & Cornelius Valerius Rhetor. lib. 1. cap. 29. Ex tribus illis *quæstionibus*, prima duntaxat est *facti*, reliquæ duæ ad *jus* pertinent. *Prima quæstio facti est*, inquit Calvinus, & *probationibus vel conjecturis expeditur, ut veritas appareat: inde sunt tituli de probationibus & de instrumentis, de testibus*. Reliquæ duæ *quæstiones sunt juris, quæ per artem equi & boni explicantur, cujus sit mentio in L. 1. ff. de Justit. & jure*. In *quæstione facti consideratur quales sint circumstantiæ extrinsecus: in quæstione juris perpenditur rectum animi judicium, intrinsecus*; ut docet Oldendorpius in legem 16. ff. de statu hom. Non est etiam hîc omittenda *facti & juris notio*, quam affert Aristoteles lib. 1. Rhetor. *eius qui controversatur nihil est, nisi ut demonstret rem esse, vel non esse; vel factum, vel non factum esse; at verò utrum justa, aut injusta, quæcumque Legislator non distinxit; ipsum nempe Judicem oportet cognoscere, & non discere à partibus*. *Quæstiones juris facti quæstiones consequuntur, ut patet ex Lege, si quæramus, ff. qui*

testam. facere poss. In primis animadvertere debemus, an is qui fecerit testamentum, habuerit testamenti factionem; deinde si habuerit, requirimus an secundum regulas juris civilis testatus sit. At cum defenditur, non id legem dicere quod adversarius velit, sed aliud, inquit Tullius in Top. quod quidem contingit, cum scriptum ambiguum est, ut dua differentes sententia accipi possint, tum de jure, non de facto agitur. Etenim germana interpretatio legis & intelligentia ad quæstionem juris idcirco pertinet, quia hujusmodi quæstionum finis est juris cognitio, licet in ea quæstione quidpiam facti involvatur. Hâc de re legatur Quintilianus lib. 10. Instit. orat. ubi sic ait: *In statu causæ finitiva disputatur, aut de verborum proprietate, aut æqui bonique interpretatione, aut voluntatis conjecturâ*. Hoc in loco Quintilianus *causæ finitivæ statum*, vocat eum, in quo defacto, seu de lege latâ constat, tumque disputatur, aut de verborum proprietate, aut æqui bonique interpretatione, &c. itaque disputatio de verborum proprietate, ad quæstionem juris pertinet. Consulatur etiam Ramus in suo Tractatu de analogia juris & facti.

Quod ad Theologos spectat, ut eas quæstiones in quibus de veritate aut falsitate cujuspiam doctrinæ, ex regula Scripturæ, aut Traditionis, dijudicandæ, ab illis in quibus de aliquo facto duntaxat agitur, discernent, priores vocarunt quæstiones juris, seu de jure; posteriores verò quæstiones facti, Jurisperitorum adinstar. Itaque *juris quæstio* apud nos ea est, quâ de veritate aut falsitate alicujus doctrinæ agitur, seu cujus finis est doctrinæ cognitio. Nonnunquam autem contingit, ut factum juri annexum sit; tuncque à fine qui præcipuè intenditur, quæstio denominatur; ut si non alius sit quæstionis finis, quàm facti aut rei gestæ cognitio, quæstio facti remaneat; sin verò quæstionis finis sit doctrinæ verbis expressæ cognitio, cui alicujus facti notitia interserviat, hujusmodi quæstio juris appellanda sit. Præterea dupliciter factum juri annexum esse potest, scilicet vel per se & naturâ suâ, sicut divinæ revelationis factum cum omnibus Fidei Catholicæ dogmatibus conjunctissimum est; vel per accidens, ut aiunt, & ex hypothesi.

His positis, Theologi consentiunt, cum id quaeritur, quisnam germanus ac nativus sit quarumdam propositionum, sive cujuscumque scriptio-
 nis sensus *comparatè* ad mentem Autoris, tum esse *facti*, non *juris* quaestionem. At cum *simpliciter & absolutè* quaeritur, quisnam genuinus ac nativus sit quarumdam propositionum, sive cujuscumque scripti de rebus Fidei sensus, tum de *jure*, nec de *facto* tantum rem esse contendimus; licet in hujusmodi quaestionibus factum quoddam juri necessariè annexum, non quidem *per se* & naturà suà, at *per accidens & hypotheticè* reperiatur. Quod ut intelligatur, advertendum est, Fidei dogmata dupliciter spectari posse, nimirum, vel *simpliciter* & sine verbis quibus exprimuntur, vel *comparatè* ad verba quibus explicantur. *Fus* autem, seu doctrinae veritas Fidei dogmata utràque ratione complectitur. Itaque *juris* quaestiones duplicis omninò sunt generis. Unum est earum in quibus de Fidei dogmatibus simpliciter agitur, mente sevocatà à verbis quibus enuntianda sunt. Alterum est earum in quibus de locutionibus orthodoxis, quibus Fidei dogmata ex Scripturis sacris & Ecclesiae Traditione exprimenda sunt, disputatur. Cum autem in quaestionem adducitur, quisnam genuinus ac nativus sit quarumdam propositionum, sive cujuscumque scripti de rebus Fidei sensus simpliciter spectatus, idem est ac si quaeretur, utrum locutiones quibus mysteria Fidei in illis propositionibus sive scriptis exponuntur, orthodoxae sint, necne; utrum cum Scripturà sacrà & Traditione consentiant, an dissentiant, spectatis omnibus adjunctis. Quemadmodum enim cum de germano legis cujuscumque sensu ambigitur, idem est ac si quaeratur, quid ferat lex: quod quidem ad *juris* quaestionem pertinere omnes Jurisperiti consentiunt: licet etiam cum de proprio sensu cujuscumque scripti de rebus Fidei tractantis controversa est, idem est procul dubio, ac si quaeretur, quanam doctrina in eo scripto vi nativà verborum sit expressa. Quod si dixeris in eà quaestione factum involvi, respondemus in priori quaestione de proprio legis sensu, quid scilicet ferat lex vi nativà & proprià verborum, consimile factum juri annexum reperi. Cur igitur quaestionem de pro-

prio legis sensu ad quaestiones juris pertinere non dissidentur adversarii, & quaestionem de germano ac proprio cujuscumque scripti, in quo de rebus Fidei agitur, sensu, ad quaestionem juris pertinere negant? Contra eos meritò concludimus, alia esse facta *juri* minimè annexa, alia facta *juri* annexa, quae idcirco dogmatica possunt appellari, & ad quaestiones *juris* reipsa revocantur. Hujusmodi est factum dogmaticum de nativo cujuscumque scripti sensu, ubi de rebus Fidei differitur.

Ad auctoritatem Ecclesiae, quae sola est regula Fidei animata & loquens, accedamus. In Elementis nostris Theologicis art. 16. de auctoritate Ecclesiae, & in priori Appendice ad hunc articulum, jam probavimus nihil esse dubii, quin ubi de factis juri minimè annexis quaeritur, in errorem labi ipsa possit. Nec verò ullum propterea Fidei ac Religioni periculum creatur. At cum de factis juri annexis & alligatis quaestio est, in iis Ecclesiae judicium nulli errori obnoxium esse, multis argumentis Theologicis, & pluribus exemplis ex historià Ecclesiasticà repetitis, demonstratum à nobis fuit: ut hanc ratione eos strenuè refelleremus, qui ab Ecclesiae judicio in hujusmodi rebus dissentire sibi fas esse arbitrantur. In hoc posteriori Appendice ostendendum superest, nostram sententiam omnino consentaneam esse communi probataeque doctrinae insigniorum Theologorum, qui in hujusmodi factis assensum Ecclesiae judicio deberi statuunt, immò quorum plerique ipsius de his judicium ab errore prorsus immune esse existimant; ne jus ac Fides ipsa in manifestum periculum adduci possit, neve Ecclesia gravibus sine fine, ac sine ullà remedii spe, dissensionibus exposita, perniciosè laceretur. Cum enim, inquit, Christus Ecclesiae suae promisit, eam fore *columnam & firmamentum veritatis*, contra quam *porta inferi non prevalebunt*, se ipsius Pastoribus *ad usque consummationem saeculi* adfuturum esse, ut Fideles doceant; & ad ejus sacros ministros pertinere, ut sanæ doctrinae *depositum* custodiant, seduloque devitent *profanas vocum novitates*; hæc promissio non tantum spectat ad Fidei dogmata simpliciter accepta sine verbis quibus enuntiantur, sed etiam ad eadem Fidei dogmata pertinet, qua-

tenus verbis exprimuntur : atque adeò Ecclesiæ certissimo iudicio subjiuntur omnes locutiones, quibus mysteria Fidei ex Scripturis sacris & Traditione explicanda sunt. Atqui ubi quæritur, quisnam germanus sit ac proprius cujuscunque scripti de rebus Fidei sensus, idem est omnino ac si quæreretur, utrùm locutiones illius scripti, orthodoxæ sint, an Hæreticæ : utrùm cum Scripturâ sacrâ consentiant, an ab eâ dissentiant. Ergo hujusmodi quæstiones virtute Christi promissionum certissimo Ecclesiæ iudicio subjectæ sunt. Et reverâ hanc ab errore immunitatem sibi apertè tribuere videtur quinta Synodus, cum Triâ Capitula damnavit. Sic enim in 8^a. collatione loquuntur Episcopi : *In memoriâ tenentes promissiones de sanctâ Ecclesiâ factas, & qui dixit, quod portæ inferi non prævalebunt adversus eam, id est, Hæreticorum mortifera lingua : recordantes autem, & quæ per Oseam de eâ prophetata sunt, in quibus dicit, & sponsabo te mihi in æternum & cognosces Dominum ; Hæreticorum quidem effrenatas linguas, & eorum impiissima conscripta, & eosdem ipsos hæreticos, &c... patri mendacii diabolo connumerantes... nos autem mandatum habentes per doctrinam rectam exhortari populum... necessarium esse putavimus capitulis comprehendere, & prædicationem veritatis, & Hæreticorum, nec non eorum impietatis condemnationem. Si quis igitur defendit prædictum impium Theodorum & impia ejus conscripta... talis anathema sit, &c.*

Et quidem non est Ecclesiæ deneganda ea ab errore immunitas, quæ ipsi prorsus necessaria est, ut de antiquâ Traditione, quæ in scriptis veterum Patrum continetur, certò judicet. Atqui res ita se habet. Cum enim quædam Fidei dogmata in dubium ab Hæreticis revocantur, ea est Ecclesiæ consuetudo, veterum Patrum scripta expendere ; ut ex germanâ eorum interpretatione, quænam fuerit antiqua Ecclesiæ Traditio, demonstrari possit. Sic v. g. in Concilio Nicæno, in Concilio Ephesino, in Chalcedonensi, in utroque Constantinopolitano, &c. testimonia ex scriptis antiquorum Patrum allata sunt, antequam quidquam definiretur. Non enim infinita sunt scripta veterum Patrum, quin im-

mò ex tribus prioribus sæculis pauca admodum supersunt. Itaque cum omnia priscorum Ecclesiæ Doctorum scripta finito quorundam scriptorum sigillatim sumptorum numero comprehendantur, nisi Ecclesiæ iudicium de sensu cujuscunque scripti, quod expendere vult, sigillatim sumpti, ab errore sit immune, quâ ratione ipsius sententia de proprio sensu veterum scriptorum ex quibus Traditio conflatur, nulli errori obnoxia erit ?

Respondent adversarii, quemadmodum omnium Episcoporum in Concilio generali congregatorum sententia est ab omni errore immunis, licet singulorum Episcoporum iudicium sit errori obnoxium, quia scilicet à collecto ad distributum non semper valet consecutio, sic Ecclesiam in interpretandâ communi omnium Patrum sententiâ decipi non posse, licet in interpretando sensu cujuscunque scripti sigillatim sumpti errare possit. At non satis advertunt se suo gladio ipsos jugulare. Idcirco enim singuli Episcopi, sive in Concilio, sive extra Concilium, errori subjacent, quia unus Episcopus non est Ecclesia. Sed sive Ecclesia de pluribus veterum Patrum scriptis simul judicet, sive de sensu cujuscunque scripti sigillatim sumpti, utrumque iudicium est ejusdem in eadem prorsus materiâ iudicium, iisdem inquirendi modis innixum, cum eadem de divino auxilio, quod utrobique similiter implorat, confidentiâ prolatum, atque adeò nulli errori obnoxium. Hoc argumentum, quod quidem invictum videtur, ut eludant, ad Traditionem *oralem*, id est, vivâ voce à majoribus ad nos transmissam confugiunt, ex quâ de antiquâ traditione, quæ scriptis antiquorum Patrum continetur, judicandum & præscribendum esse contendunt. At præterquam quod, ut modò animadverti, perpetua consuetudo Ecclesiæ ac disciplina fuit, ex veterum Patrum scriptis Fidei controversias dirimere ; sanè cum ab Hæreticis impugnatur oralis Traditio hodierna, quam antiquæ Traditioni adversari clamitant, quâ viâ hodiernam Traditionem cum antiquâ Traditione in scriptis veterum Patrum expressâ consentire ostendet

Ecclesia, nisi proprium sensum cujuslibet scripti de rebus Fidei tractantis certissime interpretari possit? Calviniani v. g. contendunt antiquam Ecclesiæ Traditionem & doctrinam de præsentia Christi in Eucharistia posterioribus sæculis immutatam fuisse, & decimi sæculi Traditionem, quæ præsentiam realem confirmabat, veterum Patrum doctrinæ, & præsertim D. Augustino maxime repugnare. His igitur temporibus, cum hodierna Traditio ab Hæreticis falsitatis arguitur, ex eâ non potest de sensu doctrinæ in omnibus scriptis veterum Patrum expressæ dijudicari. Quâ igitur viâ hodiernam Traditionem ab Hæreticis contemptam cum antiquâ traditione in veterum Patrum scriptis expressâ consentire demonstrabit Ecclesia, nisi proprium cujuslibet scripti de rebus Fidei sensum indagare possit & interpretari absque erroris formidine?

At plerumque, inquit adversarii, genuinus veterum scriptorum sensus de Fidei mysteriis obvius est & per se patet. Itaque sola evidentia ad revincendos Hæreticos sufficit, nec ullo divino auxilio indiget Ecclesia, ut sensum per se evidentem & manifestum certò discernere queat. Primò quidem respondemus, Ecclesiæ Pastores, ubi obvius est ac manifestus scriptorum sensus, eum quidem solo lumine naturali posse certò cognoscere; attamen omninò necessarium esse, ut singularis Dei providentia, Ecclesiæ suæ semper præsentissima caveat, ne id quod reverà non sit evidens, pro evidenti ab Ecclesiâ habeatur, ut Hæreticis plerumque accidit. Deinde advertendum est, cum hæreticus quarundam propositionum, sive scriptorum sensus Ecclesiæ satis perspicuus ac manifestus videtur, ut de eo decernendum existimet, quamvis nonnullis privatis haud ita innotescat, quod quidem non raro us venit, tum etiam obligari Fideles omnes ad obsequendum Ecclesiæ judicio, non solum quoad quæstionem juris, sed etiam quoad quæstionem facti. Exempli causâ, si qua unquam hæresis legitimis Ecclesiæ iudiciis perspecta fuit, eo loco certè impium Arii dogma contra Filii divinitatem annumerandum est. Sic tamen errores suos quandoque dissimulabat Arius, dum à se nihil aliud ni-

si hæresim Sabellii impugnari profiteretur, ut plures deceiveret. Quocirca Alexander Episcopus Alexandrinus ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum scripsit, ut à fraudibus Arii & Achillæ caveret. (a) *Ea porro, inquit, quæ apud nos perperam docuerunt & egerunt, & quorum causâ à nobis sunt expulsi, nequaquam illis confitentur, sed vel silentio ista tradunt, vel fictis sermonibus & libellis conscriptis velantes, fucum faciunt.* Referatur etiam à S. Athanasio in Epist. 1. ad Serapionem, Arium Constantino obtulisse Fidei expositionem ex solis Scripturæ verbis concinnatam, ad cujus finem jurejurando affirmabat se non docuisse eam hæresim, propter quam ab Alexandro damnatus erat. Atqui postquam impia Arii doctrina unâ cum ipso Ario in Concilio Nicæno proscripta fuit, tum singuli Fideles Ecclesiæ sententiam de perverso Arii sensu ipsius verbis expresso, cuilibet privatæ opinioni anteferre tenebantur, ut ex veteri Ecclesiæ disciplinâ constat. Nonne Pelagius *sub ambigua generalitate quid sentiret abscondens, Gratiæ tamen vocabulo frangens invidiam, offensionemque declinans* se orthodoxum simulabat (inquit S. Augustinus in lib. de grat. Christi c. 37.) & hac arte Albinam, Pinianum, juniorem Melaniam aliosque complures in Palestinâ decepit, disertè asserens se *anathematizare, qui vel sentit, vel dicit Gratiæ Dei, quâ Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros non esse necessariam.* Nihilominus detectis Pelagii Cœlestique versutiis, non uno, sed multiplici Africanorum Præsulorum & Romanorum Pontificum judicio damnata fuit impia eorum doctrina, nec ipsam ulli privato postmodum excusare licuit.

Integram & perfectam Ecclesiæ judicio in hujusmodi factis, quæ rebus Fidei annexa sunt, observantiam deberi, abundè probavimus in prioribus Appendice, præsertim exemplo §. 6. 7. & 9. ubi de Nestorianorum, Eutychianistarum, & trium Capitulorum condemnatione egimus. Unum hîc addam: si privatam evidentiam contra Ecclesiæ decreta unicuique licitum sit al-

(a) *Hist. Theodoret. l. 1. c. 4.*

legare, omnes de Fide ac de Hæreticorum condemnatione quæstiones & controversiæ ad spiritum privatum revocabuntur. Ut enim omit- tam recentiores Protestantes in eâ opinione versari, verum Scripturæ sensum à quæstione facti omnino pendere, in quâ dijudicandâ, Ecclesiæ autoritas, ut pote errori per se obnoxia, singulorum evidentiam anteferenda non sit, nonne experientiâ constat, proprium ac nativum veterum Ecclesiæ Doctorum sensum vel evidentissimum de pluribus Fidei dogmatibus, ab Hæreticis in dubium ita revocari, ut sensum omnino repugnantem & contrarium sibi perspicuum esse ac manifestum procaciter opponant. Exempli causâ, Lutherani Doctrinam Transsubstantiationis Corporis Christi, sive in sacris Codicibus, sive in veterum Patrum scriptis contineri negant. Sociniani quoque mysterium sanctissimæ Trinitatis à Patribus Antenicænis traditum esse inficiantur. Ætate nostrâ Albertinus erroris Protestantium Minister in libro de Eucharistiâ longiorem tractatum scripsit, ut ostenderet scripta S. Augustini reali Christi præsentia in Eucharistiâ evidenter adversari. Unde sic argumentamur. Cum ad testimonium S. Augustini de reali Christi præsentia Catholici & Hæretici provocant, viri simplices & idiotæ, qui de proprio Scripturæ sensu per se ipsi judicare non possunt, necessario indigent aliquâ regulâ Fidei animatâ & loquente, quæ ipsis genuinam tum S. Augustini, tum cujuscunque alterius è sanctis Patribus sententiam aperiat absque ullo erroris discrimine. Nec sufficit ipsis evidentiam pro regulâ proponere, quandoquidem de germano sensu D. Augustini ab utrâque parte allegatur evidentia. Quemadmodum igitur ad vitanda schismata & ut Fides illibata conservetur, Ecclesiæ prorsus necessaria est animata Fidei regula, quæ omnia Fidei dogmata certò proponat; sic etiam ad dirimendas controversias, quæ de sensu quorundam scriptorum ad Fidem pertinentium oriuntur, Fideles indigent regulâ animatâ & loquente, quæ proprium cujuscunque scripti de rebus Fidei sensum turò ac securè possit dignoscere.

At, inquiunt adversarii, solæ quæstiones juris, quæ ad veritatem dogmatum spectant,

certissimo Ecclesiæ judicio subsunt. Cum autem de veritate aut falsitate alicujus doctrinæ non ambigitur, sed quæritur duntaxat, utrum ea doctrina in scriptis hujus vel illius Autoris reipsâ contineatur, tum non agitur de *jure*, at tantum de *facto*. Respondemus quæstiones *juris* esse duplicis generis, ut supra jam annotavimus. Unum genus est earum in quibus de Fidei dogmatibus simpliciter disputatur, mente abstractâ à verbis quibus exprimenda sunt. Alterum est earum quæ spectant ad orthodoxas locutiones, quibus dogmata Fidei, tum ex Scripturâ, tum ex Traditione exponi decet. Quid verò ex superiori objectionatione efficitur? Nihil aliud sanè, nisi quòd ubi de veritate alicujus doctrinæ simpliciter spectatæ non ambigitur, at tantum de proprio alicujus scripti sensu, tum de *jure* prioris generis controversia non est. Minimè verò probatur ibi non agi de *jure* posterioris generis, quod scilicet ad orthodoxas locutiones, quibus mysteria Fidei explicanda sunt, pertineat.

Instant adversarii. Ut quidpiam facti censeatur dogmaticum, id *juri* ac Fidei dogmatibus necessario annexum esse debet. Atqui cum de alicujus doctrinæ veritate constat, & solum quæritur, utrum ea doctrina in scriptis certi cujusdam Autoris repetiatur, necne, hujusmodi factum cum Fidei dogmatibus nullam habet connexionem necessariam; si quidem salvâ veritate cujuscunque dogmatis, disputari potest de *facto*, utrum in scriptis hujus vel illius Autoris reipsâ extet. Nec certè à scriptis ullius privati Autoris Fides Ecclesiæ pendet.

Respondemus facta illa dogmatica, quæ ab Ecclesiâ definiuntur, non habere absolutam, nec intrinsecam cum ipso *jure* connexionem, sed hypotheticam & extrinsecam, eamque necessariam. Nam primò quidem hanc connexionem habent cum *jure* quod Ecclesiæ competit de his factis certò judicandi, tanquam de objecto ad auctoritatem sibi à Deo concessam pertinente: cum ex eo *jure* necessariè consequatur, vera esse hæc facta, posito quòd ab Ecclesiâ decidentur. 2º. Contingit etiam, ea facta, cum definiuntur, habere connexionem aliquam necessa-

riam cum jure illo, quod eidem Ecclesiæ competit de ipsis Fidei dogmatibus, absque ullo errore decernendi. Nam si Ecclesia, ut diximus, statuere velit, quis sit genuinus sensus Traditionis Patrum circa aliquem articulum, qui ad Fidem spectet, quæ quidem Traditio cum Fidei dogmatibus arctissimo & indissolubili nexu conjungitur, tanquam illorum dogmatum custos integerrima ac tutissima, definire non poterit, quis sit ille Patrum in ipsorum scriptis sensus, ex quo exsurgit Traditio, nisi certò definire possit, quis sit sensus uniuscujusque è Patribus, cujus scripta expendere curaverit. Præterea opus est ad seruandum sanæ doctrinæ depositum, & ad eliminandos errores, ut Ecclesia, cujus munus est pascere gregem Christi, certò ac securè discernere, & Fidelibus indicare possit, quinam libri & verborum textus rectum & Catholicum sensum, quinam hæreticum pravumque contineant. Talis autem decisio ad facta dogmatica spectat, quæ revelata non sunt. Nonne etiam ad Fidei & Religionis incolumitatem necesse est, ut, divino assistente numine, Ecclesia, sine erroris periculo decernere possit de legitima & œcumenica alicujus Concilii autoritate, v. g. Concilium Tridentinum esse legitimum universalis Ecclesiæ Concilium? Si enim eo quod factum istud revelatum non sit, de hoc liceat dubitare, postquam ab Ecclesia definitum est; impunè ergo Hæretici grassabuntur, jactando, ut facere solent, sibi evidenter patere, nequaquam hoc Concilium esse œcumenicum; ipsaque dogmatum ab eo definitorum veritas nutaret in Fidelium animis, atque incerta remaneret.

Iterum urgent Adversarii: vel Ecclesiæ judicium de germano cujuslibet scripti sensu, non est ab errore immune, vi divinarum Christi promissionum, quæ in Scripturis continentur, vel post Ecclesiæ judicium, quo hæretica doctrina cuiuslibet libro tribuitur, Fide credendum est, eam doctrinam, quæ huic libro tribuitur, in ipso reverà contineri. Atqui hoc factum, quod à Deo nullatenus revelatum est, utrùm v. g. hæretica doctrina Nestorii in scriptis Theodoretii contra S. Cyrillum contineatur, aut hæretica doctrina famosa-

rum quinque propositionum in scriptis Jansenii, procul dubio non est de Fide divina: ergo hujusmodi judiciis Ecclesiæ non tenemur assentiri.

Primò quidem facilè negari potest major superioris argumenti propositio. Nam inter veritates Fidei à Deo revelatas, & humanas opiniones, aliquid interjectum atque intermedium reperitur: quandoquidem nonnulla sunt veritatum à Deo revelatarum consectaria, quæ licet per se revelata non sint, certò tamen ex revelatis deducuntur, neque ab humana opinione pendent: cujus generis sunt multæ conclusiones Theologicæ, quæ cum rebus revelatis necessariam & intrinsecam connexionem habent; qualis v. g. partibus quibusdam cum toto, & proprietatibus cum essentia competit. Licet enim nonnulli Theologi eas esse de Fide existiment, plurimorum tamen Theologorum sententia est, hujusmodi conclusiones inter veritates Fidei à Deo revelatas recenseri non oportere.

Deinde respondemus, inter Theologos magni nominis non deesse, qui arbitrentur, in iisdem divinis promissionibus ac præceptis, quibus Ecclesiam circa Fidei dogmata errare non posse, & à Fidelibus esse audiendam statuitur, *implicitè* saltem revelatam haberi autoritatem Ecclesiæ ab omni errore immunem in definiendis rebus necessariis ad tuendam religionem & universalem disciplinam. Quod quidem in primis verum putamus, ubi de proprio scriptorum ad res Fidei attinentium sensu judicare ac decernere opus est. Aliis asserendum videtur, (quod quidem sententiæ modò allatæ valdè affine est) hanc ab errore immunitatem, ex illis divinis promissionibus ac præceptis ob intrinsecam connexionem certâ & necessariâ consecutione deduci.

Porro advertendum est, facta ejusmodi dogmatica, quæ autoritate Ecclesiæ definiuntur, non eadem ratione ex Scripturis inferri, ac ipsa Ecclesiæ in illis certò dijudicandis autoritas. Hæc enim autoritas in divinis promissionibus ac præceptis, vel *implicitè* continetur, ut nonnulli putant, vel certò cum illis *intrinsecam* connexionem habet. At illa facta *extrinsecam* tantum connexionem habent cum eâ autoritate, quæ Ecclesiæ inest ipsa definiendi:

sive hæc autoritas in promissionibus ac præceptis divinis implicite revelata, sive ex his propter intrinsecam cum eisdem connexionem necessario deducta dicatur. Quamobrem ejusmodi facta etiam post Ecclesiæ definitionem, proprie & accurate loquendo, Fidei divinæ objectum non sunt, utpotè neque unquam explicitè, neque implicitè à Deo revelata, neque intrinsecè cum ullo objecto revelato per necessariam consecutionem conjuncta. Non enim, accedente Ecclesiæ definitione, ea revelata fiunt, quæ prius revelata non erant, cum nulla nunc nova fiat revelatio; sed ea tantum Fide divinâ credenda esse ab Ecclesia definiuntur ac declarantur, quæ vel explicitè, vel implicitè revelata erant, aut per intrinsecam connexionem cum revelatis conjuncta. Quotiescumque autem aliquid ab Ecclesia proponitur, quod Fide divinâ credendum sit, Fidei nostræ assensus, Dei, qui rem ipsam olim revelavit, autoritate immediatè nititur. Sic cum Ecclesia definit, quis sit sensus alicujus textûs Scripturæ, ut in Fidei controversiis aliquando contingit, id agit duntaxat, ut declaret talem sensum à Deo primitus revelatum esse, quem postea Patrum Traditio conservaverit. At cum eadem Ecclesia de sensu scriptorum cujuscumque privati Autoris ad Fidem spectantium decernit, nequaquam declarat, tanquam Fide divinâ credendum, hunc vel illum esse talis scripti vel propositionis sensum, cum id nullo modo fuerit à Deo revelatum, nec sit intrinsecè cum revelatione conjunctum. Et tamen facta post Ecclesiæ definitionem omnino vera & certa sunt, propter extrinsecam connexionem, hypotheticè necessariam, quam habent cum Ecclesiæ judicio nulli errori obnoxio.

Quocirca ratio propria, formalis & immediata, quoppter quam assentimur ejusmodi factis, quæ definit Ecclesia, & credenda proponit, semper est autoritas ipsius Ecclesiæ. Non enim unquam hæc facta, ut sit in omnibus actibus Fidei, immediatè propter autoritatem Dei revelantis credimus. Deus scilicet, ut hæc definiantur, & credenda proponantur, non concurrat ex parte objecti formalis motivi, tanquam prima veritas revelans, sicut concurrat in quolibet actu Fidei circa res re-

velatas: sed speciali tamen providentiâ assistit ex parte principii, intellectum Pastorum Ecclesiæ inducendo in veritatem, & impediendo ne errent. Sic in rebus, quæ prudentiâ supernaturali attinguntur, Deus assistit ex parte principii, non autem ex parte objecti motivi, facitque ut privati hominis mens non aberret, dum ea hujusce prudentiæ lumen ac ductum sequitur.

Denique, inquiunt nonnulli, quamvis Ecclesiæ judicium eâ certitudine, quam vocant *metaphysicam*, ex divinis nimirum promissis petita, certum non foret, non continuò ab ipsius sententiâ, veluti à mera opinione, dissentire fas esset: siquidem sepositâ etiam illâ certitudine metaphysicâ, adhuc in Ecclesiæ judicio de iis rebus superest certitudo *moralis*, quæ profectò non minùs assensum nostrum postulat & exigit, quàm multorum hominum fide dignorum in rebus civilibus & historicis testimonium: cui interdum ex adjunctis & circumstantiis certitudo moralis planè convenit: cuique adeò nonnisi temerè omnino & insipienter ullus error tribui potest.

His ita præmissis, operæ jam pretium est, quid speciatim hoc de argumento, tum veteres, tum recentiores Theologi senserint, diligenter expendere. Primò quidem ex eorum doctrinâ ostendemus, licet Ecclesia in privatis factis, *quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè pendent*, possit errare, multa tamen facta reperiri, Fidei rebus ac religionis annexa, in quibus Ecclesiæ decretum nulli errori obnoxium sit; vel certè eos ipsos, qui minùs videntur Ecclesiæ tribuere, id fateri, assensum illis decretis denegari non posse: deinde ex ipsorum principiis, & expressis sententiis, quæstionem de germanâ cujuscumque scripti sententiâ, ubi de rebus Fidei agitur, ad quæstiones *juris* propriè pertinere, eamque certissimo Ecclesiæ judicio definiri probabimus.

Notandum autem est, nonnulla Theologorum testimonia, quæ ad Summi Pontificis autoritatem spectant, eatenùs tantum à nobis proferri, quatenùs ab ejus decretis dissentire non licet, quibus Ecclesia consentit.

A S. Thoma Scholasticorum Principe incipiamus. Ubi agit de canonizatione Sanctorum *quodlibet*. 9. art. 16. confitetur in iis quæ

quæ ad facta privata pertinent, ut cùm agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de huiusmodi, fieri posse ut Ecclesiæ iudicium erret propter falsos testes. At factum quod in Sanctorum canonizatione reperitur, ab illis factis idcirco excipit, quia in Ecclesiâ, inquit, non potest esse error damnabilis. Sed hic esset error damnabilis, si veneretur tanquam sanctum, qui fuit peccator: quia aliqui scientes peccata ejus crederent hoc esse falsum, & si ita contigerit, possent ad errorem perducere. Ergo Ecclesia in canonizando sanctos non potest errare. Deinde ad objecta id responsi affert. Respondeo dicendum, quod aliquid potest judicari possibile secundum se, quod relatum ad aliquid extrinsecum, impossibile invenitur. Dico ergo quod iudicium eorum qui præsent Ecclesiæ, potest errare in quibuslibet, si persona eorum tantum respiciantur. Si verò consideretur divina providentia, quæ Ecclesiam suam Spiritu Sancto dirigit, ut non erret, sicut ipse promissit Joan. 14. quod Spiritus adveniens docebit omnem veritatem, de necessariis, scilicet, ad salutem, certum est quod iudicium Ecclesiæ universalis errare in his quæ ad Fidem pertinent, impossibile est. Unde magis est standum sententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de Fide, quam in iudicio profert, quam quorumlibet sapientum in Scripturis opinioni. . . . In aliis verò sententiis, quæ ad facta particularia pertinent, ut cùm agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de huiusmodi, possibile est Ecclesiæ iudicium errare propter falsos testes. Canonizatio verò Sanctorum medium est inter hæc duo: quia tamen honor quem Sanctis exhibemus, quædam professio Fidei est, quæ Sanctorum gloriam credimus, * piè credendum est, quod nec etiam in his iudicium Ecclesiæ errare possit. . . . ad secundum, dicendum, quod divina providentia præservat Ecclesiam, ne in talibus per fallibile testimonium hominum fallatur. Exploratum est igitur S. Thomam agnovisse facta non revelata, duplicis generis. Alia, ex quibus nullus oritur perniciosus error, etiamsi Eccle-

sia in iis deciperetur: alia, ex quibus oriretur aliquis error damnabilis, & in quibus eâ re divina providentia præservat Ecclesiam, ne per fallibile testimonium hominum fallatur.

In eadem, ac D. Thomas, sententiâ versantur de SS. Canonizatione, S. Antoninus 3. p. tit. 12. c. 8. §. 2. Soto, Azor, Driedo, Valentia, Sylvester, & innumeri post eos Theologi.

Gersonius Ecclesiæ Parisiensis olim Cancellarius, quibusdam in locis (a) docet, in eis quæ sunt facti, necessarium non esse, ut Ecclesia errare non possit: attamen (b) de pietate Fidei esse dicit, ut Sanctorum canonizationi assentiamur, licet non sicut veritatibus Fidei à Deo revelatis. Nonnulla etiam facta maximi momenti haud revelata in rebus religionis agnoscit, quæ solis hominum viribus & ingenio terminari non possunt, ut ipse ait in consideratione 4. de pace. Constat itaque, quod in materiis Fidei terminandis error non cadit in generali Concilio. Rationem dant Doctores ex speciali assistentiâ Spiritus Sancti & Christi regentis Ecclesiam, nec permittentis errare in his ad quæ humana investigatio pervenire non potest. Secus in his quæ vel facti sunt, vel humanâ ratione terminari possunt. Nunc autem schisma præsens, quanquàm in his quæ facti sunt, plurimum hæreat, ejus nihilominus terminatio tam perplexa cernitur, tamque difficilis, ut supra hominum vires, ingenia, inventiones, & consilia videatur. . . . . quapropter pium est credere, quod in tractatione præsentis materie Concilium generale non erraret. Cùm igitur facta maximi momenti occurrunt, ut olim contigit, dum plures Antipapæ miserando schismate Ecclesiam dividerent, ex doctrinâ Gersonii pium est credere, in dijudicandis huiusmodi factis Concilium generale non errare, quandò solis hominum viribus & ingenio terminari non possunt. Quod idem proinde dicendum videtur in mente Gersonii, cùm diversa interpretatio doctrinæ in scriptis alicujus Autoris de rebus Fidei expressæ schismata inter Fideles parit, ut olim trium Capitulorum controversia.

Almainus in 3um sentent. d. 24. q. 1. p. 79. expendit utrùm illa propositio, puta hoc Con-

* Piè credendum est; id est, officium pietatis ac religionis exigit, ut credatur. Siquidem divina providentia præservat Ecclesiam, inquit, S. Thomas, ne in talibus per fallibile testimonium hominum fallatur: & hic foret error damnabilis, si veneretur tanquam sanctum, cum qui fuit peccator, &c.

(a) Lib. de vitâ spirituali animæ.

(b) Tractatu de examinat. Doctrinarum considerat 1.

*cilium est in Spiritu Sancto legitime congregatum, sit articulus de Fide. Si sic, ergo Ecclesia tunc facit novum articulum. Si non, ergo licet discredere post illam determinationem, quod non est in Spiritu Sancto legitime congregatum, & dubitare, utrum erraverit, &c. .... dico quod illa non est de Fide, si non habeatur specialis revelatio: nulla est enim de Fide, nisi quia revelata. Nam ista, quamvis sit vera, hoc Concilium est in Spiritu Sancto legitime congregatum, non sequitur quod illa sit de Fide. Unde non sequitur, non licet mihi dubitare, ergo est de fide. .... & sic ista consequentia non valet. Non licet isti propositioni discredere, ergo est de Fide. .... nam multis tenemur formaliter credere, quæ non sunt articuli, neque de Fide. Hic certe Almainus loquitur de facto non revelato, utrum scilicet aliquod generale Concilium habeat omnes conditiones requisitas, ut in Spiritu Sancto rite congregatum sit & celebratum. De hac re, inquit Almainus, non licet mihi dubitare, nec inde sequitur illam esse de Fide, quia multis tenemur formaliter credere, quæ non sunt de Fide. Alibi quidem docet Almainus, in iis quæ sunt facti, non juris, Ecclesiam errare posse. At loquitur tantum de factis, quæ juri non sunt necessariè annexa, ut liquet ex cap. 16. lib. de potestate Ecclesiasticâ & Laïca. Se tamen ancipitem esse testificatur, utrum canonizatio Sanctorum sit duntaxat quæstio facti, & non juris, an sit etiam quæstio juris. Sic enim ait: (a) *Utrum Ecclesia possit errare in canonizando Sanctos, est difficultas, quia quod iste Sanctus sit, vel non, est unum factum. Utrum possit errare in quolibet facto, dicit Okam, quod multiplicia sunt facta. Quadam ex sacris litteris elici possunt; exemplum, quod Christus circumierit per totam Judæam, unum est factum quod trahitur ex sacris litteris, &c. .... istis suppositis, sit ista propositio. Non potest Concilium errare in facto, quod potest trahi ex sacris litteris, quia consequenter erraret in iis quæ sunt Fidei. Sed in facto, quod non potest trahi ex sacris litteris, Concilium errare potest. Sed in fide & bonis moribus non potest errare, quia in his specialiter dirigitur à Spiritu Sancto. Postea non definit Almainus, utrum canonizatio Sanctorum sit ex**

(a) Cap. 16. de potestate Eccles. & Laïcâ.

iis factis, quæ trahi possunt ex sacris litteris, an non. Nam observandum est aliquid in Scripturis sacris contineri posse dupliciter, scilicet vel explicitè & apertè, vel implicitè aut mediatè, propter connexionem scilicet, vel intrinsecam, vel extrinsecam cum principiis revelatis. In hoc quidem loco Almainus exemplum affert cujusdam facti (nempe itineris Christi per totam Judæam) quod explicitè in scripturâ reperitur. At alias quasdam res, quæ in Scripturis implicitè tantum aut mediatè continentur, ex iisdem Scripturis necessariâ consecutione trahi agnoscebat, sive propter intrinsecam cum rebus apertè revelatis connexionem, qualem habent plurimæ conclusiones Theologicæ, sive tantum propter extrinsecam, qualem habent quædam facta non revelata, ad religionem spectantia, quæ propter autoritatem Ecclesiæ definientis, cui ex scripturâ obsequi tenemur, credenda sunt. Etenim disertis verbis docet in 3um sentent. dist. 24. q. 1. in Scripturis revelatum non esse, utrum hoc, an illud Concilium sit legitimum; quamvis dubitare non liceat, utrum hoc Concilium sit legitimum, cum ad id credendum nos compellit Ecclesiæ autoritas.

Melchior Cano duplicis etiam generis facta non revelata agnoscit; alia in quibus sine ullo Fidei damno Ecclesia errare potest, alia in quibus errare nequit. Nam ubi de Sanctorum Canonizatione agit, cum D. Thoma docet, Ecclesiæ judicium, quo Sanctus aliquis Divorum catalogo adscribitur, errori quidem esse obnoxium comparatè ad sola hominum testimonia, à quibus pendet; at si comparatè ad singularem Dei providentiam spectetur, in hujusmodi factis Ecclesiam errare non posse. *Turpiter enim errabit Ecclesia in doctrinâ morum, (a) inquit, si legem ferat de colendo Divo, quem colere, si Divus non est, & cum ratione, & cum Evangelio pugnat. Neigitur tantus error in Ecclesiâ sit, Deus peculiariter providere credendus est, ne Ecclesia, quorumlibet hominum testimonia sequatur, in Sanctorum canonizatione erret. Cujus peculiarissima providentiâ abundè magnum argumentum est, quod nunquam infirmata est fides ab humanis testibus semel in hujusmodi judiciis suscep-*

(a) Lib. 5. de locis Theol. conclus. 3.

ta, quod in causis civilibus saepe accidit. Quae si singula fortè non movent, universa certè tamen inter se connexa atque conjuncta movere debent, ut qui fidem in his Ecclesia detrahunt, eos non haereticos quidem, sed temerarios, impudentes, irreligiosos esse credamus.

At, inquiunt Adversarii, cum de Conciliorum œcumenicitate differit Melchior, docet non aliâ fide quàm humanâ & traditione historiae fide dignæ de hoc facto certiores nos fieri. Sic enim loquitur: *Concilium Nicænum in Fide non errasse, aut Chalcedonense, aut Ephesinum, nec in sacris literis, inquit, nec in Apostolorum Traditionibus explicatum est, sed id solum, Concilia in Spiritu sancto legitime congregata errare non posse. At quod Concilium Nicænum, Chalcedonense, Ephesinum, legitime fuerint coacta, ex divinâ revelatione non creditur. Creditur tamen ex humanâ fide & traditione historiae fide digna; per quam habemus eas Synodos, indicentibus & confirmantibus veris Ecclesiae Pastoribus, ex universo orbe convenisse. Unde licet earum rerum certitudo ac veritas, quæ in hujusmodi Conciliis definita sunt, ex duobus quasi principiis pendere videatur, quorum alterum revelatum à Deo est, Concilia videlicet legitime congregata certissima veritatis esse; alterum verò solâ certitudine naturali credatur, per ea quæ scriptores graves & incorrupti memoria prodidèrunt; at haereticus erit, qui negavit earum Synodorum scita atque decreta, non aliter ac si negaret Evangelium.* Respondemus veram Melchioris Cani sententiam ab Adversariis minùs rectè intelligi. Nihil enim aliud ibi vult Cano, nisi factum de hujus vel illius Concilii universalitate, ut potè non revelatum, ad Fidem divinam non pertinere, sed solum humanâ fide à nobis credi. Verùm id non obstat, neque unquam negavit Cano, quin Ecclesia cum de hujusmodi factis decernit, non humanâ tantùm notitiâ, sed etiam singulari Dei providentiâ innitatur, (sicut in Sanctorum Canonizatione sentit idem Melchior) ne scilicet in tanti momenti negotio hallucinari possit. Nempè non de exteriori tantùm & materiali, ut ita dicam, Conciliorum celebratione, quæ omnibus obvia est, agitur, at præcipuè de legitimâ Conciliorum autoritate; utrùm scilicet aliquod Con-

cilium ritè convocatum, & habitum fuerit; utrùm Episcopi idoneo ad repræsentandam universalem Ecclesiam numero & potestate convenerint; utrùm liberè & ex præscriptis regulis suffragia tulerint, & aliæ hujusmodi condiciones adfuerint. Nam si à solâ historiâ & à fide tantùm humanâ, non autem ab Ecclesiae judicio, divinâ providentiâ adjuto, horum factorum veritas penderet; quàm multi reperirentur, qui Philostorgio contra Concilium Nicænum, Syropulo adversus Concilium Florentinum, & Suavi Polano contra Concilium Tridentinum, aliisque pravi ingenii hominibus, majorem, quàm historicis sapientibus & religiosis, fidem adhiberent? Legitima igitur Conciliorum œcumenicorum autoritas à judicio verorum Ecclesiae Pastorum præcipuè pendet: quæ quidem à Melchiore, loco jam citato, satis indicatur, cum de confirmatione Conciliorum à veris Ecclesiae Pastoribus mentionem facit. Cum enim Ecclesia quædam Concilia pro œcumenicis habet & confirmat, humanâ quidem fide & experienciâ ipsi nota sunt, quæcumque in Conciliis gesta fuere: at simul divinum numen Ecclesiae suæ afflatur, ut perspectis omnibus conditionibus ac circumstantiis, de legitimâ & œcumenicâ Concilii autoritate judicium certissimum ferat, cui Fideles, posthabitis falsis narrationibus, assentiri teneantur. Eodem, ac Melchior, modo, de Conciliorum œcumenicitate locutus est Bellarminus (in lib. 2. de Conciliis c. 9.) qui tamen in lib. 2. de Sacramentis in genere c. 25. disertis verbis asserit, aliquid in hujusmodi factorum definitione præter fidem humanam requiri, ut Ecclesiae judicio non possit subesse falsum.

Joannes à Turrecremata, qui doctrinæ S. Thomæ de factis, in quibus Ecclesia errare potest, quia non sunt in materiâ Fidei, adhærere se testatur in lib. 2°. Summæ cap. 112. ad 9^{am} objectionem, cum eodem Sancto Thoma ab iis factis Sanctorum canonizationem discernit quæst. 50. ad finem Summæ. Præterea inter propositiones non revelatas, quæ tamen veritatem Catholicam sapiunt, hanc recenset; *Thomas de Sarzana est Papa*, id est verus Sancti Petri successor in

Romanâ sede. *Octavum genus*, inquit, *distin-
gui potest veritatum, quæ etsi absolutè Catho-
lica non sint, sunt nihilominus Catholicam ve-
ritatem sapientes.* (a) *Sunt enim Catholicis ve-
ritatibus propinqua..... v. g. quòd nunc in
Apostolicâ dignitate sedet magister Thomas de
Sarzana. Ista, Thomas de Sarzana est Papa,
est propositio sapiens veritatem Catholicam.*
Quæstio sanè hæc est de facto, utrùm quilibet
Papa pro tempore sedens in Romanâ Cathe-
dra, qualis erat Thomas de Sarzana ætate
Joannis à Turre-cremata, sit verus S. Petri
successor, atque adeò totius Ecclesiæ caput?
At tamen, quia cum aliquis ut Romanus Pon-
tifex ab Ecclesiâ agnoscitur, quisquis de hoc
facto dubitaret, schismati locum præberet,
immò etiam Rom. Pontificem successorem esse
S. Petri & habere primatum, negare censeretur;
idcirco illud factum Catholicis veritatibus pro-
pinquum esse asserit, nec ulli errori obnoxium.
Hæc doctrina omnino consentit cum Decreto
Martini V. in Constantiensi Concilio: ubi con-
tra Wiclefi fautores statuit, eorum quemlibet
interrogandum esse: *utrum credat, quòd Papa
canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus
nomine proprio expresso, sit successor B. Petri,
habens supremam auctoritatem in Ecclesiâ Dei....
item, utrum credat, teneat, & asserat, quòd
quodlibet Concilium generale, & etiam Constàn-
tense, Ecclesiam universalem repræsentet.*

Tostatus Abulensis Episcopus, qui ætate
Joannis à Turrecremata florebat, in secundâ
parte Defensorii cap. 32. & 33. asserit, in iis
tantùm, quæ ad veritatem humanorum negotio-
rum & accidentium particularium pertinent,
Ecclesiam errare posse. Deinde in c. 80. quæ-
dam facta ad Fidem accessoria distinguit, in
quibus Ecclesiam errare posse negat. In eâ
scilicet opinione versabatur Tostatus, Chri-
stum non fuisse mortuum die 25. Martii, neque
id unquam ab Ecclesiâ definitum. Quidam au-
tem, inquit, aliter putaverunt respondendum ad
istam rationem, dicentes, quòd etiam si Ecclesia
universalis, id est, Concilium generale, determi-
nasset Christum mortuum fuisse 25. Martii, sive
80. Calendas Aprilis, non erat tenenda ista de-
terminatio tanquam necessaria, sed poterat Ec-
clesia errare circa hoc: cum ista propositio non

sit de pertinentibus ad Fidem, nec de moribus
pertinentibus necessariis ad salutem, sed est circa
accidentia particularia, in quibus Ecclesia igno-
rat sæpè, & potest errare. Sicut potest Conci-
lium generale judicare contra aliquem innocen-
tem, vel excommunicare eum per ignorantiam
veritatis. De quo supra magis fuit declaratum
(in cap. 32. & 33.) Sed ego hoc non concedo;
primò, quia in præsentem non adstringimur ad hoc,
cum super istâ propositione nullum Concilium
determinasse reperiatur. Secundo, quia multum
cederet in dedecus Ecclesiæ & diminutionem au-
toritatis ejus, & debilitaret aliquantulum Fidem,
si circa hoc Ecclesia determinans errare posuisset:
quia tunc etiam diceremus, quòd potuisset errare
circa diem Natalis Domini, & circa quasdam
alias assignationes temporum, quæ sunt annexæ
rebus pertinentibus ad Fidem, quod est incon-
venienter dictum. Nam licet nullum inconve-
niens esset ex parte rerum determinatarum, quia
sive Christus natus sit 25. die Decembris, sive
natus sit in Augusto, dum tamen natus sit &
venerit ad redimendum nos, & pro nobis mortuus
fuerit, nihil refert; debilitaret tamen istud nimis
Ecclesiæ auctoritatem, quia sicut eam in hoc er-
rare posse diceremus, ita etiam diceremus posse
errare in multis aliis, quæ nobis tradidit. Et ta-
men nullus est articulus magis necessarius, quàm
quòd Ecclesia universalis non possit errare in
Fide & moribus, quia ex isto dependent omnes
alii..... Pro hoc articulo de auctoritate Ec-
clesiæ, scilicet, quòd non possit errare, cuilibet
Christiano pugnandum est usque ad sanguinem,
plusquàm pro omnibus bonis & pro vitâ; quia in
hoc stat totum bonum, & salus nostra, regnum
cælorum, & vita æterna. Veneramur ergo tan-
tùm Ecclesiam universalem, quòd non solum in
eis, quæ sunt Fidei directè, sed etiam in illis
quæ aliquo modo sunt accessoria ad Fidem, di-
camus illam non posse errare, determinando. Per-
tinentia ad Fidem directè sunt, ut quòd Chri-
stus natus fuerit ex Virgine, & quòd pro no-
bis mortuus fuerit. Quòd autem natus sit die 25.
Decembris, vel mortuus fuerit 3. die Aprilis, vel
alio tempore, non pertinet directè ad Fidem;
quia dato, quòd sic non esset, nihil periret de
statu Fidelium & de perfectione legis nostræ: &
tamen si Ecclesia universalis determinaverit, quâ
die, & cujus mensis Christus natus fuerit, &

(a) In 4. libro summa parte 2. cap. 9.

quâ die, & cujus mensis mortuus fuerit, dico ad-
herendum esse illi necessario, tanquam non po-
tenti etiam circa hoc errare. Cum autem obi-
ciebatur, quod Ecclesia universalis aliquando
definiendo errat, sicut quando judicat de aliquo,
vel excommunicat eum in casibus datis; conceden-
dum, quod Ecclesia universalis in particulari-
bus accidentibus, quæ non sunt directe pertinen-
tia ad Fidem, nec accessoria ad illa, quæ perti-
nent ad Fidem, potest errare definiendo: & sic
sunt accidentia ista de quibus litigatur inter Pro-
ximos, & sunt foralia. Circa illa tamen, quæ sunt
directe Fidei & accessoria ad pertinentia ad Fi-
dem, licet sint accidentia particularia, univer-
salis Ecclesia non potest errare. Quod enim Chri-
stus natus sit, & mortuus, & quod Apostoli
predicaverunt per orbem, accidentia particularia
sunt: quia tamen directe ad Fidem pertinent, non
potest Ecclesia errare in his. Quod autem Christus
natus sit tali die, vel mortuus sit tali die, tali
mense, & quod Apostoli in talibus Provinciis præ-
dicaverint, & sub talibus iudicibus mortui fuerint,
sunt de accessoriis ad pertinentia ad Fidem: ideo si
Ecclesia universalis circa talia determinaverit,
assentiendum est ei necessario, nec potest in eis
errare. Quod autem talis homo, qui in iudicio
accusatur, fecit tale delictum, vel non fecit, non
est de pertinentibus ad Fidem, nec de accessoriis
ad pertinentia ad Fidem. Ideo, quod in talibus
possit Ecclesia universalis errare circumventa
per falsos testes, non est inconueniens, nec di-
minuit auctoritatem ejus circa ea quæ nobis tra-
didit, tam in Fide, quam in moribus necessa-
riis ad salutem.

Si doctrinam Bellarmini expendamus, ab
ipso quoque agnosci quædam facta cum Fidei
dogmatibus necessario connexa, in quibus
Ecclesia non possit errare, evidenter patebit.
Sic enim de auctoritate præsentis Ecclesiæ su-
per quibusdam factis non revelatis loquitur
lib. 2. de Sacramentis in genere cap. 25. Si
tollamus, inquit, auctoritatem præsentis Eccle-
siæ & præsentis Concilii, in dubium revocari po-
terunt omnium aliorum Conciliorum decreta &
tota Fides Christiana. Semper enim hæc fuit
consuetudo apud Christianos, ut exortas con-
troversias definirent Episcopi, qui tunc vive-
bant. Et præterea, omnium Catholicorum ve-
terum & omnium dogmatum firmitas pendet ab

auctoritate præsentis Ecclesiæ. Non enim habemus
testimonium infallibile, quod Concilia illa fue-
rint, & legitima fuerint, & hoc aut illud definie-
rint, nisi quia Ecclesia, quæ nunc est, errare
non potest, ita sentit & docet. Quod enim Histo-
rici quidam meminerint eorum Conciliorum, non
potest facere fidem nisi humanam, cui potest
subesse falsum. En duplex factum veritatibus
Fidei annexum, quod infallibili Ecclesiæ ju-
dicio subjacere docet Bellarminus. Idem
etiam de Sanctorum Canonizatione asserit
lib. 1. de Beatitudine Sanctorum cap. 9. Fru-
strâ nobis obijciuntur alia Bellarmini loca
tum lib. 4. de summo Pontifice cap. 2. 3.
& 12. tum lib. 2. de Conciliis cap. 7. siqui-
dem iis in locis apertè loquitur de factis qui-
busdam privatis, quæ nullam cum Fidei dog-
matibus connexionem habent; v. g. an talis
sit promovendus ad Episcopatum? an jure fue-
rit promotus? an videatur deponendus? &c.
Unum est de Honorii condemnatione fa-
ctum, quod difficultatem habeat, sed eam
infra solvemus.

Joannes à S. Thoma, insignis Dominica-
nus, in 2^{am} 2ª disputat. 19. pag. 147. quærit,
quemodò Ecclesia certificari possit de versione
aliquâ Scripturæ: cum Scriptura ipsa à Deo
dictata sit in aliâ linguâ, quâ nunc utimur, nec
interpret quoque Ecclesiasticus habuerit infal-
libilem assistentiam Spiritûs sancti, ne erraret in
translatione faciendâ. Quod confirmatur, quia
etsi sensum possit Ecclesia approbare, tamen
verba & clausulas non potest facere, quod in-
fallibilis sint auctoritatis, cum necessario debeant
esse alia verba, ab illis, in quibus tradita est &
scripta. Respondetur, Ecclesiam ex auctoritate
quam habet circa determinandas res Fidei &
proponendas eas fidelibus, habere quoque aucto-
ritatem determinandi in quo libro, & quâ
editione, & tractatu inveniatur veritas Fidei, &
revelatio divina: & ita ex auctoritate illâ defi-
niente certificatur Ecclesia, sicut circa alias res
Fidei controversas certificatur per auctoritatem
sua definitionis. Ecce quæstionem facti, in quo
scilicet libro, & quâ editione, & tractatu
inveniatur veritas Fidei & revelatio divina:
quod quidem ab intelligentiâ sensus eo-
rum librorum, sive tractatuum, qui Scriptu-
ram sacram interpretantur, aut exponendam

fufcipiunt, evidenter pendet. Cùm autem hoc factum Fidei dogmatibus fit annexum, Joannes à S. Thoma illud infallibili Ecclesiæ judicio subjecit, æquè ac sanctorum Canonizationem: contra cujus firmitatem sibi ipse objectat cap. *A nobis*, ubi Ecclesia in factis errare posse dicitur. At id responsi affert. *Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur, illum textum in cap. A nobis, loqui de judicio Ecclesiæ, quod versatur circa facta particularia, puta circa processus, & lites, & excommunicationes, &c. . . Canonizatio autem tangit leges communi Ecclesiæ bono deservientes, & protestationem Fidei, ut dictum est; & ideo judicium Ecclesiæ in illâ errare non potest.* Itaque Joannes à S. Thoma Ecclesiam ab errore immunem agnoscit in iis factis dijudicandis, quæ tangunt leges communi Ecclesiæ bono deservientes & protestationem Fidei.

Michaël de Palatio in eadem sententiâ versatur. Unum est, inquit, extra controversiam, Papam in judicandis causis forensibus errare posse: quia hujusmodi judicium pendet ex testium assertionibus, quæ sanè possunt esse fallaces. . . . Est autem judicium unum, quod est in recensendis quibusdam ad catalogum Sanctorum. Quod judicium tametsi non habeat Fidei orthodoxæ infallibilitatis gradum, ceterum quia ad cultum Dei spectat & Religionis divine integritatem, credendum est non fallere, & quos Papa refert in album Sanctorum, credere oportet sanctos esse. In 3. sentent. disput. 24. pag. 242.

Bannes in 2^{am} 2° q. 1. a. 10. dubit. 6^a conclus. 4. ea, in quibus Ecclesia errare potest, facta sic explicat. In moribus, inquit, non toti Ecclesiæ communibus, sed qui spectant ad privatas personas, possibile est summum Pontificem ex ignorantia errare, aut ex malitia. Hæc conclusio probatur ex Alexandro 3°. in cap. *A nobis*, ubi ait: judicium Dei, veritati quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpè contingit, & falli. Propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus, & qui liber est apud Deum, Ecclesiasticâ sit sententiâ innodatus. Hæc ille. Et ratio est manifesta, Quia judicium Eccle-

sia in hujusmodi rebus pendet ex humano testimonio, quod incertum est. His autem oportet observare, multò facilius Ecclesiam aut Pontificem posse falli & errare in judicio rerum gestarum, quàm in præceptis & legibus, quæ ad Ecclesiam aliquam particularem diriguntur. Nam judicium forense potest à veritate deficere ex ignorantia etiam inculpabili judicantis Pontificis, quoniam pendet ex incertis testimoniis hominum, &c. Ex hoc loco nihil aliud colligi potest, nisi Ecclesiam in judicio rerum gestarum, aut in forensibus negotiis, quæ ad privatas personas spectant, errare posse, ut ait Bannes. Cùm verò ad communes Ecclesiæ mores facta quædam pertinent, aut Fidei dogmatibus annexa sunt, in iis Ecclesiam ab omni errore immunem esse docet in 2^{am} 2° q. 1. art. 10. dubit. 6. conclus. 1^a. ubi hanc assertionem ponit: Summus Pontifex, aut Ecclesia, in ferendis legibus ad totius Ecclesiæ necessarios mores spectantibus, non potest errare. Probatur conclusio. Nam Christus Dominus Matt. 16. & 18. & Joan. 20. promisit & tradidit claves regni cælorum Petro & successoribus, ut Fidelibus aperirent cœlestem januam. Sed regnum cælorum clauditur, non solum ignorantia Fidei, sed etiam rerum agendarum. Ergo in Ecclesiâ clavis potestas est ad firmiter statuendum de moribus observandis à Fidelibus. v. g. statuit Ecclesia, ut Laici non sub utraque specie, sed sub unâ specie communicent; hujusmodi statutum certissimum esse oportet. Nam si in hujusmodi erraret summus Pontifex, aut Ecclesia, esset perniciosus error, non minùs quàm si erraret in Fide. . . . Et confirmatur ex eo quod Dominus dixit Petro: pasc oves meas. At verò si in hujusmodi statutis erraret Pontifex, non pasceret salubriter oves Christi. Ergo, &c. præterea 1. ad Tim. 3. inquit Apostolus. Hæc scribo tibi, ut scias quomodo oporteat te in domo conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Constat autem Apostolum multa scripsisse, quæ ad morum veritatem attinebant. Ergo in illis Ecclesia errare non potest. Aliàs non esset columna & firmamentum veritatis.

Contra hanc conclusionem arguitur 2°. inquit Bannes; quicquid certâ Fide tenendum est, necesse est ut divinitus sit revelatum Ecclesiæ.

Sed huiusmodi leges & statuta circa mores, non revelantur divinitus. Ergo non sunt necessario certâ Fide tenenda. Ad secundum argumentum respondetur, quod quamvis hæc lex vel alia Pontificia non sit divinitus revelata, tamen nobis divinitus revelatum est, quod Petro & successoribus data est necessaria potestas ad pascendum gregem Domini, non solum pastu veræ Fidei, sed etiam circa mores necessarios, statutis & legibus convenientibus, & certè nunquam contrariis ad Fidelium salutem. Deinde dubitat. 7. conclus. 2. hoc confectarium elicit. Temerarium est valdè, & scandalosum, & hæresim sapit, dicere, quod Papa aut Concilium possit errare in Canonizatione sanctorum. Probatur conclusio, quia Papa & Concilium errare non possunt perniciosè in ferendis legibus circa mores toti Ecclesiæ communes. Sed maximè refert ad communes Ecclesiæ mores, quod non sit falsitas in Sanctis canonizandis. Postremum, in declarandis authenticis Scripturæ sacræ interpretationibus Ecclesiam errare non posse docet Bannes in 2^{am} 2^a q. II. art. 2. ubi de Vulgatâ loquitur.

Suares disputat. 5. de fide sect. 5. hanc assertionem statuit. Deus defecisset maximè in necessariis, si non providisset huic Ecclesiæ de aliquâ viva regulâ, à quâ possit doceri sine periculo falsitatis: quia sine illâ impossibile erat impleri illa omnia, quæ partim Deus promittit, partim præcepit, ut ex scripturis constat. Deinde, ubi auctoritatem nulli errori obnoxiam in iis, quæ ad Fidem pertinent, Romano Pontifici, atque adedò toti Ecclesiæ, de quâ hîc agimus, tribuit, has elicit consecutiones. Sequitur primò, inquit, Pontificem non posse errare in præceptis, seu regulis moralibus, quas tradit vel approbat pro universâ Ecclesiâ: qualis est Laicorum communio sub unâ specie. Secundò infertur, non posse errare Pontificem in Sanctorum Canonizatione, ut rectè docuit D. Thomas, &c. item non licet Fidelibus dubitare de gloriâ Sancti Canonizati. Id enim sub præcisâ obligatione præcipiunt Pontifices in ipsâ Canonizatione. Ergo oportet ut illi præcepto non possit subesse error. Aliàs deficeret Deus in re maximè necessariâ Ecclesiæ, quod est contra providentiam & promissiones ejus, &c. Infero teritiò, non posse Pontificem errare in approbatione

Religionis, &c. Præterea Suares docet Ecclesiam errare non posse, cum existimat ea hunc vel illum Pontificem Romanum, pro tempore existentem, verum esse Petri in Romanâ Sede successorem, postquam sufficienti consensu totius Ecclesiæ receptus est. Immo huiusce facti veritatem ad Fidem pertinere asserit disput. 5. sect. 8. & 10. quia, scilicet, Catholicâ Fide tenendum est, hanc certam & individuanam hominum congregationem, quæ Romanam fidem profitetur, & cum Romano Pontifice conjuncta est, esse veram Christi Ecclesiam Catholicam; ut ait disputat. 9. de Fide. sect. 9.

Gregorius à Valentia in analysi Fidei lib. 8. cap. 3°. De eodem argumento sic loquitur. Cæterum quoniam Pastorem suum semper audire tenetur Ecclesia, quam divina Scriptura absolue prædicat columnam esse & firmamentum veritatis, idèdque nunquam errare tota potest, dubium esse non debet, quin in aliis quoque rebus omnibus asserendis, quæ ad pietatem spectent, & Ecclesiam totam concernant, infallibilis sit Pontificis auctoritas. Neque sanè arbitrator hoc absque errore negari posse. . . . Itaque quod ad Canonizationem Sanctorum attinet, omnino nego id quod communiter Doctores Catholici jure optimò negant, videlicet posse Pontificem hæc in parte errare. . . quæ sanè certitudo iisdem illis Dei promissionibus nititur, ex quibus compertum habemus, nunquam esse futurum, ut universa Ecclesia in rebus religionis fallatur, &c. Quod ad Honorium pertinet, Gregorius à Valentia asserit, eum ut Doctorem privatum errasse, nec Joannis à Turrecremata & Bellarmini responsum approbat.

Illustriissimi fratres de Walemburg cum Bellarmino quidem docent Romanum Pontificem & ipsam Ecclesiam errare posse in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè pendunt: attamen quædam esse facta dogmatibus Fidei annexa, in quibus Ecclesia errare non possit, agnoscunt; quale est factum, quod ad legitimam cujusque Concilii generalis auctoritatem pertinet, Lib. 3. de unitate Eccl. c. 10.

Gravina celeberrimus ex familiâ Domincanorum Theologus, Neapoli edendum curavit anno 1641. librum, quem inscripsit *Cherubim Paradisi*. In capite 5°. aliud est,

inquit, *Concilia errare posse in facto, aliud in jure. Si deciperentur Concilia generalia in facto, an hæc, vel illa propositio sit asserta, vel non asserta ab hac vel illâ personâ, talis error nullum præjudicium afferret Ecclesie. Cæterum non leve esset præjudicium, aliquam propositionem damnare, quæ nullam meretur damnationem.* Sententia Gravinæ ut intelligatur, advertendum est, ab eo ibi Honorium excusari, eâdem ratione, quâ illum defendit Anastasius Bibliothecarius in præfat. ad Joannem Diaconum. *Quis autem erit, inquit Anastasius, qui nobis interim dicat, utrum ipse Honorius pro certo dictaverit Epistolam, de quâ illum anathematizandi fomitem calumniatores susceperunt: cum & ex Scriptoris vel indisciplinatione, vel in Pontificem odio quid contingere tale potuerit? &c.* Hieronymus de la Rua Toletanus refert etiam in 3ª controversiâ scholasticâ, plures quorum nomina citat, in eâ opinione versari, Maximum Aquileiensem Episcopum, qui Concilio Romæ habito, Martino I. præsidente, adfuerat, in eâ Synodo contendisse, à Græcis adulteratas fuisse literas Honorii, adeò ut duas diversas voluntates, pro his vocabulis, duas adversas voluntates in literis Honorii supposuerint. Unde Honorius duas diversas voluntates in Christo negasse existimabatur, licet tantummodò duas adversas voluntates in Christo reperiri negasset. Quicquid sit, eâdem ratione ad absolvendum Honorium Gravina utitur, cum innuit, Episcopos Orientales in Syodo 6ª Honorio tribuisse quasdam propositiones, quarum ipse non erat auctor. Et si deciperentur Concilia generalia in hujusmodi factis, *an hæc vel illa propositio sit asserta, vel non asserta, ab hac vel illâ personâ, talis error nullum præjudicium afferret Ecclesie. Cæterum, inquit Gravina, non leve esset præjudicium, aliquam propositionem damnare, quæ nullam meretur damnationem.* Itaque Gravina Ecclesiam errori obnoxiam non agnoscit, nisi in his factis, quæ nullum damnum afferunt Ecclesie: quale est istud factum; utrum hic, an ille Autor, hanc vel illam propositionem dixerit, vel non dixerit; sive scripserit, an non scripserit. At non leve præjudicium esse putat aliquam propositionem damnare, quæ in pro-

prio suo sensu nullam meretur damnationem. Eandem doctrinam confirmat Gregorius de Laude, sive de Lauro, in suâ Apologiâ Joachimi Abbatis cap. 67.

Andreas Duvallius in Scholis nostris Sorbonicis olim Theologiæ Lector, hanc de factis sententiam profert tom. 2. in tractatu de potestate Romani Pontificis pag. 750. *In primis certum est apud omnes, tam Hæreticos, quàm Catholicos, Pontificem ut Pontificem, necnon cum Concilio generali agentem, in questionibus facti particularibus, quæ ex hominum testimoniis & relatione pendent, errare posse. Sape excommunicantur à Pontificibus, qui sunt prorsus innocentes. Contra verò ab eodem absolvuntur, qui non merentur absolvi. . . . .* Dixi verò in questionibus facti particularibus: quia in generalibus & quæ ad totam Ecclesiam pertinent, qualis est Sanctorum canonizatio, approbatio Religionum, & similia, errare non potest. . . . neque enim probabile est Spiritum Sanctum, qui jugiter adest Ecclesie, sinere Pontificem labi in errorem, qui in totam Ecclesiam redundaret. Quod certè contingeret, si damnatos in inferis, omni dedecore notandos, honore afficeret. Quamobrem meritò docet noster Almainus cap. 1. de autoritate Ecclesie sub finem, Pontificem à Spiritu Sancto illustrari in his, quæ ad generalem Ecclesie statum spectant; non autem in questionibus facti particularibus; sed sinere interdum eum, si non culpabiliter, saltem ignoranter, propter falsam testium relationem in errorem labi. Deinde asserit Romanum Pontificem in ferendis legibus ad statum universalis Ecclesie spectantibus errare non posse. Quod quidem, eo tantum fine à nobis affertur, ut Apostolicæ Constitutiones in Ecclesiâ receptæ tanquam firmissimæ habeantur, sicut pro similibus quibusdam testimoniis jam supra monuimus. Quod spectat ad Honorium, primò quidem Duvallius contendit acta Synodi sextæ & septimæ corrupta fuisse. Tum addit, *sed ut ut sit de hac Honorii in Synodo sextâ & septimâ condemnatione; respondeo 2°. non propterea de Fide esse, aut etiam absolute certum, Honorium à partibus Monothelitarum stetisse: quandoquidem Conciliis generalibus, sicut & summis Pontificibus, cum viâ ordinariâ ex allegatis & probatis judicant, error potest obrepere. Sic autem*
Honorius

Honorius per falsos testes Epistolam quasi ejus nomine conscriptam offerentes, à Concilio condemnationis & anathematis sententiam accepit; cum tamen ipse ab hac hæresi fuisset perquam alienissimus. De infal. Rom. Pontif. quæst. 4. p. 761. hoc in loco Duvallius Anastasii Bibliothecarii, Gravinæ, & aliorum nonnullorum sententiam sequitur: qui suspicati sunt Honorium non esse Autorem illius Epistolæ, quæ ipsius nomine per falsos testes Concilio sexto oblata est, aut ceriè hanc Epistolam à Græcis quibusdam adulteratam fuisse. En factum, in cujus notitiâ Patres Synodi sextæ & septimæ errasse dicit noster Duvallius.

Non hîc prætermittendus est Em. Cardinalis de Lugo, qui conclusiones Theologicas ad fidem divinam pertinere asserit. Quamobrem ea facta, quæ Fidei dogmatibus necessariò annexa sunt, affirmare non dubitat esse de Fide. Quale est hoc factum, quod ad legitimam hujus vel illius Concilii generalis auctoritatem spectat. Sic enim argumentatur. (a) *Debemus Fide credere omnia definita in Concilio Tridentino, v. g. & aliis Conciliis generalibus legitimis. Ergo debemus Fide credere illud esse legitimum Concilium.* Similiter ratiocinatur, ut probet esse de Fide divinâ unumquemque Romanum Pontificem pro tempore existentem esse verum Pontificem, postquam sufficienti consensu totius Ecclesiæ agnitus est. In eadem sententiâ versantur Raphaël Averfa, Amicus, Hurtado, Conninck, Joannes à S. Thoma, de Rhodes, Turrianus, Eminentissimus Cardinalis de Laurea disputat. 6. de Fide, & alii bene multi.

Joannes Malderus Antuerpiensis Episcopus disputat. 6. de objecto Fidei, hanc assertionem statuit: *Habet Pontifex assistentiam, quâ fiat, ut non possit in generalibus illis legibus ferendis errare, statuendo aliquid quod repugnet legi divinæ & naturali.* Deinde concludit summum Pontificem non posse errare in Sanctorum canonizatione. Præterea certissimum esse docet, eum, quem universa Ecclesia pro Pontifice recipit, esse verum Pontificem. Hoc enim, inquit, ad providentiam Dei pertinet, impedire, ne in ejusmodi judicio fallatur Ecclesia. Honorium quidem ab hæresi

Monotheitarum vindicat Malderus disput. 7. de Fide quæst. 1. at omnium Occidentalium sententiam Orientalium judicio hâc in causâ opponit, quemadmodum Joannes à Turrecremata & Bellarminus.

Petrus Aurelius pro defendendâ Epistolâ Gallicanorum Antistitum scribens ait: *Quicquid Ecclesiæ consensui adversatur, semper erroneum, non semper hæreticum, Deique verbo contrarium est. Quia non omnis Ecclesiæ consensus certo Dei verbo, Scripturâque continetur, aut Fidem prorsus Catholicam continet; et si certitudinem habeat omni humanâ majorem, ideoque illi obstrepere sit erroneum. B. Virginem Deiparam corpore simul & animâ in cælum ivisse, verissima doctrina est, Ecclesiæ consensu fulta, non tamen omnino Catholica Fides: nec qui eam neget, ut erroris reus, sic hæreseos erit, aut Dei verbo refragabitur, in quo câ de re nihil extat. Multa sunt ejusmodi, quæ nec apertè Scripturis insunt, nec apertè definita Fidei dogmata, quamvis Fidelium consensu nitantur.*

Dominicus à S. Trinitate, Carmelita Discalceatus Provinciæ Parisiensis, nobiscum etiam sentit in suâ Bibliothecâ Theologicâ Romæ typis editâ anno 1668. Cum enim testimoniis fallacibus hominum niti Sanctorum canonizationem sibi ipse objecisset, atque in quæstionibus facti Ecclesiam decipi posse, sit respondet cap. 18. tom. 3. pag. 560. *Vera objectionis solutio desumenda est ex ipsâ differentiâ rerum facti inter se: quarum alia sunt indifferentes, nullum habentes nexum cum materiâ Fidei vel morum spectantium ad universalem Ecclesiam; alia quæ talem habent nexum. Unde respondetur judicium quidem Ecclesiæ, quod versatur circa facta primi generis; cujusmodi sunt processus, lites, appellationes, excommunicationes & similia, quæ pertinent ad forum litiçiosum, testimoniisque purè humanis nituntur, nonnunquam falli posse; ut patet ex cap. A nobis, & 2. de sentent. excommunicationis. At loquendo de factis secundi generis, inter quæ, dubio procul, recensenda est Sanctorum canonizatio, dicendum est Ecclesiæ judicium in illâ indeficiens esse. Unde etiam non innititur informationi humana purè & præcisè sumptæ, sed ordinate ad bonum commune Ecclesiæ, Fideique protestationem circa gloriam Sanctorum; & ideo*

(a) Disput. de Fide sect. 13. parag. 5.

speciali Dei providentia subditur: ad quam pertinet, ne supremum Ecclesiæ caput in similibus rebus erraret. Attamen in conclusione sextâ pag. 365. declarat, eorum sanctitatem, qui ab Ecclesiâ inter Divos recensentur, non esse de fide divinâ: licet in eâ sententiâ versetur, legitimam cujusque Concilii generalis sigillatim spectati auctoritatem ad fidem divinam pertinere; v. g. Concilium Nicænum, aut Concilium Tridentinum esse legitimum Ecclesiæ universalis Concilium. Putat etiam esse de Fide, hunc, vel illum Romanum Pontificem, pro tempore existentem, esse verum Pontificem, postquam sufficienti consensu Ecclesiæ receptus est. Quod ad Honorii condemnationem pertinet, non aliud responsum afferri vult, nisi sextam, septimam, & octavam Synodos hâc in parte corruptas fuisse tom. 3. cap. 17. sect. 4. pag. 534.

De Rhodes è societate Jesu Theologus disput. 2. de Fide quæst. 2. sect. 5. parag. 4. de factis sic loquitur. *Quod addunt novi Dogmatistæ, posse Pontificem errare in iis questionibus, quæ juris non sunt, sed facti tantum, distinguere debet. Nam in iis questionibus facti, quæ nullam habent connexionem cum Fide, & in quibus totam Ecclesiam non obligant Pontifices, fateor illos decipi aliquando posse per eorum malitiam, quos audiunt. Sed in his questionibus facti, quæ connexæ sunt cum rebus credendis, & in quibus tota credere aliquid obligatur Ecclesia, stultissimum est dicere quod errare possit Pontifex: quia quoties totam obligat Ecclesiam ad aliquid credendum, non est minus infallibilis in questionibus facti, quàm in questionibus juris. Videant enim Adversarii, quid ex eorum sequatur perversissimâ Theologiam. Si enim verum esset, quod nulla in questionibus facti debet fides Petro adhiberi, non desinit ergo infallibiliter hunc librum Evangelii esse verum Matthæi & Canonicum Evangelium: non ergo certum est, quod Concilium Tridentinum est verum Concilium. Dicere igitur potest quilibet, quod Calvinii & Lutheri libri Catholici sunt & immerito damnati. Nam hæc omnes sunt questiones facti, quas puderet dicere non esse certò definitas. Idem Theologus conclusiones Theologicas ad fidem divinam pertinere asserit. Quapropter disp. 2. de Fide q. 3. sect. 1. art. 3. docet esse de*

Fide Concilium Tridentinum verum ac legitimum esse Concilium; hunc, vel illum Sanctum, inter Cœlites adscriptum, revera esse Sanctum; & unumquemque è Romanis Pontificibus, pro tempore existentem, verum esse Pontificem. Hâc de re legatur etiam Hurtado disput. 37. de Fide, & Coninck. Idem de Rhodes asserit Honorium, ut Doctorem privatum errasse; at nihil ab eo pro Monothelitarum hæresi fuisse decretum.

Sylvius lib. 4. controvers. quæst. 11. art. 14. conclus. 2^a summum Pontificem in causis forensibus, & ubi de criminibus agitur, errare posse docet, at nequaquam in canonizatione Sanctorum.

Infinitum opus foret, si omnes Theologos hîc appellaremus, qui facta duplicis generis distinxere, vel potius, qui inter quæstiones ad res Fidei pertinentes facta dogmatibus Fidei annexa recensuerunt. Breviter dicam, è veteribus Theologis neminem, si modo unum aut alterum excipias, (qui tamen aliter, atque Ecclesia de iis rebus judicat, sentire temerarium & illicitum existimarunt) negasse judicium Ecclesiæ in canonizandis Sanctis esse prorsus infallibile. Nullus etiam reperietur, qui Ecclesiam ab omni errore immunem esse negaverit, tum in declarandâ cujuslibet Concilii œcumenici legitimâ auctoritate, tum in agnoscendo hoc, vel, illo Romano Pontifice, pro vero Sancti Petri successore, (postquam scilicet sufficienti totius Ecclesiæ consensu receptus est) tum in approbandis, vel damnandis Scripturæ sacræ interpretationibus.

Non inficiamur, inquiunt Adversarii, quædam esse facta per se manifesta & evidentiâ, in quibus Ecclesia errare non possit. At conclusâ evidentiâ, & absente eâ certitudine morali, quæ ab adjunctis oritur, nullam Ecclesia divinitus habet in quæstionibus facti ab errore immunitatem; atque adeò tunc ab ejus decretis dissentire licet.

Hæc sanè opinio cum luculentis veterum Scholasticorum testimoniis, supra allatis, conciliari nequit. (a) Siquidem D. Thomas & cum eo antiqui omnes Theologi docent; quædam esse facta, ex quibus error damnabilis ac

(a) S. Thomas quodlib. 9. art. 16.

perniciosus oriretur, nisi divina providentia præservaret Ecclesiam, ne per fallibile testimonium hominum in his fallatur. Ad hanc singularem Dei providentiam pertinere asserit Melchior, *ne Ecclesia, quorumlibet hominum testimonia sequatur, in Sanctorum Canonizatione erret.* Eâdem ratione utuntur alii Theologi supra citati; præ cæteris verò Bellarminus in lib. 2. de Sacramentis in genere cap. 25. ubi postquàm asseruit *semper hanc fuisse consuetudinem apud Christianos, ut exortas controversias definirent Episcopi, qui tunc vivebant; & præterea omnium Catholicorum veterum, & omnium dogmatum firmitatem pendere ab autoritate præsentis Ecclesie;* hæc addit: *Non enim habemus testimonium infallibile, quod Concilia illa fuerint, & hoc, aut illud definierint; nisi quia Ecclesia, quæ nunc est, errare non potest, ita sentit & docet. Quod enim Historici quidam meminerint eorum Conciliorum, non potest facere fidem nisi humanam, cui potest subesse falsum.* Itaque Bellarminus in his factis non proximè revelatis, ubi de legitimâ hujus, vel illius Concilii generalis autoritate, & de verâ interpretatione quorumlibet antiquorum Ecclesiæ Canonum secundum proprium ipsorum sensum agitur, fidem humanam semper sufficere non existimat, ubi præsertim controversiæ oriuntur, sed præterea divinam ab errore immunitatem in Ecclesiâ requirit.

Jam igitur ex communi Theologorum doctrinâ constat, quædam esse facta cum Fidei dogmatibus, aut cum rebus Religionis necessariè connexa, in quibus Ecclesia propter singularem divinæ providentiæ curam errare non possit. At fortassis ea facta, ubi de genuino cujuspiam scripti sensu agitur, nullam habent necessariam cum Fide connexionem. Profectò si hæc de re veteres Scholasticos consulamus, evidenter patebit, eam, ex ipsorum principiis, non tam esse facti, quàm juris quæstionem, infallibili Ecclesiæ judicio subiectam. Quod ut demonstrem, nonnulla juris Canonici decreta primò hîc proferam: deinde ad Scholasticos descendemus.

In Decreto Gratiani legatur caput *Si Romanorum Pontificum* distinct. 19. ubi Nicolaus Papa summam autoritatem, tum ad approbanda, tum ad reprobanda singulorum opuscula

Tractatorum Sedis Apostolicæ judicio tribuit: ita ut *quod verè Sedes Apostolica approbavit, hodiè teneatur acceptum; quod illa repulit, hætenus inefficax habeatur.* Hujus capitis verba à secundo Concilio Turonensi an. 567. habiti petita videntur; ubi decretorum Sedis Apostolicæ autoritas sic commendatur. *Quis Sacerdotum contra decreta talia, quæ à Sede Apostolicâ processerunt, agere præsumat. . . . & quorum Auctorum valere possit prædicatio, nisi quos Sedes Apostolica semper aut intromisit, aut apocryphos fecit: & Patres nostri hoc semper custodierunt, quod eorum præcepit auctoritas.* Legatur etiam caput *Sicut* dist. 15. Vanum sanè foret Gelasii Decretum, quo alia veterum scripta approbantur, alia reprobantur; nisi Concilii Romani Patres, quibus præsidebat Gelasius, Ecclesiam in interpretando germano sensu cujuslibet scripti de rebus Fidei ab errore prorsus immunem esse, pro certo ac minimè dubio habuissent. Nam Ecclesia de scriptis judicat *in concreto*, ut aiunt, non *in abstracto*. Atqui non potest *in concreto* judicare de doctrinâ, quatenus in hoc, vel illo scripto exprimitur, nisi germanum sensum illius scripti rectè intelligat, & interpretari possit. Hanc fuisse Concilii Romani, cui præsidebat Gelasius, sententiam, inficiari nemo potest, quisquis ad hæc ipsorum verba seriò attendet: *Item B. Leonis Epistolam, cujus textum si quispiam usque ad unum iota disputaverit, & non eam venerabiliter receperit, anathema sit.* Ante Concilium scilicet Chalcedonense, nonnulli Episcopi Egyptii Eutychianis faventes, dogmaticam B. Leonis ad Flavianum Epistolam in sinistro sensu interpretabantur, quasi duas in Christo personas, æquè ac duas naturas admitteret: verùm postquam proprius & orthodoxus istius Epistolæ sensus in Concilio Chalcedonensi expositus est, ut ex actis patet, nemini tum licuit eum in dubium revocare; omnesque orthodoxi Episcopi ad subscribendum huic Epistolæ compulsi sunt. *Constat enim*, inquit Joannes à Turrecremata Juris Canonici peritissimus, (a) *quòd autoritate Ecclesiæ quæ maximè in Romano Pontifice, utpotè ipsius Ecclesiæ Capite & Principe, collocata est, libri Ca-*

(a) Lib. 2. summa cap. 112.

nonis habent robur. Unde quod istis libris sit credendum, firmiter non constat, nisi per auctoritatem Ecclesie. Unde Augustinus contra Epistolam Fundamenti: Evangelio non crederem, nisi auctoritas Ecclesie Catholice me moveret credere, quod Ecclesia in electione sacra scriptura Canonica fuerit Sancto Spiritu directa. Ergo similiter credendum est, quod Romanus Pontifex in iudicio eorum, quae Fidei sunt, Spiritu Sancto regatur; & per consequens in illis non erret. Alias posset quis eadem facilitate dicere, quod erratum sit in electione quatuor Evangeliorum, & Epistolarum Canonis, & in approbatione universalium Conciliorum, & aliorum librorum doctorum, approbando aliquos, & aliquos reprobando. Quod tamen, ut probatur Dist. 15. per Romanos Pontifices, scilicet Gregorium & Gelasium, determinatum legitur: & ita nulla fides maneret credendorum; quo nihil periculosius, aut etiam absurdius posset in Christianam religionem excogitari. Non ergo videtur, quod Romanus Pontifex, in his quae Apostolatus sui iudicio credenda Fide, aut detestanda definit, aut iudicat, errare possit, &c.

Ad hæc Canonem 18. Concilii Lateranensis sub Martino I. addimus: Si quis secundum Sanctos Patres, consonanter nobis pariterque Fide non respuit & anathematizat, animam & ore, omnes quos respuit & anathematizat nefandissimos Hereticos, cum omnibus impiis eorum conscriptis, usque ad unum apicem, Sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica, hoc est, sanctæ & universales quinque Synodi, & consonanter omnes probabiles Ecclesie Patres, id est, Sabellium, & Arium, &c. huiusmodi condemnatus sit. Martinus alter, quintus scilicet, in Constitutione, quam approbante Concilio Constantiensi edidit, contra fautores Joannis Wiclef, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga decrevit: ut super præmissis articulis quilibet de iis suspectus, seu in eorum assertionem deprehensus, juxta modum interrogetur infra scriptum..... utrum credat, quod condemnationes Joannis Wiclef, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga, factæ de personis eorum, libris, & documentis, per sacrum generale Constantiense Concilium, fuerint ritè & justè factæ, & à quolibet Catholico pro talibus tenenda, & firmiter asserenda. Item utrum credat, teneat, as-

serat Joannem Wiclef de Angliâ, Joannem Hus, de Bohemiâ, & Hieronymum de Praga fuisse hæreticos, & pro Hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse & esse perversos: propter quos & quas, & eorum pertinacias, per sacrum Concilium Constantiense pro Hæreticis sunt condemnati. Deindè Martinus V. Episcopis præcipit, ut omnes & singulos, qui articulos, seu libros & doctrinas præfatorum Hæresiarcharum, Joannis Wiclef, & Joannis Hus, & Hieronymi, per eandem Constantiensem Synodum cum suis Autoribus damnatos & damnatas tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ finem ipsorum Hæresiarcharum publicè, vel occultè, pertinaciter quomodolibet laudare, vel approbare præsumpserint..... nec non credentes & adherentes eisdem, tanquam Hæreticos judicetis.

Ante Constantiensem Synodum Gregorius Papa (ut refert Walsinghamius in Hist. Anglic. anni 1378.) Oxoniensi Studio districtè mandavit, quatenus conclusiones & propositiones (Joannis Wiclef) in bonis operibus & Fide malè sentientes, licet eas proponentes, sub quâdam verborum sive terminorum curiosâ implicatione nitantur defendere, de cætero non permittatis asseri, vel proponi. Et idem rursus ad annum 1382. cum plures Wiclephi propositiones damnasset Archiepiscopus Cantuariensis, cum cœtu sapientum; ait, Cancellarium Oxoniensem & alios Wiclephi fautores diù restitisse: qui tandem post multas tergiversationes, imponendo duplicem sensum in eisdem, & cavillationes diversas, coacti sunt, licet inviti, simpliciter proferre sentire suum de præmissis; factâ prius protestatione, quod vellent & intenderent esse humiles & fideles filii, & Ecclesie in omnibus obedire, &c..... concesserunt igitur cunctas præmissas conclusiones, intelligendo eas, prout verba sonant, vel hæreticas, vel erroneas, juxta quod Dom. Archiepiscopus, & Magistrorum cœtus plenâ deliberatione definierat de eisdem.

Præterea ex Canone 6. sess. 22. Concilii Tridentini, si quis dixerit Canonem Missæ errores continere, ideoque abrogandum esse, anathema sit. Hunc Canonem contra Protestantes, qui Sacrificium Missæ abrogare volebant, factum esse constat. Errores autem duplicis generis adversus Missæ Canonem exprobra-

bant. Primò quidem nonnullas Fidei veritates in Canone expressas pro erroribus traducebant : quod ad quæstionem juris pertinet. Deinde quædam Canonis verba in sinistro sensu ita interpretabantur, ut Canonis Missæ nonnullos errores tribuerent, quos in Canone contineri negabant Catholici. Hæc est facti dogmatici quæstio, quam haud ita pridem contra Canonem Missæ renovavit Juriceus Calvinistarum Minister. Sic igitur ex Decreto Concilii Tridentini jam allato ratiocinamur. Anathemati subjiciuntur, quicumque in Canone Missæ errores contineri asserunt, sive Catholicæ Fidei dogmata in Canone expressa pro erroribus traducant, sive certos quosdam errores falsâ interpretatione Canonis Missæ tribuant. Atqui hoc anathemate tanquam omnino certum ponitur, Ecclesiam in propriâ Canonis Missæ interpretatione nulli errori obnoxiam esse : ergo, &c.

Omittenda hîc non est damnatio libelli Augustini de Româ, Archiepiscopi Nazareni in sess. 22. Concilii Basileensis, ubi sic habetur : *Libellum quemdam editum à Magistro Augustino, vulgariter dicto de Roma, Archiepiscopo Nazareno, cujus primus tractatus de Sacramento unitatis Jesu Christi & Ecclesiæ, sive de Christo integro intitulatur; secundus de Christo Capite & ejus inclyto Principatu, &c. .... tanquam non sanam & erroneam in Fide doctrinam, continentem, cum suis defensoriis damnat, & reprobât; & potissimè scandalosam illam, erroneam in Fide, in ipso libello contentam, quam pia Fidelium aures sine horrore audire non possunt, videlicet Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus, quotidie peccavit; quamvis de capite Ecclesiæ Christo Jesu, Salvatore nostro, dicat se non intelligere, sed ad membra sua, quæ cum Christo Capite unum esse Christum asseruit, intelligentiam ejus esse referendam dicat, &c. .... ne igitur per hujusmodi doctrinam in errorem quempiam Fidelium prolabi contingat, districtè præcipit, ne quisquam præfati libelli doctrinam, & præsertim supra scriptas propositiones, damnatas & reprobatas, ac etiam ejus tractatus defensorios, docere, prædicare, defendere, aut approbare præsumat. Eos autem qui secus egerint, tanquam Hæreticos, & alias animadversione canonicâ*

puniendos decernit. In nullo autem per hæc derogare intendit dictis, aut scriptis Sanctorum Doctorum, in prænomminatis materiis loquentium; quin imò ea recipit, & amplectitur juxta eorum veram intelligentiam, per eos, aut alios Catholicos Doctores in Theologicâ scholâ communiter expositam, & declaratam, &c.

Itaque nobis maximè favent plura Conciliorum decreta, & pro nobis stat Jus Canonicum.

Nec minùs quidem sententiæ nostræ patrocinantur antiqui Theologi, cum vetus hoc effatum explicant, *ex verbis inordinatè prolatis, incurritur hæresis*. Dictum istud S. Hieronymo vulgò tribuitur, licet in ejus scriptis non extet : citatur tamen à Magistro sententiarum in 4°. dist. 13. ad finem, & cum aliis S. Gregorii Magni verbis omninò consentit, ubi in 24. è suis literis lib. 1. ait : *Sed considerandum quoque est, ut Rector dum se ad loquendum præparat, sub quanta cautela studio loquatur, attendat : ne si inordinatè ad loquendum rapitur, corda audientium erroris vulnere feriantur, & cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscindat.*

Ut ut sit de Autore veteris illius pro-verbii, sic explicatur à S. Thoma in 4. sentent. dist. 13. q. 2. ad 5um Dicendum, inquit, quòd Fides principaliter consistit in corde & primò, sed secundariò in ore : quia corde creditur ad justitiam, ore confessio fit ad salutem. Rom. 10. & similiter hæresis principaliter consistit in corde, secundum quod Hilarius dicit, intellectivè sensus in animo est, sed secundariò in ore. Unde Hieronymus dicit, quòd ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis; non quia hæresis per se in his consistat, sed quia sunt occasio & causa erroris. & in 2^a. 2^a. quæst. 11. art. 2. Respondeo dicendum, quòd de hæresi nunc loquimur, secundum quod importat corruptionem Fidei Christianæ. Non autem ad corruptionem Fidei Christianæ pertinet, si aliquis habeat aliquam falsam opinionem in his, quæ non sunt Fidei, puta in Geometricalibus, vel in aliis hujusmodi, quæ omnino ad Fidem pertinere non possunt : sed solum quando aliquis habet falsam opinionem circa ea quæ ad Fidem pertinent. Adquam aliquid pertinet dupliciter, sicut supra dictum est.

Uno modo directè & principaliter, sicut articuli Fidei; alio modo indirectè & secundariò; sicut ea, ex quibus sequitur corruptio alicujus articuli. Et circa utraque potest esse hæresis, eo modo, quo & Fides. Deinde in responsione ad 2. explicat, quomodo per verba inordinatè prolata indirectè & secundariò Fides corrumpatur: Similiter etiam per verba, quæ quis loquitur, suam Fidem profitetur. Est enim confessio, actus Fidei, ut supra dictum est. Et ideo si sit inordinata locutio circa ea, quæ sunt Fidei, sequi potest ex hoc corruptio Fidei. Unde Leo Papa in quâdam Epistolâ ad Procerum Episcopum Alexandrinum dicit: quod inimici crucis Christi omnibus factis & verbis nostris insidiantur, ut si ullam illis vel tenuem occasionem demus, nos Nestoriano sensui etiam congruere mentiantur. Duplicem aliam rationem, quâ Fides indirectè corrumpitur, affert etiam S. Thomas, scilicet in 2^a 2e. quæst. 1. ad 1um ubi ait: quædam verò proponuntur in sacrâ Scripturâ ut credenda, non quasi principaliter intentâ, sed ad prædictorum manifestationem; sicut quod Abraham habuit duos filios. Et in 2^a. 2e. quæst. 11. art. 1. cum asserit quemlibet à rectitudine Fidei Christianæ dupliciter posse deviare. Uno modo, quia ipsi Christo non vult assentire... alio modo, per hoc quod intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea, quibus Christo assentiat: quia non eligit ea, quæ sunt verè à Christo tradita, &c. At utraque hæc expositio aliam rationem non excludit, quâ per verba inordinatè prolata Fidem indirectè & secundariò corrumpi docet S. Thomas, tum in 4. sentent. dist. 13. tum in 2^a. 2e. quæst. 11. art. 2. unde sic argumentamur. Sanctus Thomas post Magistrum Sententiarum, & cum utroque omnes Scholastici docent, ex verbis inordinatè prolatis in hæresim incurri: quia per verba inordinatè prolata indirectè corrumpitur Fides, & quia sunt causa erroris & occasio, ut ait S. Thomas. Atqui in eodem articulo 2. quæst. 11. supra citato, ad 3um asserit, in rebus ad Fidem pertinentibus, postquam autoritate universalis Ecclesiæ determinatæ sunt, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnet, eum censendum esse Hæreticum. Quæ quidem autoritas principaliter residet in summo Pontifice. Dicitur enim vigesima quartâ,

quæst. 1ª quotiens Fidei ratio ventilatur, &c. & in 2^a 2e. quæst. 1. art. 10. tanquam certum ponit ad Romanum Pontificem, atque adeò ad Ecclesiam in Conciliis generalibus congregatam, pertinere, ut finaliter determinet ea quæ sunt Fidei. Ergo quælibet verba inordinatè prolata, sive scripta sint, sive non scripta, quibus incurritur hæresis, infallibili Ecclesiæ judicio, quod per Decreta Romani Pontificis, ubi consensus Ecclesiæ accedit, certò repræsentatur, subjecta sunt.

Quod si quis dubitet, utrùm hæc sit D. Thomæ sententia, celeberrimos ejus interpretes consulat, præcipuè verò doctissimum Bannes in 2^{am} 2e. q. 11. art. 2. ubi post D. Thomam expendens, quomodo ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis, sic loquitur: Circa secundam conclusionem dubium est, an ex verbis inordinatè prolatis incurrat hæresis. Et videtur quod non. Nam hæresis est in intellectu, potest autem aliquis habere rectum intellectum circa res Fidei, & errare in compositione verborum. Ergo ex inordinatâ prolacione verborum non incurritur hæresis. Deinde refert sententiam Melchioris, qui ait; ita debet explicari, ut sit hæresis secundum præsumptionem audientium & judicam, qui per exteriora signa debent judicare de hæresi. Tum addit Bannes: Nobis tamen videtur, quod dupliciter potest aliquis proferre verba inordinata circa res Fidei. Uno modo, ut sentiens Catholicè, sed non se conformans in modo loquendi cum Catholicis. Et sic ex tali diversitate sermonis poterit ille pervenire, ut etiam aliquando differat in sensu, & poterit etiam generare malum sensum in corde audientium. Et hoc videtur D. Thomas sentire, cum ait in solutione ad 2um, quod potest corrumpi Fides, & in seipso, & in aliis. Altero modo, cum aliquis loquitur inordinatè, sic ut talis locutio sit prohibita ab Ecclesiâ. Existimat autem ille Ecclesiam errare in hoc, quod ita loquendum definit, vel etiam putat licitum esse aliter loqui, quàm Ecclesia definiat. Et dicimus hanc esse hæresim, & habere errorem in mente, scilicet hunc: Ecclesia non est regula infallibilis ad definiendum modum loquendi in rebus Fidei. Probatur ex illo 1. ad Timoth. 6. si quis non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, &c. & probatur ratione. Nam Ecclesia est regula infalli-

bilis ad proponendum nobis res Fidei. Ergo etiam ad determinandum per quæ verba debeat explicari fides. Probatur consequentia. Quia est necessarium quod habeat auctoritatem ad determinandum verba, ad hoc quod proponat rectè res Fidei. Et confirmatur. Nam ad hunc finem datum fuit donum linguarum Apostolis, &c. .... sed necessarium est etiam quod Ecclesia sciat, quomodo oporteat nos loqui. Ergo auctoritatem habet, ut definiat nobis sermonem & loquelam. Præterea Christus promisit se daturum Apostolis & successoribus non solum sapientiam, sed etiam os, scilicet verba quibus loquantur dignè ad talem sapientiam. .... item 1. ad Cor. 1. ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Significat ergo Apostolus schismata oriri posse non tantum ex diverso sensu, sed etiam ex diversis verbis. Confirmatur. Nam Ecclesia non potest errare in determinandis cœremoniis, quibus Deus colitur. Sed potissima signa ad divinum cultum ordinata, sunt verba, per quæ profiteamur Fidem. Ergo in huiusmodi verbis præscribendis Ecclesia non potest errare, & poterit obligare Fideles, ut ita loquantur. Sentit igitur pertinaciter circa dogma Fidei, qui negaverit loquendum esse de mysterio Trinitatis, ut loquitur Ecclesia, & similiter de aliis mysteriis, etiam si errorem non habeat circa mysterium Trinitatis. Et hoc modo potissimè efficitur verum, quod ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis. Quia ista est inordinatio verborum, non loqui, ut præcipit Ecclesia loquendum. Eandem doctrinam aliis verbis tradit Bannes in conclusione 2^a ejusdem articuli. Error est, inquit, vel proximum errori, asserere, quod Ecclesia in ejusmodi censuris possit errare; cum scilicet definit quasdam propositiones hæreticas esse, vel erroneas, vel temerarias, vel sapientes hæresim, seu piarum aurium offensivas. Probatur, quia cum Ecclesia sit infallibilis regula proponendi veritates Fidei, necessario ex hoc sequitur, ut non possit falli in confessione Fidei, quæ per verba legitima fit, ut dictum est. Ex quo rursus colligitur, quod non possit falli in dijudicando verba contraria & minus legitima ac dissonantia veritatibus Catholicis significandis. Et confirmatur. Quia si aliquis condemnaretur, ut revocaret aliquam propositionem malè sonantem, aut sapientem hæresim, &c. & ille nollet retractare,

puniretur ut hæreticus. Ergo signum est in Ecclesiâ esse potestatem ad censendum, quæ propositio sit malè sonans, sapiens hæresim, &c. Ex his omnibus oportet colligere, quàm necessarium sit Theologis, Prædicatoribus, conformare se ipsos cum modo loquendi, & sermonibus Ecclesiæ, ac Sanctorum Patrum, secundum quod explicata sunt ab Ecclesiâ dicta illorum, & sequi doctrinam Apostoli 2. ad Timoth. 1. Formam habere sanorum verborum, & ad Titum 2. loquere quæ decent sanam doctrinam. Quod documentum docet etiam & advertit Augustinus lib. 10. de Civit. cap. 23. liberis, ait, verbis utuntur philosophi, nec offensionem piarum aurium pertimescunt. Nobis autem ad certam regulam loquifus est: ne verborum licentia impiam gignat opinionem, etiam de his rebus, quas propriè significant. Et videtur hoc documentum in idem incidere cum illo D. Hieronymi, ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis, &c. pag. 278.

Hic annotandum est, iis quibus Bannes utitur, argumentis demonstrari, Ecclesiam non tantum ab errore immunem esse cum in abstracto judicat quasdam propositiones hæreticas esse, aut erroneas, vel sapientes hæresim, sed etiam cum de proprio sensu quarumlibet propositionum ad res Fidei pertinentium, prout in hoc, vel illo scripto reperiuntur, aliquid in concreto decernit. Siquidem ex Bannesio, Ecclesia non potest falli in dijudicando verba contraria, & minus legitima, ac dissonantia veritatibus Catholicis significandis: eo quod scilicet Ecclesia sit infallibilis regula proponendi res Fidei, nec possit falli in confessione Fidei, quæ per verba legitima fit. Præterea Bannes in 2^{am}. 2^æ. quæst. 1. art. 10. ubi agit de proprietatibus Ecclesiæ, proprietate quintâ, hanc conclusionem supra allatam statuit: Summus Pontifex, aut Ecclesia in ferendis legibus ad totius Ecclesiæ necessarios mores spectantibus, non potest errare: quod quidem confirmat ex eo quod Dominus dixit Petro, pasc oves meas. At verò si in huiusmodi statutis erraret Pontifex, non pasceret salubriter oves Christi. Et in conclusione secundâ sic loquitur: Asserere, Ecclesiæ aliquam consuetudinem universalem esse malam, vel aliquam ejusdem legem injustam, scandalosum est, & valde temerarium, & hæresim sapit. Unde sic argumentamur.

Cum certi quidam libri, ut impiâ & hæreticâ doctrinâ referti, ab Ecclesiâ proscripti sunt, eorum perniciosâ lectione Fideles interduntur: immò etiam ad subscribendum illorum damnationi à legitimis Ecclesiæ Pastoribus, ac præsertim à Romano Pontifice Catholici compelluntur; tum Ecclesiæ decreto singuli Fideles obtemperant, prorsus necesse est. Atqui Ecclesia in ferendis legibus, tum ad necessarios totius Ecclesiæ mores, tum ad necessariam disciplinam spectantibus errare non potest, nec unquam ab Ecclesiâ lex injusta fertur. Ergo, &c.

Hieronymus de Medicis in 2^{am}. 2°. D. Thomæ quæst. 11. art. 2. eadem ratione ac S. Thomas explicat, quomodo, ex verbis inordinatè prolatis, incuratur hæresis. Hæc est ipsius conclusio. *Hæresis potest esse circa ea quæ pertinent ad Fidem directè & principaliter, & etiam circa ea, quæ secundariò ad Fidem pertinent.* Deinde asserit, per verba inordinatè prolata hæresim incurri: *quia ex his sequitur corruptio Fidei, & quatenus per huiusmodi verba nituntur corrumpere Fidem.* Eadem ferè ratione, ac D. Thomas, hoc effatum, *ex verbis inordinatè prolatis, incurritur hæresis*, explicarunt Melchior Cano lib. 12. de locis Theol. cap. 9. Suares disput. 19. de Fide sect. 4. Turrianus, Torres, Gonetius, Sylvius, & alii plurimi.

Gersonium Ecclesiæ Parisiensis Cancellarium, ubi de quæstionibus facti differit, nullatenus nobis adversari supra ostendimus. Quid verò de autoritate Ecclesiæ, in approbandis vel reprobando propositionibus, sive scriptis, circa res Fidei senserit, expendere hîc juvat. In sermone pro viâ Regis Romanorum tom. 1. pag. 150. editionis Parisiensis, hanc secundam directionem in viâ Catholicæ veritatis salutarem ponit. *Concilium generale potest, & debet, assertiones hæreticas & erroneas in Fide & moribus, quæ fuerunt, & sunt in scandalum publicum, diligenter examinare, reprobare, & damnare, etiam non factò prius vel simul processu adversus assertores.* Hoc pluries practatum est in hoc Concilio (Constantiensi) ut de assertionibus, quibus communicandi erant Laici sub utrâque specie. Deindè tertia directio sic habet. *Concilium*

generale potest damnare propositiones multas cum suis Auctoribus, licet habere glossas aliquas, vel expositiones, vel sensus logicales veros possint. Hoc practatum est in hoc Concilio de multis articulis, & Wiclef, & Joannis Husum: quorum aliqui poterant, vel de vi logica, vel grammatica, defensionem aliquam recipere; ut in articulis, qui sunt indiffinitè traditi, vel qui loquuntur de possibilitate, prout posse logicum est, & non physicum; vel qui possent ad aliquem sensum verum trahi, si seorsum ponerentur. Sed Concilium hoc solerter attendit: primò quia juxta Hilarium, intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi. Iterum illud Aug: liberis verbis utuntur Philosophi, & in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem piarum aurium non pertimescunt; nobis autem, scilicet Theologis, ad certam regulam loqui fas est. Illud denique vulgatum fundamentum in Aristot. quod sermones accipiendi sunt secundum materiam subjectam, unde moralis sententia sumitur. . . . . Similiter Theologia suam propriam habet Logicam & sensum literalem, aliter quàm speculativa scientia. Hæc directio, vel lex præservavit hætenus præclaram Universitatem Parisiensem à pluribus erroribus, dum Scholasticos suos semper ad certam regulam Fidei loqui iussit, & compulsi. Utinam in aliis Studiis hæc disciplina similiter teneatur. Mala libertas est, malè & erroneè loqui posse. Postremum in 4^a directione sic ait: *Concilium generale potest, & debet damnare propositiones multas, vel assertiones homini, quamvis non possent ex solo & nudo textu expresso sacra Scriptura patenter reprobari, sclusis expositionibus Doctorum, vel usu celebri Ecclesia, & cæteris.* Hoc practatum est in hoc Concilio in multis assertionibus Joannis Wiclef, & Joannis Husum, immò & de istâ, quod est communicandum per Laicos sub utrâque specie panis & vini. Hæc directio, vel lex, prosperum facit iter ad hæresum & Hæreticorum exterminationem: quoniam Hæretici, quos vidimus, defensionem suam, ut plurimum, accipiunt, quia nolunt hæreses absolute revocare, sed tamen conditionaliter; si videlicet ex rigore textus sacra Scriptura convincantur errare, dicentes, quod expositiones Doctorum, Decreta, Decretales sint apocryphæ, neque de illis curandum est. Hæc autem præsumptio

sumptio, quàm latè pateat ad errores, nemo non intelligit.

Præterea in Tractatu, quem Joannes de Gerson inscripsit, *Errorum circa præceptum, Non occides*, tom. I. pag. 354. sic incipit. *Hereticorum sermo, sicut cancer serpit, ait Apostolus. Canceris autem morbida tabes, nisi cauterio celeri fortique tollatur, crescit assidue sua contagio.* Deinde addit. *Enumerabimus ergo nonnullos errorum ramos, ab hac unâ mortis radice prodeuntes, jungendo quosdam alios in gremio Constantiensis hujus Concilii positos, &c. ....* Quod hæreses non possunt, aut debent condemnari, nisi simul evocentur, & damnentur errantes. Quod ad Episcopos nullo modo spectat hæresum damnatio, quoniam majores omnes causæ, quæ sunt Fidei, sunt ad Apostolicam Sedem referenda. .... quod nulla propositio, quæ potest ad aliquem sensum verum trahi, vel apponi, etiam de vi Logicæ, vel Grammaticæ, debet condemnari, maxime judicio Fidei. .... quod sensus Grammaticalis, vel Logicalis est sensus literalis sacra scriptura, & ideo sæpe falsus. .... quod assertiones eo ipso redduntur probabiles, neque judicio Fidei veniunt reprobanda, si habuerint Doctores deliberantes pro utrâque parte. Quod propositio habens duos sensus, unum verum, & alium falsum, nullo modo debet judicio Fidei reprobari, etiamsi fuerit scandalosa, vel piarum aurium offensiva, vel ad errorem inductiva.

Denique in propositione factâ coram Concilio Constantiensi ex parte Regis Franciæ tom. I. pag. 379. 381. & 382. rationes sic refellit, quibus erroneæ propositiones Joannis Parvi defendebantur. Calumniantur alii secundo, inquit, quod assertiones istæ sunt infideliter & perperam præfite magistro Joanni Parvi, per amulos attributa. .... porro non secus evenit in hoc Concilio, dum assertiones absque assertentis nomine nunciatae sunt, quod versum vidimus in grande præjudicium causæ Fidei & Catholicæ veritatis, quia non ita potuit intelligentia dictorum ex causis assumi dicendi. .... Et rursus idem paulò post. Veniamus ad sextam calumniam dicentium, quod assertiones istæ sunt satis exponibiles ad aliquem sensum verum. Respondemus negativè, si juxta regulam Hilarii præallegatam, & in schedulâ Fratrum Mendicantium positam, perspicue pro nostro propo-

sito, intelligentia dictorum ex causis assumatur dicendi, combinando scilicet conclusionem cum præmissis, & præmissas cum probationibus ad invicem. Ceterum etsi verum esset, id quod allegatur de exponibilitate ad aliquem sensum verum, nihilominus propter casus longè plures falsissimos & notoriè scandalosos redderentur condemnanda. Respondemus alteri calumnie, quæ à veritate vacua, per numerositatem conatur evincere, dicens, assertiones istas plures habere defensores, quàm oppugnatores; sunt ideoque vera, vel saltem opinabiles. O fallacissima & Hereticis atque erroribus favens calumnia! non insequeris, inquit lex, multitudinem ad faciendum malum: quare? quia stultorum & etiam malorum infinitus est numerus. Nihilominus si ad numerum & meritum placet attendere, non dubitamus multò plures atque gravioris autoritatis nos habere, tam in hoc sacro Concilio, quàm alibi: &c. .... Subjungamus pro calumniâ octavâ eorum qui dicunt, quod assertiones istæ, ideo quia reprobatae ac damnatae sunt Parisiis, & hic reprobati queruntur, pepererunt infinita scandala, & parient etiam usque ad totalem destructionem communitatis. Fatemur cum Christianissimo Rege & Universitate Parisiensi, sicut & experientia, probè do'or, nimis edocuit, quod assertiones istæ, & propositio continens ea, dederunt infinita scandala, sed quod ex reprobatione & damnatione suâ scandalum tam multiplex datum sit, vel negamus omnino, vel dicimus, quod scandalizati per hujusmodi condemnationis, nedum non habuerunt causam rationabilem scandali, sed ex hoc reddunt se, ac de scandalo in Fide & de bonis moribus, immò & de pertinaciâ multipliciter ac vehementer suspectos. Apud eundem Gersonium pag. 413. tom. I. legitur schedula ex parte Parisiensis Episcopi & Inquisitoris, ex Concilio Constantiensi ad Magistros Scholæ Parisinæ transmissa. Magistri Reverendi, mittitur vobis schedula continens assertiones aliquas extractas per deputatos ad hoc, ordinatos per nos ex deliberatione Concilii Fidei, ex quaternis pluribus propositionum Magistri Joannis Parvi, &c. .... querunt evasionem aliqui dicentes, quod illæ assertiones possunt exponi rationabiliter, addendo glossas aliquas, &c. .... addunt pro regulâ, quod nulla propositio damnanda est, quæ potest trahi

ad bonum sensum. Sed illa responsio cum suâ additione perniciosissima est, & contra omnem ecclesiasticum ritum: quia sic fundabant se Heretici, prout vidimus in Wicleff & Hussam, qui dum urgebantur, confugiebant ad glossas. Et in sermone de erroribus contra Fidem & mores, circa præceptum: Non occides, de autoritate Ecclesiæ sic loquitur. Item articulus est, quod est una Ecclesia Catholica & Apostolica, id est, fundata in doctrina Apostolorum, quos Spiritus sanctus docuit omnem veritatem, & docere non cessat successores, & ideo Ecclesia non potest errare, & ita quicquid jubet, est verum. Jabet autem decem præcepta, & conclusiones ex eis: ergo pertinent ad hunc articulum, Unam sanctam Ecclesiam.

Guillelmus de sancto Amore, Doctor in sacrâ Facultate Parisiensi, anno circiter 1253. brevem tractatum contra Fratres Prædicatores & Mendicantes edidit, cui titulus erat *De periculis novissimorum temporum*. Alexander IV. Pontifex Romanus librum hunc damnavit, eò quod in ipso documenta prava, scelestæ, & nefaria continerentur. Deinde ad finem Bullæ suæ addit. Si quis prædictum libellum ore Apostolico jam damnatum, approbare, vel quomodolibet defensare præsumpserit, tanquam contumax, inobediens, & rebellis Romanæ Ecclesiæ ab omnibus habeatur. Adhuc extat responsum Guillelmi de S. Amore ad objecta. Ubi verò Summi Pontificis & Episcoporum judicium sibi ipse opponit, Ecclesiæ Decreto humiliter & devotè obtemperaturum se proficitur. De libello autem qui dicitur reprobatus à Domino Papa, & cujus editio mihi imponitur... si Dominus Papa modum & formam illius compilationis (tertix) reprobavit, (nam auctoritates divinas ibi contentas, ut ipsemet confiteatur, noluit, nec intendit:) sententia suæ non resisto, sed obedio: credens firmiter, quod si quartam vel quintam compilationem eamundem auctoritatum vidisset, non eas reprobasset, sed potius approbasset. Postea rogat ut advertatur, quod in unaquaque compilationum dictarum, in principio supponeretur ipsa compilatio correctioni Ecclesiæ, id est, Domini Papæ, & aliorum Prelatorum, quibus competit autoritas corrigendi. Aliud opus quod inscripsit, Collectiones, Scriptura sacra, Romani Pontificis & Episcoporum

centuræ omnino summis esse vult. Hanc autem compilationem, seu Scripturarum collectionem correctioni summi Pontificis & aliorum auctoritatem corrigendi habentium, per collationem Catholicam, si eis placuerit, facienda, supponimus humiliter & devotè.... ut per eos corrigantur, si quæ fuerint corrigenda; vel abrogentur, si quæ fuerint in eis abroganda: cum tanquam homines minus intelligendo errare possimus. Non enim nos ipsos ita perversè amamus, ut alios in prædictis sententiis ideo errare velimus, ut error noster lateat. (Vide pag. 109. 110. 123. & 484. Operum Guillelmi de S. Amore.) Et si nonnulla dicta sibi falsò tributa fuisse afferat, nusquam tamen veram scriptorum suorum intelligentiam & interpretationem esse quæstionem facti, in qua dijudicanda Romanus Pontifex & Episcopi, ad quos librorum correctio pertinet, errare potuerint, ad sui defensionem allegavit: immo etiam ipsius verba satis indicant, illorum judicium de librorum correctione nulli prorsus errori obnoxium esse.

Sylvester, ubi quærit, utrùm Ecclesia possit errare in canonizatione Sanctorum, hæc principia sententiæ nostræ consona refert. Dico quod Joann. de Neapoli in quodlibet. XI. post S. Thomam in IX. quodlibet. quæst. ult. sic distinguit: Sententiæ latæ à Papa cum Cardinalibus sunt in duplici differentia, quia quædam sunt particularia facta particularium hominum: ut promotiones ad dignitates, & beneficia, & judicia contra aliquos, & pro aliquibus. Quædam verò pertinent ad statum universalem totius Ecclesiæ, vel quantum ad Fidem: ut determinationes circa ea quæ sunt Fidei: vel quantum ad mores, ut Statuta, Decreta, & Decretales. In primis errare potest Papa, vel Ecclesia: quia utitur medio incerto, scilicet attestationibus hominum. In secundis verò errare possunt prædicti, si considerentur ut quædam persone absolute: secus ex suppositione divinæ providentiæ gubernantis Ecclesiam Spiritu sancto, ne fallatur, secundum illud Joann. 14. quod Spiritus adveniens doceret omnem veritatem, scilicet de necessariis ad salutem: imò credere, quod in talibus possit errare, secundum D. Joann. est Hereticum. Hæc ex illis... Igitur canonizationem Sanctorum Joann. de Neap.

dicat pertinere ad secundum genus actionum, &c.

At eruditissimi Cardinales de Turrecremata, Bellarminus & Baronius nobis adversantur, inquirunt. Id verò inficiamur, & eorum sententiam à quibusdam Theologis minùs rectè intelligi, jam jam demonstrabimus.

Primò quidem illustrissimus Cardinalis à Turrecremata condemnationem sive approbationem librorum in proprio eorum sensu, æquè ac Hæreticorum damnationem comparatè ad impiam ipsorum doctrinam verbis expressam, inter ea quæ ad Fidem pertinent, apertè recenset, tum in cap. 112. quod ex libro secundo Summæ supra citavimus, tum in cap. 58. lib. 3. ubi postquam multis argumentis probavit, Concilium universale, in his quæ ad Fidem spectant, errare non posse, hoc postremum affert. 7. *Sic ea, quæ conclusa sunt in Concilio plenario supradicto dicuntur universali totius Ecclesiæ consensu definita & conclusa: ergo sequitur quod præfatum Concilium universale, in his quæ circa Fidem definit, errare non possit. Consequentia patet argumentatione, quæ Beatus Gregorius utitur in cap. Sicut. Dist. 15. dicens. Cunctas verò, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: quæ venerantur, amplector. Quæ dum universali sunt consensu constituta, se, non illa destruit, quisquis præsumpserit absolvere quos ligant, aut ligare quos absolvunt . . . . . 10. arguitur sic. Nullum judicium, quod in materia Fidei irreiterabile & irrevocabile est, defectibile est, aut errare potest in Fide. Sed judicium plenarii Concilii in materia Fidei ita est habitum apud sanctos Patres &c. At, inquirunt Adversarii, hic locus Gregorii nimis probat; siquidem ex eo concludendum foret Ecclesiæ judicium non tantùm de nativo librorum sensu, sed etiam de condemnatione personarum, nulli errori esse obnoxium. Respondemus triplicem facti quæstionem de hæresi alicujus personæ institui posse. Aliud scilicet factum, an quispiam revera sit Auctor, sive propositionum, sive scriptorum, quæ ipsi tribuuntur. (Licer hoc factum Fidei dogmatibus non sit necessariò annexum, certissimè tamen constare potest, tum propriâ ipsius Autoris confessione, tum alienis testimoniis minimè dubiis.) Aliud*

factum, quisnam sit germanus ac proprius quarundam propositionum, sive scriptorum sensus verbis expressus. Aliud denique, an Autor cujusdam scripti hanc vel illam hæresim in animo reipsâ habuerit. His positis, respondemus solam hæresim exteriorē, verbis scilicet, aut scriptis expressam, infallibili Ecclesiæ judicio subjectam esse. Cùm autem omninò constat certas quasdam propositiones, vel multarum propositionum seriem à quopiam Autore prolatas fuisse, tum nullus est dubitandi locus, quin Ecclesia infallibili judicio illum Autorem vel condemnare, vel absolvere possit, comparatè ad doctrinam exterius ab ipso prolatam. Eodem sensu intelligenda est Martini V. Constitutio contra Wiclefsum, Hus, & Hieronymum de Praga. Hoc sensu intelligendus est B. Gregorii locus modò citatus. Cùm enim ait, *cunctas verò, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo &c.* non ibi de personis simpliciter & absolutè spectatis loquitur, at de personis propter hæresim exterius expressam damnatis, comparatè scilicet ad impiam doctrinam verbis significatam: de quâ judicare non potest Ecclesia, nisi genuinum ac proprium cujuslibet propositionis ac scripti de rebus Fidei sensum certissimè interpretari possit. Hanc esse sententiam Joannis à Turrecremata nemo certè inficiari potest, qui ad ejus principia seriò attenderit. Nam in quarto libro suæ Summæ part. 2. c. 9. sextum genus veritatum Catholicarum distinguit, *quæ de tenenda Fide & confutatione Hæreticorum à Doctoribus ab universali Ecclesiæ approbatis assertivè tradite sunt, licet in Canone Scriptura sacra expressè non contineantur &c.* Præterea, ut jam supra diximus, Joannes à Turrecremata hanc asserit propositionem; *Thomas de Sarzana, aut quilibet alius Romanus Pontifex pro tempore existens, est verus Petri successor, sapere Catholicam veritatem.*

At inquires in libro secundo suæ Summæ cap. 112. disertis verbis docet, Ecclesiam in quæstionibus facti errare posse. Nos quoque idem asserimus de factis juri nullatenus annexis, qualia sunt ea, de quibus in responsione ad nonam objectionem loquitur. Sic enim ait. *Ad nonam objectionem, quæ sumitur de falsis For-*

in *Papa, & Stephani Papa*, respondetur quòd obiectio illa non militat contra propositum: quoniam altercatio illa non fuit in materia Fidei, aut circa ea quæ sunt ad salutem necessaria, sed in quibusdam mundanis processibus & iudiciis. . . . . Ista erant in facto, non erat materia Fidei. In illis enim quæ sunt facti, Ecclesia errare potest, ut dicit S. Thomas, tam in quolibet. 8. quàm in 4. Sentent. dist. 12. & c. Instant Adversarii, si Joanni à Turrecremata fidem adhibeamus, Orientales ex mala & falsa informatione decepti Honorium Papam condemnarunt. Id non inficiamur ab hoc Theologo in altera responsione allegari, licet acta Synodi sextæ corrupta fuisse primò contendat: sed in posteriori responso Orientalibus Occidentales opponit, ut ex ipsius verbis evidenter patet. Postquam enim Adriani II. Summi Pontificis verba retulit, qui dixit Honorio, ab Orientalibus post mortem dictum esse anathema, quia super hæresi fuerat accusatus; hæc addit Joannes à Turrecremata. Nota tamen quòd ab Orientalibus, & post mortem. Quoniam Honorius ille, nec dum viveret, nec post mortem repertus fuit posuisse in Christo unam tantum voluntatem, & unam operationem: unde nec ab Apostolica Sede, nec à Patribus Occidentalibus talis iudicatus est. Imò Agatho Papa, sub quo Synodus illa celebrata est, cum condemnavit ponentes unam voluntatem tantum in Christo & unam operationem, videlicet Sergium, Pirrhum, Paulum, & Cyrum, nullam mentionem fecit de illo Honorio, quem Orientales dicunt fuisse erroribus Sergii. Undè creditur quod hoc fecerint Orientales ex mala & falsa ac sinistra informatione de præfato Honorio decepti. In hac hypothefi, Concilii sexti de Honorio iudicium propria tantum fuisset Orientalium sententia, quantum spectat ad Honorii condemnationem. Nihil igitur à Joanne Turrecremata dictum fuisse, quod nobis adversetur, jam exploratum est; immò plura in ejus scriptis extare, quæ sententiam nostram apertè confirmant.

Idem quoque de Bellarmino probandum suscipio. Primò quidem is totus noster est in cap. 14. lib. 3. Ecclesiæ militantis, ubi Ecclesiam in suis decretis errare non posse asserit. Nostra igitur sententia est, inquit,

Ecclesiam absolutè non posse errare, nec in rebus absolutè necessariis: nec in aliis, quæ credenda, vel facienda nobis proponit, sive habeantur expressè in Scripturis, sive non. Deinde inter argumenta, tertio loco istud adfert. Tertio obligamur sub anathematis pœna, credere Ecclesia in omnibus, ut patet Math. 18. Quòd si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus: & Concilia omnia dicunt anathema non assentientibus Ecclesiæ Decretis. At iniquum esset sub tam gravi pœna obligari ad assentiendum rebus incertis & interdum falsis. Simili ratiocinio utitur ad ostendendum Summi Pontificis iudicium, quo aliquem catalogo Sanctorum recenset, nulli errori obnoxium esse. Tenemur obedire Pontifici indicenti diem festum alicujus Sancti, nec tamen possumus contra conscientiam aliquid agere. Ergo non possumus dubitare, an sit colendus ille, qui ab Ecclesia est canonisatus. lib. 1. de SS. beatitud. c. 9. Sic autem ex utroque Bellarmini loco argumentamur. Tenemur obedire Ecclesiæ damnanti aliquem librum, ut impiâ doctrinâ refertum, nec tamen possumus contra conscientiam aliquid agere. Ergo non possumus dubitare, an sit damnandus ille liber, qui ab Ecclesia damnatus est. Præterea, iniquum esset Fideles ab Ecclesia obligari sub pœna anathematis ad assentiendum rebus incertis & interdum falsis, ut ait Bellarminus: Atqui Fideles sub pœna anathematis obligantur ad assentiendum damnationi libri Jansenii, non tantum quoad jus, sed etiam quoad factum, an in hoc libro hæretica doctrina contineatur: ergo post Ecclesiæ iudicium jam incertum non est, an Jansenii liber meritò fuerit damnatus, neque ullus hæc in re error Ecclesiam occupare potuit. In memoriam hîc revocandum est aliud Bellarmini testimonium in lib. 2. de Sacrament. in genere cap. 25. ad finem ubi asserit: quòd si tollamus auctoritatem præsentis Ecclesiæ & præsentis Concilii, in dubium revocari poterunt omnium aliorum Conciliorum Decreta, & tota Fides Christiana. Semper enim hæc fuit consuetudo apud Christianos, ut exortas controversias definirent Episcopi, qui tunc vivebant: & præterea omnium Catholicorum veterum, & omnium dogmatum firmitas pendet ab auctoritate præsentis Ecclesiæ. Non

enim habemus testimonium infallibile, quod Concilia illa fuerint, & legitima fuerint, & hoc aut illud definierint, nisi quia Ecclesia, quæ nunc est, errare non potest, ita sentit & docet. Quod enim Historici quidam meminerint eorum Conciliorum, non potest facere fidem nisi humanam, cui potest subesse falsum.

At Bellarmino teste, conveniunt omnes Catholici, posse Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum suo cœtu Consiliariorum, & cum generali Concilio errare in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione, testimoniisque hominum præcipuè pendent. Quid inde? Nonne Bellarminus hîc evidenter loquitur de privatis quibusdam factis juri nullatenus annexis, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè pendent? At hoc principio, inquiunt, in alio libro utitur Bellarminus ad Honorium Papam ab hæresi vindicandum. Quod si aliquis adhuc non possit adduci, ut credat corruptam esse sextam Synodum, is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis à Turrecremata, qui docet Patres sexta Synodi damnasse quidem Honorium, sed ex falsâ informatione. Quamvis enim generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum in dogmatibus Fidei definiendis, tamen errare potest in questionibus de facto. Itaque tunc dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, & non intellectis Honorii Epistolis, immerito cum Hæreticis connumerasse Honorium. His verbis manifestum est, eadem tantum ratione Honorium à Bellarmino defendi, quâ ipsum antea defenderat Joannes à Turrecremata, Occidentalium scilicet de Honorio existimationem Orientalium sententiæ opponendo. Hoc enim sibi ipse objectat Bellarminus. Dices: ergone tu melius Honorii Epistolas intelligis, quam intellexerint tot Patres? respondeo, non quidem à me, sed à Joanne IV. Martino I. Agatone, Nicolao I. summis Pontificibus, & à toto Concilio Romano sub Martino I. congregato, eas Epistolas melius esse intellectas, quàm à Græcis in Concilio sexto. Itaque Concilii sexti decretum, etsi genuinum foret, in mente Bellarmini & Joannis à Turrecremata vim tantum haberet ac auctoritatem privatæ Orientalium Synodi, quantum spectat ad Honorii, ut Hæretici, condemna-

tionem; quia scilicet Occidentalium sententia cum Orientalium opinione hâc in re non consentiebat. Verum, inquiunt Adversarii, ex Bellarmino, quamvis generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum in dogmatibus Fidei definiendis, tamen errare potest in questionibus de facto. Respondemus, ut benè intelligantur Bellarmini verba, advertendum esse, in sententiâ Joannis Turrecremata & Bellarmini, Concilii sexti Patres, si tamen vera sunt acta Synodi sextæ, quod non putant, non tantum Honorii litteras damnasse, sed ipsum etiam Honorium ut Hæreticum, qui eadem prorsus, ac Monothelitæ, in mente suâ senserit, & postea scripserit. Publicis nimirum rumoribus ante Synodum sextam apud Orientales circumferebatur, Honorium erroribus Monothelitarum reipsâ adhæsisse, tum quia cum Sergio Monothelitarum principe singulari amicitia conjunctus erat, tum quia nihil unquam contra Monothelitarum errores à multis Orthodoxis sibi delatos egerat, tum quia in suis ad Sergium Epistolis Monothelitarum erroribus favere videbatur. Hæc Orientalium Episcoporum præjudicia, quibus eorum animus ante Synodum sextam occupatus erat, in causâ fuerant, cur genuinam Honorii sententiam in ipsius Epistolis malè intellexerint. Itaque de facto duplici loquitur Bellarminus in loco supra citato. Primum quidem, simpliciter loquitur de factis ad personas spectantibus, utrum scilicet in mente suâ hæresim habuerint. En factum, in quo generalia Concilia errare posse dixit, licet in dogmatibus Fidei definiendis errare non possint. Deinde ex hoc errore super factis ad personas spectantibus, an scilicet in mente suâ hæresim habuerint, colligit fieri posse, ut Episcoporum Orientalium mens falsis rumoribus occupata, quod Honorius Monothelitarum erroribus adhæsisset, Honorii Epistolas non benè intellexerit, at eas ab Occidentalibus melius intellectas esse, quàm à Græcis. Sic igitur interpretanda sunt Bellarmini verba. Quod si aliquis adhuc non possit adduci, ut credat corruptam esse sextam Synodum, is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis à Turrecremata: qui docet Patres sexta Synodi damnasse qui-

dem Honorium, ut Hæreticum, qui Monothelitarum errores in mente suâ habuerit, *sed ex falsâ informatione. Quamvis enim generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum in dogmatibus Fidei definiendis, tamen errare potest in quæstionibus de facto ad personas pertinentibus, utrum scilicet hanc, vel illam hæresim in animo reipsâ habuerint. Itaque tunc dicere possumus, hos Patres de mente Honorii deceptos ex falsis rumoribus & non intellectis Honorii Epistolis immerito cum Hæreticis connumerasse Honorium.....* Etenim verosimilius putat, à Joanne IV. Martino I. Agathone, Nicolao I. summis Pontificibus, & à toto Concilio Romano sub Martino I. congregato eas Epistolas melius esse intellectas, quàm à Græcis in Concilio sexto. Bellarminum sic interpretatus est Emin. Cardinalis de Rospi gliosi in suâ relatione de iis, quæ sub Pontificatu Clementis IX. patrui sui gesta sunt, articulo 151. qui cum articulo 153. conferendus est, & nuper D. Martin, Lovaniensis Doctor in suo tractatu de infallibilitate Ecclesiæ in quæstionibus facti. Si ergo Bellarminus existimasset Honorii Epistolas ab Occidentalibus æquè ac ab Orientalibus damnatas fuisse, nunquam Honorii litteras ab omni culpâ & hæresis suspicionem vindicasset, sed ad aliam confugisset responsionem.

Cæterum de Honorii facto aliter, ac Bellarminus, sentiunt plurimi alii Theologi, quorum sententiam potius sequendam arbitramur. Neque enim aut Acta Concilii sexti falsa & corrupta esse putant, cum id firmis argumentis nixum non videatur, neque solis Orientalibus Honorii damnationem tribuunt: quando quidem post Concilium sextum summi etiam Pontifices & Concilia illius damnationi consenserunt. Sed facilius, æquius, tutiusque existimant, Concilii sexti auctoritatem tueri ac propugnare, quàm Honorium ab omni culpâ excusare.

Mitto eos, qui Honorium gravius accusant. Verum id ei vitio jure verti potest, quòd Monothelitarum consiliis ac loquendi modis incautè atque imprudenter faverit. Nam ut ait Leo II. ejus in Concilio sexto Legatus ac postea in Cathedrâ Romanâ successor, in

Epistolâ ad Episcopos Hispanos, *flammam hæretici dogmatis, non ut decuit Apostolicam Sedem, extinxit, sed negligendo confovii.* Hinc factum est, ut justam Concilii sexti ob Epistolas illas malè conscriptas censuram incurrit.

Multi quidem observant privatas tantum litteras ad Sergium de servando per œconomiam silentio circa controversiam de duabus Christi voluntatibus, non autem Synodicas ad aliquid de his locutionibus definiendum ab Honorio missas fuisse. Nulla certè eâ de re memoratur ab Honorio indicta ex his Synodis, quas ex more illius ætatis Romani Pontifices indicare solebant, cum graves causas decidere vellent: sed solus Abbas Joannes Honorio à secretis consilii ejus in scribendis hujusmodi Epistolis particeps apparet, solusque ut testis, in favorem Honorii citatur à Joanne IV. qui tribus mensibus post mortem Honorii Romanus Pontifex creatus est: quique procul dubio testimonium aliquorum Episcoporum, si qui præsto fuissent, in gratiam Honorii attulisset. Attamen omnibus consideratis & perpensis, illæ Honorii literæ Monothelitæ nimirum faventes, & ab eis jactatæ ac disseminatæ, non parvum damnum inferebant, cui occurrendum ac medendum esse earum condemnatione, Patres Concilii sexti rectè censuerunt.

Quòd si Bellarminus, aut alii quidam Theologi Honorii Epistolas omninò excusare tentassent, non tantum comparatè ad ejus mentem, sed etiam habitâ ratione genuini ac nativi sensûs verborum, quibus Epistolæ constabant, & Concilium sextum errasse in eo putassent, quòd hæreticum sensum tribuerit literis, quæ vi propriâ sensum orthodoxum haberent, (quod quidem iis Autoribus propositum fuisse non facile concedemus) certè excusatione aliquâ ipsi indigerent. Verum quicquid sensisse dicantur illi Defensores Honorii, non ita periculose senserunt, ac novi quidam Autores, qui talis defensionis exemplo Jansenii causam tueri fas sibi arbitrati sunt. Longe profectò diversa est utrorumque Apologistarum agendi ratio. Nemo enim ex iis qui defensionem Honorio paraverunt, Ecclesiæ Decretis assensum unquam denegavit,

aut denegari posse docuit, cùm Ecclesia facta dogmatica à se definita juri peculiariter annexeretur, jus ipsum per factum designando; vel à Fidelibus exigeret ad Fidei suæ probationem, ut librum aliquem, aut propositionem condemnarent, ipsosque etiam ad id compelleret sub pœnâ anathematis. Quo in casu Ecclesiam errare non posse, eique sincerè & ex animo obediendum esse, iidem ipsi Honorii defensores ultrò faterentur, cùm hoc ipsum Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Eccles. Milit. cap. 4. apertè asserat. Aliundè verò, Autores nonnulli recentiores, zelo aliquo ducti & bona fide, tempore minimè suspecto, cum nullæ de Monothelismo contentiones remanerent, defensionem Honorii susceperunt, quam olim susceptam noverant à S. Maximo Martyre & à Joanne IV. summo Pontifice, Monothelitarum hostibus infensissimis: quanquam animadverti debet, nullum summum Pontificem, nullumque Concilium Honorii causæ suppetias tulisse, postquam à Concilio sexto damnatus est. At qui Jansenii partes propugnant, nullâ ratione excusati possunt. Nam Ecclesiæ parère detrectant, & mentis obsequium præbere, dum ab eis in Fidei signum ac testimonium postulat, indictisque gravibus pœnis exigit, ut damnent in quinque propositionibus Jansenianum sensum, quem hæreticum declarat, quemque cum jure ita connectit, ut jus ipsum, hoc est, hæresim, quam damnat, per Jansenii sensum indicet. Deinde bona in eis fides desideratur, cùm negant quinque propositiones damnatas extare in libro Jansenii, quas tamen ipsi, antequam proscriberentur, reperiebant, aliisque monstrabant: ut patet ex libris, quos tunc temporis in lucem ediderunt. Præterea nullum Theologum ab omni suspitione liberum appellare possunt, qui Jansenii causæ patrocinatus sit, neque ullam Scholam Catholicam, quæ ejus opiniones tanquam hæreticas non respuat, quas summi Pontifices, quas omnium gentium Episcopi reprobarunt. Postremò Jansenii defensores & affectæ, quantumvis ejus propositiones in sensum Orthodoxum detorquere interdum conati sint, nunquam tamen adduci potuerunt, ut sensum hæreticum, qui reverà istis

propositionibus inest, & qui Autori tribuitur, proscriberent; nullamque Fidei professionem ediderunt, quæ hæresim in quinque illis propositionibus damnatam omni ex parte excluderet. Quis ergo illorum fidem meritò suspectam non habeat? Nonne de hoc facto tam obstinatè & pertinaciter videntur decertare, ut illo clypeo recti, damnatam Jansenii Doctrinam contra Ecclesiæ anathemata tueantur?

Desinant igitur Jansenii fautores Honorii defensorum abuti exemplo, quod semper obtrudunt, quodque hætenus in tuenda Jansenii causâ ipsis prora & puppis fuit. Quid argutiis suis Ecclesiam tamdiu perturbant? nunquamne advertent nullum talis contumaciæ sibi apud Doctores Catholicos relictum esse præsidium?

Joannem à Turrecremata & Bellarminum in defendendo Honorio secutus est Baronius in annalibus ad annum 681. quemadmodum enim Acta Synodi sextæ corrupta fuisse contendunt illi, hoc etiam Baronius demonstrare conatur. Deinde non ex propria sententia, sed in eorum opinione, qui Honorium à Concilio sexto reverà damnatum esse volunt, secundo loco hanc responsionem affert, cujus verba sic intelligenda sunt. *Sed dicat aliquis, si verè assentimur ita de Honorio esse decretum à sancta Oecumenica Synodo, ut scilicet Honorium damnaverit tanquam Hæreticum, qui Monothelitarum errores in mente sua habuerit, haud fas erit in controversiam rem deducere, & aliter, quàm statutum est à Synodo, velle decernere. Id ipsum dixerim in iis, quæ ad Fidem spectant, ut planè religio sit, vel latum unguem ab iis, quæ in sancta Synodo sunt statuta, recedere. At in iis quæ ad personas pertinent, & scripta ipsarum, comparatè ad mentem occultam Autorum, non ita rigidè reperitur custodita censura. Nam patens exemplum est de quinta Synodo, quæ tria Capitula condemnavit, de quibus à sacro-sancto Chalcedonensi Concilio videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro, Theodoreto & Iba. In his enim quæ facti sunt, unumquemque contingere posse falli, nemini dubium est: & tunc illud Pauli ad Cor. usurpari possit, Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. At ista dixerimus, ut quaquaversum*

ostendit *verum Honorium*, omni ex parte ab *heresi* vindicatum errore: cum tamen nunquam prorsus remota, Synodo maximè indignam, tot refragantibus testimoniis, eidem adscripsimus. Ex eo loco sic argumentantur adversarii: in his quæ facti sunt, unumquemque contingere posse falli, nemini dubium est, inquit Baronius; atqui inter illa facta recenset ea, quæ ad personas pertinent, & scripta ipsarum, in quibus Ecclesiæ censuram non ita rigidè custoditam esse dicit. Ergo, &c. Concessa majori propositione, ad assumptionem sic respondemus. Inter illa facta recenset ea, quæ ad personas pertinent & scripta ipsarum: comparatè scilicet ad arcanam mentem Autorum, concedo. Inter illa facta recenset etiam scripta simpliciter & absolutè spectata, adeò ut tota Ecclesia in damnandis quibusdam scriptis simpliciter & absolutè spectatis errare queat: nego. Nam ad Baronii propositum sufficit, ut Honorius non fuerit hæreticus, & ejus epistolæ in benigno sensu interpretari liceat comparatè ad ipsius mentem. Præterea Baronius ibi loquitur de factis simpliciter, in quibus neminem dubitare dicit, quin Ecclesia decipi possit. Id ipsum probatur Synodi quintæ exemplo, quod Baronius affert, ut ostendat Ecclesiæ censuram, in iis, quæ, ad personas spectant & ipsarum scripta, non ita rigidè custoditam reperiri. Quamvis enim à quintâ Synodo tria Capitula damnata fuerint, Ecclesia non tantum aliquandiu toleravit, ut nonnulli in Occidente, quorum Fides minimè suspecta erat, legitimam auctoritatem Concilii sexti, quod Concilio Chalcedonensi contradicere falsò putabant, in dubium revocarent, donec eorum præjudicia sensim evanescerent: sed etiam adhuc tolerat, ut mens Theodoretæ non hæretica fuisse defendatur, atque adeò ut in benigno sensu exponantur ejus scripta, non quidem simpliciter & absolutè (cum in proprio & nativo suo sensu ab Ecclesiâ damnata fuerint) sed comparatè ad occultam mentem Theodoretæ, quam minùs rectè in scriptis contra S. Cyrillum expresserit. Non aliam esse Baronii sententiam pater, ex eo quod valde improbet Apologistas, qui Origenis scripta simpliciter & absolutè, ut orthodoxa, defendunt, non obstante summorum Pontificum & Ecclesiæ

censurâ. Hæc verò olim ad Hieronymi usque tempora fortasse licitè facta sunt. Sed mirari sum vehementer, inquit Baronius ad annum 256. post damnationem ejus ab Anastasio Papa Pontificiâ auctoritate inflectam, post ejusdem reprobationem in quintâ Synodo pronuntiatam, post tot antiquorum Patrum in idipsum conspirantes sententias, adhuc recentiores quosdam ausos esse pro eodem novas edere Apologias, & auctoritate totius Ecclesiæ judicatas sæpius controversias denuò temerè excitare: quod visus est fecisse haud pridem Sixtus Senensis. At Synodi quintæ de tribus Capitulis judicio sententiam Concilii Chalcedonensis opponit Baronius, inquit Adversarii. Respondemus eos Baronio imponere. Non enim affirmat Baronius in Concilio Chalcedonensi de tribus Capitulis aliter actum esse, ac in quintâ Synodo, sed tantum dicit à quintâ Synodo damnata fuisse tria Capitula de quibus à sacro Sancto Concilio Chalcedonensi videri poterat aliter actum, id est, in speciem: nam Synodi quintæ Decretum de tribus Capitulis Concilio Chalcedonensi non reipsâ contradicere, alibi demonstrat Baronius in suis Annalibus. Huc etiam spectant & referri possunt, quæ modò in sententiam Bellarmini de Honorii facto adnotavimus, ut eam Jansenii Defensorum temeritati ac pervicaciæ minimè favere ostenderemus.

Frustra nobis jam objiciuntur præstantissimi quidam Theologi, ut Stapleton controvers. 3. quæst. 4. Binius in annotationibus ad Honorii vitam, Tannerus in anatomia confessionis Augustanæ, demonstrat. V. Coëf-fellus Massiliensis Episcopus contra Mor-næum, Wigerius in 2^{am} 2^a quæst. 1. Veronius in regulâ Fidei Catholicæ, cap. 2. apud Walemburgos fratres, Gonetus in tract. de Fide disp. 4. art. 1. sect. 3. alique nonnulli, qui Honorium eadem responsione defenderunt, quâ usus fuit Joannes à Turrecremata, & post eum Bellarminus: si quidem utriusque doctrinam nobis non adversari, imò sententiæ nostræ favere, ex pluribus eorum testimoniis supra ostendimus. Illorum etiam plerique Ecclesiam in quibusdam factis non revelatis errare non posse, agnoverunt: inter alios Stapleton, ubi contra Wittakerum probat, Ecclesiam in rejiciendis libris non Canonicis & apocryphis

phis infallibilem esse, argumenta profert, quæ tanquam omnino certum constituunt, Ecclesiam in discernendo proprio sensu cujlibet scripti de Fidei rebus, ab omni errore immunem esse. Sic enim Wittakerum alloquitur in defensione autorit. Eccles. lib. 2. pag. 973. *Ex his Augustini locis, totum quod concludis, istud est. Pugnant hi libri cum regulâ & analogiâ Fidei. Ergo recipiendi non erant, nec eos recipere Ecclesia potuit; nec ei aliter facere, quàm tales libros rejicere ac damnare, licuit. At ista conclusio Ecclesiæ autoritatem nihil imminuit, sed roborat potius, atque confirmat. Quantò enim graviori & justiori ex causâ eos repudiavit, tantò nobis acceptior, tantò gratius accipienda autoritas est. Tantò quoque ipsa in se autoritas firmitior ac certior sit, quantò magis evidenti ratione nixa improbos & supposititios libros rejecit? . . . . . quid? in vestra nunc hæreticâ insulâ, nulli libri aut Puritanorum, aut Protestantium, multorum manibus teruntur, quos tu optimè scis, persuades saltem tibi scire te, quod prorsus rejiciendi & damnandi essent? . . . . . secundo aio, si tales nunc supposititii libri extarent, non tam facile aut tibi, aut cuivis privato hoc esse, ut quales illi libri sint, deprehendat, quàm hoc Ecclesiæ facile & obvium est, quippe quæ, ut tu te ipse affirmas, majorem & ampliore copiam Spiritûs Sancti habeat, quàm privatus quisquam: & sanè ob hanc causam Ecclesiæ judicium & autoritatem ad hos libros rejiciendos nobis pernecessariam esse, ut ejus certum atque infallibile judicium secuti, libros quosvis supposititios rejicere ac repudiare possimus.*

Quid senserit Tostatus de factis ad Fidem accessoriis supra vidimus. Idem Autor in cap. 81. Defensorii, negat ea omnia, quæ in scriptis Sanctorum Patrum continentur, ab Ecclesiâ idcirco probari, quia eorum scripta commendavit. Attamen addit, quòd si Ecclesiæ scriptorum alicujus Autoris constitueret dicta sua irrefragabilia, id est, quòd contradici eis non posset, nec de eis liceret ullatenus dubitari, sicut nec licet dubitari de Ecclesiæ determinationibus, necesse erat, quòd Ecclesiæ prius videret omnia illius Doctoris, & diligenter discerneret de singulis dictis ejus, ad videndum si lateret in eis aliquis error, sicut fit in Conciliis ge-

neralibus, quia cùm aliquid definiendum est, maximè si ad Fidem pertinet, diligentissimè per congregationem videtur, & permittitur quibuscumque objicere, ut sic videatur veritas, antequam definiatur. Et cùm sit tanta Patrum numerositas, & tam periti viri ex omnibus partibus mundi, etsi res solo ingenio humano ageretur, difficile erat errare, quaniò magis, cùm Spiritûs Sanctus dirigat actiones Synodales. . . . . in approbandis tamen libris quorumcumque Ecclesiæ nunquam tenuit istum modum, quòd synodaliter congregata de singulis propositionibus ejus & particulis disputando diligentissimè definiret, &c. hîc annotandum est, ad librum aliquem damnandum non tantam diligentiam requiri, quanta requiritur ad approbandam omninò cujuscumque scripti doctrinam, eâ ratione, quam in hoc loco Tostatus explicat. Bonum enim ex integrâ causâ, ut aiunt philosophi, malum verò ex minimo defectu. Itaque si Ecclesiæ vellet singula dicta hujus, vel illius tractatûs, sive scripti, omninò approbare, ad id conficiendum maximâ diligentiam & longo etiam tempore opus foret. Sed ut nonnulla in aliquo scripto reperiri declarentur, propter quæ perniciosus ac damnandus liber ille censeatur, uno ferè intuitu, aut certè brevi examine id sæpius advertitur.

Joannes à S. Thoma in 2^{am} 2^æ disput. 19. de potestate Papæ, nobis apertè adstipulatur, ubi de Scripturæ sacræ interpretationibus differit. In primis ergo inquires, inquit, quomodo Ecclesiæ certificari possit de versione aliquâ Scripturæ, cùm Scriptura ipsa à Deo dictata sit in aliâ linguâ, quâ nunc utimur, &c. . . . . interpretes quoque Ecclesiastici non habuit infallibilem assistentiam Spiritûs, Sancti ne erraret in traductione faciendâ. . . . . quod confirmatur, quia etsi sensum possit Ecclesiæ approbare, tamen verba & clausulas non potest facere quòd sint infallibilis autoritatis, cum necessariò debeant esse alia verba, ab illis in quibus tradita est, & scripta. Respondetur Ecclesiæ ex autoritate, quam habet circa determinandas res Fidei & proponendas eas Fidelibus, habere quoque autoritatem determinandi, in quo libro, & quâ editione, & tractatu inveniatur veritas Fidei & revelatio divina; & ita ex autoritate illâ definiente certificatur Ecclesiæ, sicut circa alias

res Fidei controversas certificatur per auctoritatem suæ definitionis. . . . itaque hoc ipso, quod Deus volebat hominibus tradere Scripturas revelatas, oportuit etiam providere de mediis, quibus illa conservarentur. . . . non est admitendum, quod possit Ecclesia falli ab interprete, si ipsa id determinat post sufficiens examen, quale etiam solet fieri ad alias definitiones faciendas.

Dominicus Gravina, in libro quem inscripsit *Cherubim Paradisi*, & Neapoli edendum curavit an. 1641. quantum hunc doctrinæ orthodoxæ characterem ponit. *Decretis Conciliorum probata doctrina notam exhibet ejusdem doctrinæ irrefragabilem.* Deinde sic loquitur de approbatione, vel reprobatione scriptorum. *Orthodoxia signum deferunt Patres & Doctores Ecclesie, cum eorum opuscula, tacito vel expresso consensu, recipiuntur in Conciliis atque probantur.* Approbatio nihil aliud importat, nisi *judicium, quo aliquid opus, tanquam minimè devians, vel dissonans à regulâ, reperitur, & magis approbatio re firmatur, cum iisdem à se probatis Autoribus quis utitur.* Hoc modo reperimus probatos Doctores receptos in Ecclesiâ. Primo modo, cum eorum opuscula, ut minimè dissonantia à Fide commendantur, & recipienda mandantur. Sic in cap. Romana Ecclesia in Concilio Romano sub Gelasio, qui sint probati in doctrinâ Doctores, decernitur, sicut è contrario illa opuscula, ut pseudographa vel apocrypha recensentur, quæ exsufflantur, & cum illis eorundem Autores. Perbellè enim ex Cap. Fraternalitatis, scribebat Gregorius Anastasio Antiocheno: cum Cœlestius atque Pelagius in Ephesinâ Synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur Autores? Sicut ergo hoc signum est doctrinæ heterodoxæ, ipsorum scilicet damnatio atque proscriptio, ita è contra, signum Orthodoxæ doctrinæ est opusculorum commendatio, atque probatio, quæ in œcumenicis etiam Conciliis fieri solet. Secundo modo fit probatio, cum iisdem approbatis Autoribus ipsorum testimonia citantur, vel iisdem Patres utuntur, &c. . . . Quartò, quod de probatione librorum huc usque dictum est in orthodoxia signum fieri ab Ecclesiâ, idem dicendum in detestationem errorum, & male, & perversa doctrinæ, argumentum fieri ab Ecclesia in primis Romano Ponti-

fice, aut Concilio generali cum subordinatione ad primi Censoris virgulam. Sic fecit Nicœnum proscribendo libros Arii, ex Niceph. liv. 18. cap. 18. Ephesinum in eliminandis libris Nestorii, Chalcedonense in proscriptione librorum Eutychetis; Mopsuesteni, & Theodoret, in quinta Synodo. . . . & in sexta Synodo generali liber Sophronii est discussus. Verum est, ut notavit Baronius ad ostendendam, quam habent Romani Pontifices auctoritatem, nullo congregato Concilio, ad celerius obvian- dum falsis doctrinis, heterodoxos multos libros patet fuisse eliminatos. Quod confirmatur ex Nicephoro lib. 17. hist. cap. 9. factum tempore Agapeti, ex libello Constantinopolitane Synodi sub Menna Patriarcha. Plausibilior tamen & solemnior habita est librorum proscriptio atque damnatio, quæ in Conciliis generalibus œcumenicis, & legitimè congregatis, atque throno Apostolico facta est, ut totius Ecclesie congregatione, quasi ex Ecclesiarum totius orbis existimatione, quas representant, habeantur proscripti & egerati, qui in confessu totius orbis damnationem meruerunt accipere. Quinò, sed novis paradoxis onustus Apologista, (ibi impugnat Joannem Baptistam Poza è Societate Jesu Theologum, qui pro suo *Elucidario Deipara* ab Inquisitoribus, tum Hispaniæ, tum Romæ, censurâ inuito, libellum supplicem ad Urbanum VIII. miserat, deinde typis mandandum curavit votum Platonis de examine doctrinarum nomine Antonii de Saura.) ne videretur terreri de hæc librorum proscriptione, insusurrare ausus est, non cogere Concilia, si absit definitio Papæ, nec mereri eos libros, antequam definitio Papæ emanet, ullam damnationem. Errasse ejusmodi Concilia liberè pronuntiat, & de tali prohibitione non esse curandum; & exemplificat de Antiocheno, Mediolanensi, Ephesino II. sub Leone Isaurico, & alio sub Copronymo: item Cathaginense erravit cum Cypriano in materiâ anabaptismi Hereticorum; item Concilia, quæ Honorio anathema inflixerunt; Francofordiense, quod damnavit Nicœnam 2^{am} alàs 7^{am}. Sextò, sed mirandum est adeò fuisse luscum Elucidistam, ut non discerneret de Conciliis, & Conciliabulis, Antiocheno, Mediolanensi, Ephesino II. & Carthaginensi. Illa etiam non fuit legitima damnatio facta in Honorium,

supposititia reputatur. Sed & illud additur pro confutatione, aliud esse ea errare posse in facto, aliud in jure. Si deciperentur Concilia generalia in facto, an hæc vel illa propositio sit asserta, vel non asserta, ab hac, vel illa personâ, talis error nullum præjudicium afferret Ecclesiæ; cæterum non leve esset præjudicium, aliquam propositionem damnare, quæ nullam meretur damnationem. Hæc autem proscriptio meriti fieri potest à Conciliis cum subordinatione ad primam & principalem decisionem summi Pastoris, qui etsi ultimam adhiberet manum (si liber cum expressâ censurâ & damnatione execrabilis monstraretur) satis consulitur Ecclesiæ salutis, vel in Conciliis inchoari damnationem, vel in congregationibus examinari libros, & prohiberi, non expectatâ damnabilium propositionum expressâ definitione. In facto Concilii Francofordiensis, non juris, sed facti questio fuit ex Bellarmino 2. de Concil. c. 8. & Centuriatores non diffidentur. Sed Elucidista omnia miscet: nam facti questionem confundit cum juris questione, & Ecclesiæ nota est censura, quam ejus propositiones meruerunt. Septimò, illud lepidum, quod pro tuendâ proscriptione librorum suorum, facto S. Juliani se tueri vult, murmurando à Benedicto 2.º suum librum fuisse hæreseos insinuat, proinde super hoc facto audientiam meriti postulasse, ut injustè proscriptus liber denuò examini subderetur. Et si rebellibus Dioscoro, Eutycheti, Bohëmis audientiam petentibus non fuerit denegata, debemus distinguere quod regulariter fit, ab eo, quod per indulgentiam, vel causam aliquam, à Papa, secundum quod noverit expedire, &c.

Gravinæ adjungendus est Gregorius de Laude, sive de Lauro, qui pro Joachimo Abbate Apologiam edidit, in quâ probare conatur, cap. 67. eum Joachimi de sanctâ Trinitate libellum, qui à Concilio Lateranensi IV. damnatus est, ab impiis & insipientibus Adversariis fuisse depravatum, sententiamque ab Innocentio damnatam fuisse supposititiam, ac à depravatoribus nostri Beati viri Adversariis, inquit, illi adscriptam. Sic igitur Gregorius de Laude librum Joachimi Abbatris defendit: ut fateatur, ea, quæ in hoc libro de unitate vel essentia Trinitatis contra Magistrum Sententiarum reperiebantur, à Conci-

lio 4.º. Lateranensi meritò damnata fuisse, at ea loca fuisse supposita, nec ipsorum Auctorem esse Joachimum. Nos enim non intendimus, inquit in cap. 67. defendere sententiam de summa Trinitate & Fide Catholicâ Joachimi Floris Abbati tributam, & in precedenti capite relatum, nec asserere præsumimus œcumenicum Lateranense Concilium errasse in jure, &c. Deinde addit, nihil esse incommodi, si Concilia generalia in hujusmodi factis decipi possent dicantur. Quod ut confirmet, verba Gravinæ, supra citata, assert. Si deciperentur Concilia generalia in facto, an hæc, vel illa propositio, sit asserta, vel non asserta, ab hac, vel illa personâ, talis error nullum præjudicium afferret Ecclesiæ; cæterum non leve esset præjudicium aliquam propositionem damnare, quæ nullam meretur damnationem. Itaque Gregorius de Laude cum Gravina existimat, esse questionem juris, non facti, utrùm sententia aliqua, sive propositio in proprio suo sensu mereatur damnationem. Quapropter nefas esse putavit, libellum Joachimi à Concilio Lateranensi damnatum benignâ interpretatione defendere. At contendit, ea loca, propter quæ meritò proscriptus est libellus ille, ab Adversariis Joachimi supposita fuisse, & in hujusmodi factis, an scilicet hæc, vel illa sententia, sive propositio, sit asserta, vel non asserta, ab hac, vel illa personâ, Concilia decipi possent, quia talis error nullum præjudicium assert Ecclesiæ.

Ex quo tempore Jansenii Defensores summam Ecclesiæ auctoritatem sive de approbandis, sive de probandis libris juxta genuinum & proprium ipsorum sensum, in controversiam & disceptationem adduxerunt, non defuere præstantissimi, tum apud Italos tum apud Belgas, tum apud Gallos, Theologi, qui auctoritatem Ecclesiæ nulli errori obnoxiam esse in hujusmodi decretis ac judiciis defenderent.

Primò quidem, in Relatione deliberationum, in Comitibus generalibus Cleri Gallicani factarum an. 1656. de negotio Jansenii, post Constitutionem & Breve Innocentii X. conceditur Ecclesiæ errare posse in factis privatis, quæ Fidei dogmatibus minimè annexa sunt, at eam errare non posse in iis factis, quæ à rebus Fidei & universalis disci-

» plinæ separari nequeunt. Quod idcirco asserunt, ut factum de sensu libri Jansenii, malè jam tunc à Nonnullis controversum, cùm jure connexum esse significant.

Deinde anno 1663. plures Episcopi Luteriæ congregati ad Alexandrum VII. scripserunt contra Fautores quosdam Jansenii, qui religiosum silentium de quæstione facti in posterum servaturos se pollicebantur. Eorum scriptum, quod *simulatum dumtaxat obsequium* præ se ferebat, *rejiciendum censuimus*, inquit, *tamquam fictum & nullatenus Catholicum*, *necessumque esse duximus*, *ut mentem apertius exponant*, *exprimantque luculentius implicitas animi cogitationes*; *cùm ex eorum scriptis & sermonibus liquidò constet*, *eos in id juxta incumbere*, *ut obsequium silentio dumtaxat*, *non verò mutata sententiâ & doctrinâ*, *significent*, &c.

Quod anno 1656. à Sacrà Facultate Parisiensi contra Antonium Arnaldum gestum fuit, & postremum à tribus annis contra famosam de aliquibus conscientiæ dubiis consultationem à 40. Doctoribus Facultatis Parisiensis subscriptam, deinde ab iisdem ferè omnibus retractatam, id sententiæ nostræ prorsus favet.

Anno scilicet 1656. Censura Facultatis Parisiensis inusta est cuidam epistolæ Ant. Arnaldi Gallicè scriptæ, cujus doctrinam in duobus capitibus damnavit; quorum unum ad quæstionem facti circa Jansenii sensum spectabat. Nempe affirmaverat Arnaldus hæreticum sensum verbis Jansenii immeritò tribui, aut certè unicuique fas esse aiebat, in dubium revocare, utrum talis sensus in libro Jansenii reperiretur, nec aliam præter religiosi silentii observantiam, Conciliorum etiam œcumenicorum judicio, in privatis hujusmodi factis, deberi. Alterum caput ad peculiarem juris quæstionem de mandatis homini justo possibilibus pertinebat. *Decrevit autem sacra Facultas*, *priorem illam quæstionem*, *sive propositionem*, *quæ est facti*, *esse temerariam*, *scandalosam*, *injuriosam Summo Pontifici*, *& Episcopis Galliæ*, *atque etiam præbere occasionem renovanda, ex integro, post damnationem Jansenii doctrinæ.*

Hæc Censura in Comitibus generalibus Cleri

Gallicani eodem ann. 1656. laudata fuit, & postmodum in Edicto Regio commendata. Deinde Arnaldi eadem Epistola Romæ damnata fuit cum pluribus libellis contra Censuram sacre Facultatis Parisiensis editis. Quorum quidem testimoniorum autoritate confirmatum ac decoratum sacre Facultatis judicium, malevolorum obrectationes & calumnias, per se inanes, & ubi opus erat, refutatas, facile potest contemnere.

Nuper in lucem editi sunt quidam libelli, quibus contenditur in Censura an. 1656. damnatam solummodò fuisse Arnaldi opinionem, quatenus in dubium palam revocabat, utrum hæreticus aliquis sensus in Jansenii libro exprimeretur, nec ullam tunc temporis de religioso silentio, cujus observantiam sufficere asserbat, controversiam fuisse. At hujus temerariæ & inconsultæ opinionis falsitas, vel ex solâ illius Censuræ lectione, statim intelligitur. Nam in ea citantur quatuor articuli ex Epistola Arnaldi, circa Jansenii factum, excerpti: primus scilicet ex pag. 49. istius epistolæ Gallicè scriptæ: Secundus ex pag. 130. tertius ex pag. 146. & quartus ex pag. 152. eam doctrinam quæ in his quatuor articulis de facto Jansenii continetur, à sacra Facultate Parisiensi damnatam fuisse constat, siquidem istos quatuor articulos, *inter alia reprehensione dignissima*, præsertim observatos à se fuisse refert. In priori articulo affirmabat Arnaldus, damnatas quinque propositiones ab Adversariis doctrinæ S. Augustini confictas videri posse: in altero, sibi non vertendum esse crimini, quod apologias pro Jansenio edidisset, quoniam cavendum esse ducebat, ne Jansenio errores & hæreses attribuerentur, à quibus erat alienissimus. In tertio ait, eum injustè, ut Hæreticum haberi, qui testatur contra conscientiam suam integritatem esse, declarare quinque propositiones Jansenio tributas in ipsius libro reipsâ extare, & quamvis in hoc facto hallucinaretur, sibi tantum exprobrari posse, quod oculos tam perspicaces non haberet, nec linguam latinam tam apprimè calleret, ac Adversarii. In quarto verum articulo, primum dicit Arnaldus; contra æquitatem esse, ut vir Catholicus, tanquam Hæreticus idcirco traduca-

tur, aut damnetur, quod testificetur, se dubium & ancipitem esse, utrum quædam propositiones, quæ à Romano Pontifice cuiuspiam Episcopo, jam defuncto, tribuuntur, in ipsius libro, in quo eas reperire non potuerit, reipsâ extent. Deinde subjicit; præsertim » eum vir ille orthodoxus, nihil omnino in » questione facti contra priorum oculorum » & conscientiæ testimonium agere velit; at- » tamen ab omni contentione alienum se fore » polliceatur, & à se diligenter servatum iri » silentium religiosum, *quæ maxima est obedientia*, inquit Arnaldus, *Conciliis etiam Oecumenicis, in privatis hujusmodi factis, debita*. Posteriores sanè istius articuli partem improbavit Facultas Parisiensis. Nunquam enim factum circa Jansenii sententiam de Fide divinâ esse censuit, nec ideò quempiam, ut Hæreticum, esse condemnandum, quia negaret damnatas alicujus libri propositiones in eo extare, aut certè se dubium hæc de re significaret. Itaque si quid in illo quarto articulo censurâ dignum judicavit Facultas Parisiensis, id aliud esse non potest, ac postrema verba modò citata, quibus docet Arnaldus religiosi silentii observantiam, maximum esse obsequium, quod Conciliis etiam Oecumenicis debeatur in privatis hujusmodi factis; qualis scilicet est ea facti quæstio, utrum quinque propositiones damnatæ in libro Jansenii contineantur. In unoquoque ex quatuor istis articulis aliquid profecto reprehensione dignum judicavit sacra Facultas. Facile est autem ex iis, quæ mox retulimus, in tribus prioribus articulis assignare, quidnam in Arnaldi doctrinâ de facto Jansenii improbandum sit. At si, ut comminiscuntur, in quarto articulo damnata non fuisset ea opinio, quâ asseritur religiosi silentii observantiam maximum esse obsequium, quod Conciliis etiam Oecumenicis debeatur in privatis hujusmodi factis, nihil sanè in isto articulo restaret, quod censuram sacræ Facultatis mereretur. Quid enim aliud in hoc articulo superest, nisi quempiam, ut Hæreticum haberi non posse, eò quod de facto Jansenii dubitet? Quod quidem sacra Facultas Parisiensis nunquam docuit ad Fidem divi-

nam pertinere. Et certè ultima de religioso silentio verba quarti articuli eò majori reprehensione digna videntur, quod ex hoc exitiali fonte ac principio, reprobata in tribus prioribus articulis propositiones oriantur. Si enim sola exterior obedientia in hujusmodi factorum definitione Conciliis etiam Oecumenicis debeatur, non mirum, quod Arnaldus veritatem hujusce facti, de quo agitur, negaverit, vel dubium suum apertè significaverit, vel dixerit nihil aliud homini sic affecto exprobrari posse, nisi quod oculos tam perspicaces non habeat, nec linguam latinam tam apprime calleat, ac Adversarii.

Opponunt, non magis postrema verba quarti articuli de religioso silentio à sacrâ Facultate Parisiensi damnata fuisse, quàm alia verba initio articuli tertii relata, in quibus dicitur, factum non revelatum, quod ab oculorum judicio penderet, non esse rem divinæ Fidei. Hæc enim propositio, inquiunt, ut incidens tantum haberi debet, nec objectum Censuræ esse potuit. Verum ex suprâ dictis manifestum est, non solum directè ac præcipuè, sed etiam unice, propositionem de religioso silentio in 4º articulo fuisse damnatam: quandoquidem ut diximus si tollantur verba, quæ ad id spectant, nihil in priori articuli quarti parte reprehensione dignum superest. Namque in priori istius articuli parte, idem duntaxat ab Arnaldo asseritur, quod Adversarii propositionem in articulo 3º, incidentem nec ullâ censurâ dignam esse aiunt. Quapropter id quod in illo tertio articulo improbat, hoc est, quod ex postremis verbis apertè colligatur, homini factum Jansenii neganti, aut illud in dubium revocanti exprobrari non posse, quod reverentiæ Ecclesiæ judicio debita, & assensionis desit, quam Ecclesiæ definitio postulat. Itaque suis ipsi laqueis irretiti & capti manent.

At, inquiunt, extrema verba 4º articuli, quod scilicet religiosum silentium maxima sit obedientia, quæ Conciliis etiam oecumenicis debeatur in privatis hujusmodi factis, non pertinet ad quæstionem facti, sed ad juris quæstionem: Ergo in priori Censuræ parte, quæ ad quæstionem facti tantummodo spectat, damnata

non sunt. Respondemus ex ipsorum Adversariorum sententia, in tribus prioribus articulis, quæ ad factum attinent, certam quamdam juris quæstionem involvi. Nimirum, post Ecclesiæ judicium, quo nonnullæ propositiones alicujus libri damnatæ sunt, nemini fas esse, palam & apertè testari ullum eâ de re dubium aut dissensum. Itaque, ut jam supra annotavimus, duplex jus discernendum est, quod ad Ecclesiam pertinet; unum est definiendi facta dogmatica: alterum est definiendi res ipsas revelatas, seu Fidei dogmata. In priori autem censuræ suæ parte, ea quæstio, quam *facti* vocari dicit sacra Facultas, juri prioris generis annexa est, ut satis patet: at distinguitur à jure posterioris generis, quod ad Fidei dogmata duntaxat, nec ullatenus ad factum non revelatum pertinet.

Rectè igitur omninò Facultas Parisiensis, in hac causatestis locupletissima, cum deliberavit de libello, cui titulus est, *Cas de conscience proposé par un Confesseur de Province, touchant un Ecclesiastique qui est sous sa conduite*, &c. in Comitibus habitis die Lunæ, 1^a. Septemb. 1704. Censuit 1°. eam propositionem contentam in libello jam citato, quâ dicitur omninò sufficere silentii observantiam erga judicium Ecclesiæ de facto Jansenii, *adversari Censuræ sacre Facultatis, late die ultimâ Januarii an. 1656. in Epistolam Antonii Arnaldi, & decreto ejusdem super formulâ Fidei dato 2. Maii an. 1661. 2°. inherendo prædictæ Censuræ adversus Epistolam Antonii Arnaldi, præfatam propositionem*, (de observando tantum silentio erga factum Jansenii) *damnandam esse, ut & ipsam damnat, iisdem notis, quibus in prædicta censura proscripta est prima ejusdem Antonii Arnaldi propositio, quæ dicitur quæstio facti, nempe ut temerariam, scandalosam, injuriosam Summis Pontificibus & Episcopis Gallie, atque etiam ut præbentem occasionem renovanda, ex integro, post damnationem Jansenii doctrinæ: & in quantum eadem præfatâ propositione dicitur illud obsequium reverentiæ & silentii sufficere, etiam iis, qui subscripsere formulâ Fidei, quæ adjunctum habet juramentum ex sanctione Alexandri VII. prædictis notis hanc etiam esse adjiciendam, ut & adjicit, nempe quod faveat*

mendacio & perjurio. Eundem libellum, supra citatum, cui titulus est, Cas de conscience, &c. Censuræ sacre Facultatis an. 1656. adversari judicarunt plures Illustrissimi è Galliâ Episcopi in suis Mandatis, quibus hunc libellum proscripserunt.

Etsi autem Facultas Parisiensis in Censurâ anni 1656. contra Epistolam Ant. Arnaldi, æquè ac in Censurâ an. 1704. modò allatâ, nihil disertis verbis declaraverit de absolutâ erroris immunitate, quæ in dijudicando proprio sensu scriptorum ad Fidem attinentium Ecclesiæ competit, nostræ tamen sententiæ admodum faver, cum interiori animi assensum judicio Ecclesiæ de facto Jansenii adhibendum esse declaravit. Pronum enim ac proclive est, ex necessitate illius assensûs interioris eam colligere erroris immunitatem, quam Ecclesiæ tribuimus. Et quidem in istâ sententiâ versabantur præcipui è Doctoribus qui ad hanc Censuram incubuerunt, quos inter appellare possumus Martinum Grandin, eximie doctrinæ virum, & clarissimum Abbatem Gastonem Chamillart, eruditione ac singulari morum integritate præstantem: ut eorum scripta in Scholis Sorbonicis dictata testantur.

Eandem doctrinam scriptis suis tradiderunt Ludovicus Thomassinus, & Amelotus, ex Congregatione Oratorii Domini Jesu doctissimi ac piissimi viri; Franciscus Annatus & Joannes Ferrerius, è Societate Jesu, insignes Theologi; Illustrissimus Ludovicus Abeli, Rutenensium Episcopus; N. Alexander Dominicanus, Andræas Chevallier Sorbonicus Doctor; quos non ita pridem secutus est Petrus Annatus, è Congregatione Doctrinæ Christianæ, in Methodico ad Theologiam apparatu, qui à tribus celeberrimis in Scholâ Sorbonicâ Theologiæ Lectoribus approbatus est.

Apud Belgas Michaël Paludanus ex familiâ Eremitarum sancti Augustini, & in Academiâ Lovaniensi Magister regens, Apologiam Constitutionis Urbanianæ jam ediderat an. 1651. in cujus cap. 10. pag. 49. n. 3. Respondeo, inquit, *affirmativè, & dico censuram, quæ declarat in libro Jansenii, (& idem est de libris cæteris) contineri doctrinam vitiosam,*

sen in eo renovari propositiones à Sede Apostolicâ damnatas, cadere sub infallibilitate Pontificis, & per consequens, ejus de hoc libro judicium esse infallibile. Deinde multis argumentis probat Ecclesiæ judicium, in qualificandis propositionibus infallibile non fore, nisi in discernendo germano sensu quarumlibet propositionum & scriptorum de Fidei rebus ab omni errore prorsus immune sit. Quod etiam in capite sexto his verbis docet, pag. 26. Enimverò si pessumdata fuerit Sedis infallibilitas in censurandis & prohibendis libris, audacter dico, nullus mihi sese aperit modus, quo contra petulca ingenia sustineri possit ejusdem infallibilitas, in qualificandis propositionibus; adeò ut ruina hujus Constitutionis Urbanianæ secum tractura sit ruinam Piane, & Gregorianæ, torque aliarum, quæ in qualificandis propositionibus occupantur. In capite secundo ejusdem Apologiæ, ostendit nullum Decretum à Benedicto II. contra quasdam sancti Juliani propositiones latum fuisse, at hunc Pontificem Legato sancti Juliani solummodò dixisse, illas propositiones incautè positas sibi videri, ut refertur in Actis Conc. Toletan. 15. Una ex istis propositionibus est Christum tribus substantiis constare; quia scilicet in Christo præter divinitatem Verbi, corpus & anima repertiuntur. At licet sensus hic orthodoxus sit, illa tamen locutio, Christus ex tribus substantiis compositus est, reverà minùs cauta erat, nec postea usurpata fuit.

Idem quoque senserunt in Universitate Lovaniensi Martinus Steiaert, R. P. Desirant, D. Martin, & alii, quibus annumerandi sunt multi Theologi Duacenses.

Si Theologos Italos consulamus, nobis etiam præsto sunt Eminentissimi Cardinales Rospigliosi, Norisius, de Laurea, & Daguirre.

Sententiam suam sic explicat Emin. Card. de Rospigliosi in suâ Relat. art. 52. 53. 54. & 55. ut probè animadvertent Theologi, qui à Sede Apostolicâ stabant, tres omnino quæstiones de Jansenii in quinque propositionibus sensu incidere poterant. Prima, quanam illius occulta mens & cogitatio fuisset, quibusque signatè verbis quinque propositiones ille expressisset....

Hæc quæstio intra facti se limites tenet, quam doctiores propterea negant definitionibus Fidei divinæ subjectam..... Secunda quæstio esse posset, quid tandem ex nativâ suâ vi & proprietate significarent verba Jansenii in suo Augustino. Quæ licet, ex infra dicendis, neque ipsa ad nostrum institutum pertineat, continet tamen controversiam non de mero facto, at de jure, subjectamque ideo Ecclesiæ judicio. Ad dignoscendum quippe, utrum aliqua doctrina sacris Litteris congruat, an pugnet, plenam utriusque partis notitiam Judex obtineat, necesse est, utrumque, tum sacrarum litterarum, tum doctrinæ proposita sensum perspiciat. Alioquin nulla esset hæresis, quæ defendi, nulla in Fidei divinæ articulis veritas, quæ oppugnari non posset. Liceret enim jactare, Pontificem, quamvis quod ad sacras Litteras pertinet, extra omnem falsi errorisque aleam consistat, posse decipi tamen in earum doctrinarum intellectu, quas aut pro hæreticis damnavit, aut pro catholicis, & autoritate divinâ subnixis credendas proposuit: nihilque obstaret præterea, quominus Calvinii, Lutheri, Pelagii, seu Juliani, aliorumque omnium Hæreticorum libri Catholicâ usquequaque doctrinâ referti pronuntiari possent; Catholicæque item haberi propositiones quæcumque, diris ab Ecclesiâ devota, quia scilicet germanus earum & legitimus sensus ignotus Conciliis fuerit. Quæ si absurda & monstrosa Catholici omnes auribus animisque respuunt, fateantur necesse est, Ecclesiam, veritatis nempe fundamentum & columnen, divino Spiritu regi in assequendo divinorum Voluminum, doctrinarumque iis concinentium vel dissidentium verissimo sensu. Neque ex adverso, vel auctoritatem Scripturæ, vel ullos Ecclesiæ ritus Janseniani possunt objicere. Nam neque Ecclesia unquam ejusmodi excusationes admisit in Hæreticis, & autores ab Jansenianis producti, nonnisi de quæstionibus ad factum pertinentibus loquuntur: qualis olim fuit celebris Honorii Pontificis causa; in quâ multi consentiunt, & decipi potuisse, & reverà errasse Concilium; dum ad damnationem personæ, arcanam illius mentem indagandam putavit, &c. .... Tertia quæstio est, in quâ, cum de Jansenianæ doctrinæ sensu conveniat, disceptatur solum, hæretica-ne illa, an Catholica sit? quæ quæstionem certò certius constat

non in facto, sed in jure versari; eaque una est, quæ ad præsentem rem faciat, &c. art. 153. 154. 155. & 156. in eâ Relatione non satis quidem advertit Cardinalis Rospigliosi, post Innocentii X. Constitutionem mutatum fuisse quæstionis statum. Nam antea Jansenii Defensores contendebant, quinque Propositiones, tum simpliciter & absolute, tum comparatè ad Jansenii librum expensas, in proprio & obvio suo sensu orthodoxas esse. Postquam autem quinque Propositiones damnatæ sunt, tum Jansenii Fautores proprium & obvium quinque Propositionum simpliciter & absolute spectatarum sensum à germano sensu doctrinæ Jansenii discernere cœperunt. At nihilominus, quæ fuerit sententia Card. Rospigliosi de autoritate Ecclesiæ, in judicando, quid tandem ex nativâ suâ vi & proprietate significarent verba Jansenii in suo Augustino, manifestum est.

Eruditissimus Norisius Card. in defensione Apologiæ Monachorum Scythiæ contra Anonymum cap. 1. asserit, *Ecclesiam in damnandis propositionibus, in sensu ab Autore intento, non errare, neque latum ab ea semel judicium posse retractari: siquidem oppositum affirmantes Apostolica sedes damnavit, ut patet ex Epistolis Romanorum Pontificum, qui proximè Synodum quintam consecuti sunt. Uti pluribus ostendit idem Norisius in dissertat. de Synodo 5^a c. 9.*

At præ cæteris legendus est tomus tertius Emin. Cardin. de Laurea in Scotum, ubi de objecto materiali Fidei in quæstionibus facti disputat. Operæ pretium est integram ipsius doctrinam hîc exponere.

In articulo primo sextæ disputationis explicat, *quæ differentia sit inter quæstiones juris & facti . . . . . Quæstio facti, inquit, aliud non significat, nisi disputationem & controversiam, an aliquis fecerit actionem aliquam, vel dixerit verbum aliquod? Deinde in articulo secundo quærit, an factum non revelatum possit evadere objectum Fidei? Hoc discutiendum esse ait, propter aliqua facta & decreta Ecclesiæ, quæ inducunt obligationem credendi, cum tamen nulla appareat revelatio, ut manifestum est, præcipuè in Canonizatione Sanctorum, & in damnationibus Hæreticorum factis, sive in Conciliis, sive extra, ut de dam-*

natione Arii, Nestorii, Eutychetis, Macedonii, Sabellii, &c. de damnationibus doctrinarum in sensu eorum. In prima assertione dicit Card. de Laurea: Purum factum hominis, vel Angeli, alterius-ve creature, nullâ accedente revelatione divinâ, sive præcedente, explicitâ, aut implicitâ, sive sequente, Fidei divinæ objectum esse non posse. In alterâ assertione statuit: Factum creatum, quod vel in genere, vel in specie, vel explicitè, vel implicitè est prædictum à Deo, vel manifestatum, postquam est factum, esse Fidei objectum. Præterea num. 34. Dico, inquit, facta humana, & quævis creata futura, implicitè tantum & in genere revelata, quando eveniunt, non sunt objecta Fidei respectu omnium Fidelium, nisi ab Ecclesiâ proponantur talia. At respectu particularium personarum, quæ circumstantias individuales talium prædictorum certissimè cognoscunt, sunt objecta Fidei, obligantque ad sic credendum. His positis in articulo tertio docet, Sanctorum Canonizationem ad Fidem divinam pertinere; quia scilicet, quod Sanctus canonizatus sit talis, ex principiis revelatis implicitè id continentibus, à Romano Pontifice per instinctum Spiritûs sancti, pensatis virtutibus & miraculis illius, tanquam ex Dei eloquiis deducitur. In articulo quinto, dicit esse pariter objectum Fidei, quod hic numero Pontifex, v. g. Clemens X. canonicè electus, sit verus Papa, caput Ecclesiæ & Christi Vicarius. Articulus sextus sic inscribitur. An propositiones doctrinales, includentes aliquid facti, possint esse objecta Fidei? Dico primò, inquit, dum Ecclesia in Concilio, vel Romanus Pontifex extra Concilium damnat aliquam doctrinam cum expressione Authoris, v. g. doctrinam Sabellii de unitate Personarum in Deo; Cerinthi, aut Eunomii, de non existentia Christi ante Mariam; vel Arii de inæqualitate Filii cum Patre, & cætera ejusmodi; licet totum complexum includat aliquid facti, damnatio illa est objectum Fidei, idèò absolute & sine distinctione facti à jure est recipienda ut Fidei objectum . . . . . Tunc enim non definitur connectio doctrinæ damnatæ cum subjecto, sed damnatio doctrinæ tantum, ideoque parum refert, quod subjectum sit evidens, vel probabile, quia tale subjectum se habet ut connotatum. . . . . Dico secundo; dum Ecclesia, seu in Concilio generali,
seu

seu Romanus Pontifex solus damnat doctrinas cum hac formulâ loquendi, in sensu Arii, in sensu Nestorii, in sensu Eutychis, vel alterius personæ, esto, tota illa complexio constet ex facto, & jure, & ratione unius partis non sit expressè revelata, non propterea definitio illa cessat esse objectum Fidei: ideo ut talis recipienda ab Ecclesiâ.... Obicies, inquit, contra primam & secundam conclusionem. Propositio complectens factum & jus, est hypothetica, constans ex duobus categoricis, quarum una tantum est objectum Fidei, & non altera.... Resp. dist. consequens. Non debet, nec potest esse objectum Fidei quoad utramque partem se junctim acceptam (nisi utraque sit revelata, ut postea dicemus) concedo. Non potest quoad utramque partem conjunctim, ut facit unam complexionem tantum: nego. Declaratur: certum est quod illa hypothetica potest resolvi in duas categoricas, Sabellius dixit, alius dixit, & hoc est hæreticum: & cum sit illa resolutio, una, quæ est facti, non est objectum Fidei. At quando tota ab Ecclesiâ proponitur ad credendum per modum unius complexionis, constantis ex eâ de facto, tanquam subiecto, & aliâ de jure, copulatâ cum eo subiecto, tunc non potest aliter recipi, aut credi, nisi per modum unius copulationis, quia unum sensum facit ratione unius prædicati & copulæ, & illud factum est tanquam subiectum connotatum & apprehensum, non creditum. Quod quidem ait speculative se juncti posse à jure, at non practice, cum dogma propositum credendum est.... Dices; fieri potest ut Theologi sint malè affecti Autori, vel præoccupati à malè affectis, & tamen Papa horum nescius eis utatur, ad eruendum Autoris mortui sensum. Respondeo posse utique aliquando id accidere: ut scilicet Theologi sint malè affecti, vel præoccupati. Sed ad divinam providentiam spectat, ut Christi Vicarium aliquo modo in hoc illuminet, & sic aliis indifferentibus utatur, qui ex antecedentibus & consequentibus, totoque contextu rem perpendentes, eam Papæ exhibeant, qui divino instinctu illuminatus, certè cognoscit eum esse Autoris sensum, & sic ad definitionem procedit, &c. .... In septimo articulo quærit, an & quomodo damnationes Hæreticorum, aliaque facta possint esse objecta Fidei? .... Dico 1°. inquit; dum Ecclesia, seu caput ejus, Roma-

nus Pontifex proponit Fidelibus damnationem alicujus Hæretici, vel facti hæreticalis, damnatio illa est Fidei objectum .... Dico secundo, quod declarati Hæretici per definitionem Concilii aut Papæ, sint tales credendi, ut Fidei objectum, etsi non habeatur ex revelatione explicitâ personarum, habetur tamen ex revelatione generali implicitâ, & ex instinctu ac suggestionem Spiritûs sancti, quod particulares illæ personæ, sunt de numero revelatorum implicitè ac in universali. Dices si sic, ergo omnes Hæretici jam damnati essent objectum Fidei. Quod est falsum, &c. Respondeo, disting. antecedens. Omnes damnati per sententiam infallibilem Concilii vel Papæ de Cathedrâ definientis. Concedo. Alii aliter damnati. Nego.... Obicies tertio quod Nestorius vel Arius, &c. fuerint Hæretici, fuit factum totaliter humanum, ex eorum dictis, vel factis notum. Ergo nequit spectare ad objectum Fidei, &c. Respondeo disting. Antecedens. Fuit factum implicitè antea revelatum. Concedo. Non revelatum ullo modo, nego. Quod si quæritur à Card. Laurea, ubinam hæc revelatio extet. Eam in his Scripturæ locis implicitè contineri asserit. Videte ne quis vos seducat: multi venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, & multos seducunt. Math. 24. item v. 11. & multi Pseudo-Prophætæ surgent, & seducunt multos, &c. in 2^a S. Petri cap. 2. Erunt in vobis magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, &c. citat etiam ex 2^a ad Timoth. cap. 4. v. 3. & ex Act. Apost. cap. 20. v. 30. ex quibus locis sic ratiocinatur. Cum ergo aliquis noviter insurgens, inquit, declaratur ab Ecclesia in Concilio, seu à Papa de Cathedrâ, esse Hæreticus, vel Hæresiarcha, ratione novæ doctrine, contraria Scripturæ, vel Traditionibus; eatenus ejus damnatio evadit de Fide, quia prædictus fuit falsus Magister in generali illâ revelatione.

Dices: si hoc sufficeret, omnia, quæ in dies accidunt, vel in posterum accident, pertinerent ad objectum Fidei. Omnia enim quæ in dies accidunt, à Deo sunt prævisa, immò & in aliquo universali principio prædicta, ut patet de bello, peste, fame, mortalitate, & de omni adversitate, quæ ob hominum peccata advenire solet.... Respond. nego sequelam. Non sufficit enim implicita prædictio ad hoc ut aliquid evadat ob-

jectum Fidei, sed requiritur ut iudicio infallibili prævio proponatur à Concilio seu Papa, tanquam aliquid per consequentiam necessariam deductum à principio illo implicite & virtualiter id continente, &c. Dices 2º, in deductione illa ex principio universali, adesse potest deceptio, quia id non pertinet ad doctrinam. Resp. nego antecedens: & ratio est à pari, quia sicut de Canonizatione diximus . . . Ecclesia, seu Papa solus, prævio diligenti examine & infallibili iudicio, deducit, hunc esse unum ex illis Dei amicis, & Sanctis in generali prædictis; ita facit in casu damnationis alicujus Hæresiarchæ, quem vult Fidelibus proponere, ut fugiendum. Ad illud de deceptione, dico, quod sicut Deus assistit Ecclesie & Papa soli, ne decipiatur in concludendo, quod aliquis Sanctus sit unus ex iis, qui fuerant à Deo prædicti, ita assistit in hac aliâ deductione, &c. De Honorio non aliam responsionem probat Disput. 8. art. 5. pag. 517. nisi quod Synodi sextæ acta corrupta fuerint. Unde Turrecremata & aliorum evasionem dicentium, & sextam Synodum, & Leonem II. damnasse quidem Honorium, at in facto errasse, non recipio, inquit, sed existimo id non fuisse factum. Nihilominus & eorum & aliorum sententiam veneror.

Advertendum est in locis suprâ dictis Emin. Card. de Laurea inter objecta Fidei recensere quædam facta, tanquam implicite & mediate revelata, quæ tamen ex plurimorum sententia Theologorum, cui adhæremus, de Fide non sunt, nec propriè revelata.

Jam restat exponendum, quid voluerit ille Card. in sua discussione, de *Formulario Archiep. Mechliniensis*, circa quinque propositiones Jansenii. Hoc posterius scriptum, sibi admodum favere jactarunt Jansenii defensores, tum quia in eo docetur, inquit, nec Ecclesiam, nec Romanos Pontifices circa facta non revelata immunes esse ab errore; tum quia factum de sensu Jansenii ab Alexandro VII. definitum esse negat. Sed eos inaniter gloriari, nec istius Cardinalis mentem affecutos esse, mox patebit.

Nempe Emin. Theologus nomine facti hoc loco intelligit, non quæstionem de proprio scriptorum & propositionum sensu, sed has quæstiones, utrum in mundo extiterit hic,

vel ille Author; utrum aliquem librum, qui ipsi tribuitur, composuerit; utrum propositiones ipsi attributæ, ex ejus libro de verbo ad verbum extractæ sint; vel utrum hunc, aut illum sensum in animo habuerit. Sic enim loquitur: *In hac opinione deceptus est Archiepiscopus Mechliniensis, quia, ut mox dicam, Alexander definivit dogma, quod sonant, seu significant verba illa, quæ dixit Jansenius; non verò quod fuerit in mundo Jansenius, neque quod librum illum composuerit, neque definivit, quod ex eo sint extractæ, è verbo scilicet ad verbum, aut definivit sensum internum, quem habuit Jansenius, dum protulit verba illa. Sed hac omnia sunt connotatum quoddam, seu subjectum rei definita, nempe sensus verborum, quem illa exprimunt, &c.* quibus verbis manifestum est, ab Eminent. Card. de Laurea, nomine facti, in Jansenii negotio, aliud intellectum esse, quàm proprium & nativum sensum libri Jansenii.

Præterea, in eadem discussione, ubi ait Ecclesiam errare posse, circa facta non revelata, loqui se testatur de iis factis, quæ nequidem implicite revelata sint, ut scilicet excipiat multa facta, quæ licet ante Ecclesiæ definitionem explicite revelata non fuerint, sed tantum implicite & mediate, nihilominus post Ecclesiæ definitionem ad Fidem pertinent, ut explicat in tom. 1. de Fide, ad quem Lectores remittit. Quæ inter facta, implicite revelata, factum istud de proprio scriptorum ad Fidem attinentium sensu, cum Ecclesia de iis judicavit, ab ipso comprehendere satis liquet ex iis, quæ in eodem tomo docuit.

Porro Emin. Card. de Laurea, factum quod spectat ad interiorem sensum in mente Jansenii contentum, non putat definitum fuisse à summis Pontificibus. Id enim duntaxat ibi vocat definitum, quod tamquam objectum Fidei definitum est. At solum dogma, quod sonant, seu significant verba illa, quæ dixit Jansenius, definitum fuisse asserit, vel ut alibi dicit, *definierunt hæreticum illum sensum, quem exprimunt verba illa naturaliter cognita.* Sed interim hoc factum, quidnam in proprio sensu verba Jansenii sonent & significant, pro certo ab Ecclesiâ habitum, &

sine erroris periculo propositum censet idem Cardinalis. Nam existimat, cum ab Ecclesia definiuntur dogmaticæ propositiones, ex jure & facto non revelato, nec definito, constantes, (quod aliquando, inquit, potest etiam definiri, tamquam in universalibus implicite revelatum) complexum illud eodem Fidei assensu credendum esse, nec factum à jure distinguendum in praxi. Dum scilicet Summi Pontifices *damnarunt dogmata complexa ex facto & jure, proposuerunt Fidelibus ad credendum illa, non quoad utramque partem, sed tantum ad recipienda illa sic complexa, ut erant, & non dividenda in duas partes.* Eandem doctrinam pluribus verbis tradidit in Disput. 6. de Fide, art. 6. ubi inter alia sic ait in resp. ad secundum, *quando proponitur ab Ecclesia aliqua hypothetica dogmatica, constans ex facto non revelato, seu non definito, (quia aliquando potest etiam definiri, tamquam implicite in universalibus revelatum contentum) tunc non potest Fidelis aliter illam recipere, quam per modum unius, & sic credere v. g. quod tunc dogma Arii sit hæreticum, vel sensus Nestorii, &c. sit hæreticus. Nec potest in abstracto tantum credere, hic sensus, hoc dogma est hæreticum; quia tunc non crederet, sicut sibi proponitur...* Stabilito nimirum per suos Theologos, quod ex antecedentibus, & consequentibus, totoque contextu scriptorum alicujus Autoris, sensus aliquis sit adeo certus, ut nequeat aliter dici, nisi à protervis; tunc potest (Romanus Pontifex) doctrinam illam in ejus sensu damnare: contentio autem, quæ forte postea insurgit ex affectu privato aliquorum, est irrationabilis, & de eâ nulla habenda est ratio. Deinde addit: *Et si enim aliquando factum aliquod implicite revelatum definiri possit, tamen regulariter, & in damnationibus factis à Sixto IV. Pio V. & Gregorio XIII. non videmus esse definitum factum; v. g. quod Petrus de Osma, vel Michaël Baius, sic, vel sic, id est, in tali sensu sint locuti; sed supponentes ex doctrinarum consideratione, sensum eorum, quisnam esset, esse clarum; illum, tanquam clarum declararunt, hodieque in aliis similibus (hic Jansenii librum designare videtur) declarant hæreticum. Non ergo definiunt, hunc, vel illum esse sensum illius, sed factâ inquisitione Theologorum ad sciendum,*

quisnam sit, eum damnant. Et damnatio illa, ut quid complexum ex utroque, est, modo supra dicto, objectum Fidei. Postremum concludit, quod supra notavimus, ad divinam providentiam spectare, ut nunquam permittat Ecclesiam in hujusmodi factis decipi.

Sed & in ipsâ discussione de Formulâ Archiepiscopi Mechliniensis, licet additionem ab illo Archiepiscopo Alexandri VII. Formulæ factam improbet, attamen vehementer reprehendit quosdam Theologos Belgas, qui hac occasione formulam ipsam Alexandri VII. impugnare audebant: quod pluribus intolerabilibus mediis, ab illis attentari putat, dum jactant quinque propositiones Jansenii in ejus libro non esse, & Alexandrum VII. errasse, tam circa existentiam propositionum, quam circa sensum Jansenii, cum in questione facti, inquit, errare potuerit.

Cæterum additionem Archiepiscopi Mechliniensis à se improbari testatur, quia spectat ad questionem facti, ut ipse Archiepiscopus dicit, & ideo eam improbavimus, quia nequit esse objectum Fidei, cum non sit factum revelatum. Si verò de Formula Alexandri VII. sit sermo, absolute dicendum est, quod spectet ad questionem juris. Ratio evidens est: tunc enim generaliter loquendo, questio aliqua dicitur juris, sive divini, sive humani, canonici, aut civilis, quando judicatur per conformitatem, aut diffinitivam cum aliquo ex prædictis juribus. Ast definitio Alexandri VII. damnans propositiones Jansenii in hujus sensu, talis fuit, quia scilicet sensus eorum contrarius est juri divino in sacra Scriptura expresso; ergo spectat ad questionem juris. Nec aliquid obstat, quin talis dicatur, ut putat Arch. Mechliniensis, quod in ea Formula nomine Jansenius, & sensus ejus, quasi definierit quod Jansenius extiterit in mundo, & propositiones illas dixerit, & quod internè ita senserit, sicut sonant verba, quæ omnia spectant ad factum. Respondetur enim Archiepiscopum meminisse debere, quod toti Ecclesie notum est, &c. nempe quod dum damnarunt dogmata complexa ex facto & jure, proposuerunt Fidelibus ad credendum illa, non quoad utramque partem, sed tantum ad recipienda illa sic complexa, &c. ut supra.

Quæ quidem verba sententiæ nostræ nequiquam officiunt, cum quæstionem de proprio verborum Jansenii sensu ad *jus* aliquatenus pertinere arbitremur, nec dicamus factum de sensu Jansenii Fide divinâ credendum esse, quod haud scio an unquam intenderit Archiepiscopus Mechliniensis, cujus additio Romæ rejecta fuit, eo quod Formulam Alexandri VII. legitimè præscriptam, & planè sufficientem, examussim non sequeretur.

Ex his satis superque exploratum est, quid de illa controversia senserit Emin. Card. de Laurea, & quàm immeritò eum in suas partes trahere conati sint, qui Jansenii causæ favent.

Nobis etiam obijciuntur Emin. Cardinales Palavicinus, Daguirre, & de Richelieu; utrum jure, an injuria expendendum est.

Triplicem locum ex historia Concilii Tridentini, à Palavicino factâ citant Adversarii. Unus extat in lib. 11. cap. 18. pag. 262. & 263. ubi refert, Vigilium Papam trium Capitulorû damnationi modò obstitisse, modò consensisse; *cum res ad Fidei dogma non pertineret*. Deinde Palavicinus addit. *Verùm posterior sententia tandem vicit . . . . . Itaque S. Gregorius pluribus in locis hujusmodi repugnantia novam speciem dissipat, ostenditque, quòd spectabat ad doctrinam, duas illas Synodos concordare, in refellendis trium memoratorum hominum erroribus. Id verò luculentius, quàm alibi, declarat, scribens ad Constantium Mediolanensem Antistitem, ubi observat, dissidium non in dogmatibus verbi, sed in hominibus, de quibus actum fuerat in Chalcedonensi, post firmatam integrè doctrinam: ac proinde controversiam non esse de articulo Fidei, & qui ad Ecclesiæ auctoritatem nulli errori obnoxiam spectaret. Verumtamen, quòd eam removeret offensionis occasionem, quacumque tandem ea foret, satius duxit ut ipsius litteræ, quibus ea Synodus comprobatur, minime vulgarentur, ac de illa sermones passim non haberentur. Ut intelligatur quo sensu Palavicinus, cum sancto Gregorio & Pelagio II. dixit, in quintâ Synodo, non de Fidei dogmate, at de quibusdam solummodò personis actum fuisse, in memoriam revocandus est illius causæ status, quem in priori Appendi-*

ce ad Elementa nostra Theologica diligenter exposuimus pag. 74. & 75. Ante Synodum quintam, scilicet, apud plerosque Catholicos in Oriente jam constabat, impia esse Theodori Mopsuesteni scripta, damnandam quoque Ibæ Epistolam ad Marin Persam, & scripte Theodoretî contra sanctum Cyrillum. Sed præcipuè ambigebatur, utrùm salvâ & illâ Concilii Chalcedonensis auctoritate, tria hæc Capitula, comparatè ad ipsorum Autores, & unâ cum Autorum nomine damnari possent, ut impia & heterodoxa; nûmque Theodorus, qui in Catholicâ Communione obierat, post mortem suam nominatim damnari posset tanquam Hæreticus. Quapropter Pelagius II. & sanctus Gregorius affirmant, in ea Synodo, non de Fide, sed tantummodo de personis actum fuisse. En igitur controversiæ caput. Licet Vigilius in suo *Constituto*, quæcumque in tribus Capitulis Nestorianæ hæresi favent, disertis verbis damnanda esse definiret, attamen contendebat illa non esse damnanda comparatè ad eorum Autores, nec Theodorum Mopsuestenum in Ecclesiæ pace defunctum, post mortem suam anathemati subjiciendum esse; ne scilicet Concilii Chalcedonensis auctoritas violaretur. Hæc sanè quæstio ad Fidem non pertinet. Nec etiam nobis adversatur agendi ratio, & indulgentia, quâ sanctus Gregorius usus est, tum erga Reginam Theodolindam, tum erga Hispanos & Gallos, qui Synodum quintam esse Conciliabulum, Concilio Chalcedonensi contrarium, falsò existimabant. Præterquam quod enim hæc sancti Gregorii œconomia, seu dispensatio, ad tempus erat, donec animi lenirentur, & sensim tollerentur præjudicia, quibus contra quintam Synodum occupati erant; quis statim non advertit, in hoc negotio nullam fuisse controversiam de auctoritate Ecclesiæ, in damnandis, vel approbandis scriptis simpliciter & absolutè spectatis? Itaque nihil de tribus Capitulis dixit Palavicinus, quod sententiæ nostræ non sit consentaneum. Aliud Palavicini testimonium proferunt ex Capite septimo libri quarti, in quo faterur, inquit, *posse Pontifices falli, in deferendis alicui Cœlium knoribus, quippe quòd ad factum merè spectaret*. Respondemus, hanc opinionem ab ipso

Palavicino refelli, quia ad providentiam Dei pertinet, ne suam Ecclesiam in factis tanti momenti decipi sinat. En integra Palavicini verba. *Non hæresis damnabatur ab eadem Ecclesiâ Autores, qui affirmarent posse Pontifices falli, in deferendis alicui Cœlitum honoribus, quippe quod ad factum merè spectaret. Quam opinionem, suis in libris in lucem editis, Caietanus paulò ante asseruerat, tametsi damnaretur tanquam temerarius, quicumque affirmaret in hoc, vel illo inter Sanctos adscribendo, erratum reipsâ fuisse. Verumtamen nunc ejusmodi opinio passim refellitur, cum censeatur pertinere ad ipsam Dei providentiam, qua semper Ecclesiæ suæ præsto fuit, ne in re tanti momenti decipi sinat.* pag. 350. & 351. editionis latinæ. Postremus Palavicini locus reperitur in lib. 7. cap. 14. ubi sic ait. *In aliis rebus, quæ vel ad rem gestam, vel ad jus humanum pertinent; quinam sunt inter Canonum Interpretes, negantes errori Pontificem subjacere? quis eorum, concessas à Pontifice facultates frequenter irritas non agnoscat, subreptionis & obreptionis vitio, ut ipsi loquuntur, &c.* Hæc verba, profectò, ad nostram, de proprio Scriptorum sensu, controversiam nullatenus spectant, ut satis patet.

Ex omnibus scriptis Eminent. Cardinalis Daguirre, unus dumtaxat locus ab Adversariis profertur, quem suppeditant ipsius annotationes in Concilium XII. Toletanum, ubi Concilium quintum in trium Capitulorum negotio errare potuisse, confiteri videtur, æquè ac Synodum sextam in condemnando Honorio, nec ullum esse Theologum alicujus nominis, qui Ecclesiam in hujusmodi factis, errori obnoxiam esse inficietur. At his verbis, quibus utitur Emin. ille Cardinalis, nequaquam enunciatur, Ecclesiam in approbandis, vel reprobandis scriptis simpliciter, & absolute spectatis de rebus Fidei, errori subjacere. Nam sic explicat quæstionem, in quâ Concilium quintum errare potuisset. *Non enim tractabatur quæstio Juris divini, sive dogmatis, sed solius facti non revelati, circa scripta quædam Theodoretii, Theodori Mopsuesteni, & Iba; an damnanda essent cum Autoribus suis, integro antea sæculo defunctis, & nondum eò usque damnatis.* Itaque eruditissimus hic Cardinalis, in

eo loco de trium Capitulorum scriptis, absolute consideratis non agit, sed tantummodo de illis scriptis, æquè ac de Honorii Litteris, comparatè ad mentem Autorum. Nec aliam quidem fuisse sententiam Eminentissimi Cardinalis Daguirre, ex pluribus locis, quæ in ejus scriptis contra Jansenii defensores reperiuntur, manifestum est. In tertio tomo Theologiæ sancti Anselmi, quam Romæ edidit, legatur Polegomenum quintum editionis novissimæ, & disputatio 135. adversus Jansenii fautores, ac præcipuè in defensione Cathedræ sancti Petri Disput. 20. Sect. 3. n. 16. & 18. pag. 315. ubi sic loquitur. *Sine ingenti temeritate & superbiâ negari non potuit à tempore ipso Decreti Innocentii X. aut propositiones illas extare in Jansenio, aut damnatas fuisse juxta sensum ab ipso intentum, &c. ....* Id autem verissimum est, adhuc permisso generatim, quòd Pontifex in suis definitionibus aliquando errare possit circa quæstionem facti, immò & juris. Quod absurdissimum esse hætenus constitit, quoad posteriorem partem. Quicquid autem sit de ea controversia, certum est saltem moraliter, Pontificem nullatenus errare, quales maturè rem examinat, invocatâ privatim & publicè Spiritûs sancti ope, adhibito consilio S. R. E. Cardinalium, consultatione diuturnâ gravium Theologorum, & inspectione attentâ eorum omnium, quæ circumstant materiam, de qua agitur. Omnia autem hæc, testantibus id Innocentio X. & Alexandro VII. præstita fuerunt, circa Propositiones Jansenii in ejus libro, & circa mentem, ac germanum sensum in quo edita sunt. .... Ergo, quicquid sit de aliis quæstionibus, certum est, saltem moraliter, Pontifices illos in hac quæstione, non errasse circa jus, neque circa factum. .... quare nemo absque intolerabili pertinacia & superbia contendere potest, laudatos Pontifices in hac materia errasse, sive circa jus, sive circa factum; adhuc permisso, & nullatenus concesso, quòd Pontifex Romanus possit definire ex Cathedra, errante clave, &c.

Postremo, inter Eminentissimos S. R. E. Cardinales nobis opponitur Card. de Richelieu, qui Ecclesiam in privatis factis errare posse, licet in suis judicis de veritatibus Fidei

ab omni errore sit immunis, apertè dicit; (in methodo Gallicà de controversiis Fidei lib. 4. cap. 14.) undè infert, non eàdem ratione ad credendam alicujus hominis inter Cœlites adscripti sanctitatem nos teneri, sicut ad veritates Fidei credendas obligamur. Verumtamen addit, Ecclesiæ judicium de Canonizatione cujuslibet Sancti non sine temeritate in dubium revocari posse, cùm id solenniter ab Ecclesiâ definitum est. Itaque assensum in iis factis Ecclesiæ judicio deberi existimabat. Hanc certè Cleri Gallicani in comitiis an. 1625. congregati sententiam fuisse negari non potest, imò etiam plurimorum Episcoporum judicio Ecclesiam in Canonizandis Sanctis errare non posse. Etenim in suâ Epistolâ ad Urbanum VII. rogant summum hunc Pontificem, ut Franciscum de Sales Gebennensem Episcopum inter Beatos recenseat, *ut quod jam opinione præsumpsimus, certâ postmodum fide teneamus.* In lib. 1. c. 13. E. Card. de Richelieu docet esse facta particularia quædam, ad salutem minimè necessaria, in quibus Ecclesia decipi possit. Sed hujusmodi testimonia, quæ juris controversiam, de proprio sensu scriptorum simpliciter & absolute spectatorum, circa res Fidei, non attingunt, nihil juvant Adversarios, ut jam supra ostendimus.

Emin. Cardinalibus, supra laudatis, adjungendus est eruditissimus Card. le Camus, qui in duabus literis ad illustrissimum Præsullem sibi amicissimum, quæ nuper editæ sunt, testatur, nunquam sibi placuisse opinionem eorum, qui solam exteriorē silentii observantiam judicio Ecclesiæ de facto Jansenii debitam esse putant, at sibi valdè probari celeberrimum dictum Illustriss. Petri de Marca, qui hujusmodi quæstiones *ad partem dogmatis* aliquatenus pertinere asserbat.

Neminem igitur ex Emin. S. R. E. Cardinalibus, qui ipsis patrocinetur, Adversarii proferre possunt. At inter Theologos habentne Petavium, Sirmondum, Haloixium, Lupum, aliosque plures, qui in eàdem, ac Bellarminus, sententiâ, de quæstionibus facti, & præcipuè de Honorii facto versati fuêrunt?

Experimento jam didicimus, quantum hallucinentur ii, qui veteres Theologos no-

bis minùs favere, in multis libellis furtim editis audacter asseruerunt. Itaque recentiores Theologos, qui nobis obijciuntur, expendere operæ pretium est.

Primò quidem doctissimus Petavius, ubi de Marcello Ancyrano agit, tum in lib. 1. de Trinit. cap. 13. tum in tractatu Gallico de pœnitentiâ publicâ cap. 2. nobis opponitur; quia, non obstante Concilii Sardicensis judicio, quo Marcellus unâ cum suis scriptis ab hæresis suspiciōe absolutus est ac liberatus, hunc tamen Episcopum in suis scriptis absurda quædam & hæretica docuisse existimat. Tota res à Petavio sit explicatur in lib. 1. de Trinit. pag. 72. *Edidit adversus hunc (Marcellum) libros quinque Cæsariensis Eusebius. . . . . in his libris Marcelli dogmata latè refert Eusebius, ipsis etiam allatis Marcelli sententiis, ac verbis, quæ quidem persuadent, multa ipsum perperam & adversus Catholicæ Fidei sensisse regulam; quæ profectò excusari nequeunt, eâ ratione, quam pro se Marcellus attulit, ac Sardicensibus Patribus probavit: qui sic in Epistolâ Synodicâ de Marcello judicant, eum ab Eusebio calumniosè esse traductum, quasi Verbum à Beatâ Mariâ initium habuisse & Christi regnum quandoque desitutum esse dixisset. Atqui inquirentis more, potius quàm asseverantis ac docentis, Marcellum aiunt in suo libro ista posuisse, Eusebianos autem malitiosè pro veris ac germanis illius decretis objecisse. Verum, quantum ex ipsius Marcelli verbis, quæ Eusebius affert, conjectare possumus, apparet, quædam illum seriò & ex animi sui sententiâ docuisse, absurda prorsus & hæretica; et si nonnulla reprehendendi studio arrodit Eusebius, quæ sincera & Catholica videantur. . . . . sanè Marcellum pro certissimo Hæretico habent illius sæculi Scriptores doctissimi ac sanctissimi viri; ut Hilarius. . . Hieronymus. . . Basilus. . . Chrysostomus. . . Theodoretus. . . . . Sulpicius quoque Severus, &c. ut manifestum fiat id, quo præcipuè sententia Petavii à judicio Concilii Sardicensis differt, hîc subjicienda sunt ipsa verba, quæ in epistolâ Synodicâ Concilii Sardicensis ad omnes Episcopos de Marcello reperiuntur. Recitata quoque sunt scripta collegæ nostri in sacris Marcelli, & deprehensa est Eusebii dolosa ars. Quæ enim Marcellus per*

modum quærentis protulerat, ea tanquam ita esse profiteretur, calumniati sunt. Recitata propterea sunt in illis, quæ antecederent & subsequerentur in illis questionibus, & inventa est bona & recta Fides istius viri. Non enim ex sanctâ Mariâ, ut ipsi afferebant, Verbo Dei initium attribuit, neque finem ejus in regno constituit, sed regnum ejus initio & fine carere scriptis prodidit. Tom. 2. Concil. edit. Labbeanæ pag. 674. & 675. his verbis duplex ratio indicatur, quâ Marcellus doctrinam suam ab hæresi purgabat. Multa scilicet è scriptis suis loca contendebat in prævum sensum ab Eusebio detorqueri; alia verò loca, in quibus errores nonnullos contineri fatebatur, non ex propriâ animi sui sententiâ, sed ex aliorum duntaxat opinione & per modum quærentis à se relata fuisse dicebat. Mendacem esse Marcellum Ancyranum, qui Catholicæ Fidei professionem in Concilio Nicæno editam tueri se testabatur, non putarunt Episcopi Synodi Sardicensis, nec Julius Romanus Pontifex; itaque Marcellum, ut virum orthodoxum sedi suæ restituerunt. Ad Petavium jam redeamus. Is non inficiatur, Eusebium nonnulla reprehendendi studio in scriptis Marcelli arrodere, quæ sincera & Catholica videantur. In hoc igitur capite à Synodo Sardicensi non dissentit Petavius. At quantum ex ipsis Marcelli verbis, quæ Eusebius affert, conjectare possumus, inquit Petavius, apparet, quadam illum sermone & ex animi sui sententiâ docuisse, absurda prorsus & hæretica. En unum articulum, in quo Petavius de Marcello aliter, ac Sardicense Concilium, sentit. Nimirum mendax fuisse Marcellum Petavio videtur, cum ille coram Patribus Synodi Sardicensis testificatus est, ea scriptorum suorum loca, in quibus errores nonnulli continebantur, non ex propriâ animi sui sententiâ, sed ex aliorum opinione & per modum quærentis, à se relata fuisse. In hoc facto ad arcanam Marcelli mentem spectante, Concilii Sardicensis Episcopos à Marcello deceptos esse, Petavius post S. Basilium existimat. Quid inde contra impiorum librorum proscriptionem simpliciter & absolute factam concludi possit, non video?

Alterum Petavii locum objectant ex libro 6. de Incarnatione capite 17. ubi hoc

dictum memorabile Agobardi Lugdunensis Episcopi in lib. contra dogma Felicis Urgelitani refertur. *Inventus est à Theodoretis inter Nestorium hæreticum, & Cyrillum Catholicum, medius locus: Unde idem Theodoretus pugnans pro veritate, ageret contra veritatem, qui dum istis Catholicis placeret, illis displiceret.* Nihil aliud in gratiam Theodoretis Petavius dixit. Itaque nisi Agobardi verbis à Petavio citatis Theodoretis scripta contra S. Cyrillum approbata sint, ut omninò orthodoxa; neque Agobardus Lugdunensis, neque Petavius iudicio quintæ Synodi de tribus Capitulis adversantur. Quod quidem ut elucescat, exponendus est *medius ille locus*, quem inter Nestorium hæreticum & Cyrillum Catholicum Theodoretus tenuit, sicut ait Agobardus. Ex ipsis certè Agobardi verbis liquet, Theodoretum non fuisse omnino orthodoxum, ut Sanctus Cyrillus, licet omnino hæreticus non fuerit, ut Nestorius. En medium locum. Theodoretus, scilicet, *pro veritate pugnans, id est, contra hæresim Apollinaris, agebat contra veritatem, dum orthodoxam S. Cyrilli doctrinam scriptis suis impugnaret.* Unde contigit, ut dum quibusdam Catholicis placeret, quia hæresim Apollinaris refellebat, aliis displiceret, quia nimirum orthodoxa S. Cyrilli scripta confutare conabatur. Quod si *contra veritatem* egit Theodoretus, cum scripta S. Cyrilli impugnavit, si medium locum tenuit inter hæresim Nestorii & orthodoxam S. Cyrilli doctrinam, ergò scripta Theodoretis contra S. Cyrillum omnino orthodoxa non erant, etsi ex Agobardi sententiâ, hæresim Nestorii in mente suâ forsan non habuerit. Quid aliud ex Agobardi & Petavii verbis colligi potest?

Denique, inquit, Honorium ab hæresi Monothelitarum purgavit Petavius in lib. 1. de Incarnat. cap. 21. n. 12. 13. & 14. Revera Honorii Epistolæ in orthodoxo sensu ibi interpretatur, ut antea præstiterunt Bellarminus & Baronius, ac cum iisdem acta sextæ & septimæ Synodi corrupta fuisse arbitratur. *fam verò, inquit, quæ ad purgandum Honorium pertinent, quatenus in sexta & septima Synodo, aliisque perstrictus, ac pro hæretico damnatus videtur, accuratissime disputavit Ba-*

ronius in annal. ad annum 633. ac certas exposuit rationes, propter quas inter proscriptos illis in Synodis Hæreticos nomen Honorii resederit. Quare verbum de his amplius non addam, ne supervacaneam, perfectâ jam in re, operam ostentare videar. Nullam ibi aliam responsionem affert. At in tractatu de pœnitentiâ publicâ cap. 2. Honorium Papam, non obstante rectâ animi sui sententiâ, quæ Græcis incognita erat, unâ cum literis suis in sexta Synodo damnatum esse refert. Ex quo tantum efficitur, Græcos, seu Orientales, si Petavio credamus, in damnandis Honorii ad Sergium literis comparatè ad ipsius mentem errare potuisset: verum nec toti Ecclesiæ hunc errorem tribuit, nec de proprio & nativo sensu verborum simpliciter quæstionem movet, nec unquam existimavit fas esse, interiorem assensum judicio Ecclesiæ de factis dogmaticis ab ipsâ definitis denegare, cum Ecclesia ad hæc facta pro certis habenda, imo etiam, indictis contra rebelles pœnis, subscribenda compellit. Etenim, cum universalis Ecclesia, in quâ primas partes tenet Romanus Pontifex, aliquem hæreticum esse ob doctrinam ab ipso prolatam solemniter judicavit, tunc à Romanorum Pontificum totiusque Ecclesiæ judicio recedere, nefas esse docet Petavius in *protheoriâ*, seu præfatione lib. 6. de Incarnat. ubi vehementiùs refellit * Scriptorem quemdam recentiorum, qui Concilium Ephesinum & Romanos Pontifices in questione facti errasse effutiebatur, cum Nestorium veluti hæreticum damnarunt, & S. Cyrillum, ut Orthodoxum summis laudibus extulêre. In gravissimis atatis hujus incommodis ac vitio, inquit Petavius, non postremo loco reponenda est opinandi de Catholica Fidei rebus infinita hominum libertas & licentia; quæ tam latè propagari, ac se adeò intemperanter efferre cœpit, ut ad qualibet, tum docenda, tum discenda, & profitenda, complures apprimè ingenio & voluntate sint parati. Equidem non istud magis aliàs animadvertisse mihi videor, quàm his postremis annis, quibus novarum & alienarum ab Ecclesiâ usu opinionum ac dogmatum mira se

copia & varietas effudit. Nihil de cœteris conqueror, quæ jam audita vulgò, pervagataque sunt. Rem narro non multis fortasse cognitam, sed ad ejus, quod dixi, capiendum specimen in primis idoneam. Editus est anno superiore 1645. liber quidam, vel portentum libri potius; cujus argumentum est ejusmodi, quale nemo suspicari posset; nemo sine horrore & execratione legere. Hoc enim demonstrandum suscipit, Nestorium, impiissimum Hæresiarcham, pium & Catholicum fuisse; illos autem, à quibus condemnatus est, Cyrillum & Ephesinam Synodum, hæreticos & impios, ab quibus injustè, & per vim, & tyrannidem oppressus Nestorius, non solum inter Ecclesiæ Doctores & magistros sit habendus, sed inter Martyres quoque numerandus. Nam de Cyrillo & Ephesinis illis Patribus nefanda & hætenus inaudita circulator iste garrit; Apollinaris, Valentini, Manichæi, Eutychis & Dioscori Socios & participes illos nominans: ad quos insuper adscribit Gregorium Thaumaturgum, Dionysium Alexandrinum, Athanasium & Chrysostomum, &c. .... Hujus Autor dissertationis nomen suum iis, quibus cum libro suo damnandus erat, silentii tenebris oppressit. Hoc unum tamen, quod scire interfuit, seclâ se esse Calvinianum indicat, uti ne illud ignoraremus, undenam consentaneum sit, talia perfidia portentis & venena prodire. .... me quidem non mediocriter cogitatio ista commovit, quod hoc exemplo & instituto videbam aditum dari improbis, & ingenio pariter atque audaciâ præditis hominibus, ad conturbandam evertendamque funditus Ecclesiæ Fidem. Quid enim est tam Sanctum, tamque usu & vetustate corroboratum, ac tam autoritate fundatum illius Decretum, quod non similibus, atque impostor usus iste est, argumentorum calumniis & argutiis, ad vexandum oppugnandumque pateat? &c. Notanda sunt illa Petavii verba, quibus asserit aditum dari ad conturbandam evertendamque funditus Ecclesiæ Fidem, si post Ecclesiæ judicium, quo alii ut hæretici ob impiam doctrinam damnati sunt, alii ut orthodoxi Patres maximè commendantur, sentire liceat Ecclesiam ignorance facti, in iis rebus, Catholicos pro Hæreticis damnassee, & Hæreticos pro Catholicis habuisse. Quamvis enim in privatis factis ad personarum probitatem vel

* Anonymus ille est Rhodon, de quo loquitur Minister Baile in Historico Lexico Gallicè conscripto; & cujus opinionem approbare non veretur.

vel improbitatem spectantibus, aut ubi de arcanâ Autorum mente agitur, Ecclesia errare possit sine ullo Fidei damno, in maximum fanè discrimen orthodoxa Fides abducere-
tur, si Ecclesia in dijudicando proprio sensu doctrinæ ab Autoribus expressæ erraverit.

Quid verò Sirmondo reponemus, cùm ait initio præfationis in Facundum: *At contra Vigilinus liberam esse controversiam intelligens, & quæ utram in partem vergeret, ad Fidei doctrinam nihil attineret, (quod ipsum post Vigilii tempora Gregorius Magnus, Pelagius, & alii sæpè testati sunt) eâ libertate interdum usus est, quam causa concedebat: semper alioquin ad defendenda, ut par erat, & probanda capitula propensior?* Facile responderetur, Sirmondum, cum illam de tribus Capitulis controversiam, in mente Vigilii, liberam esse dixit, in isto loco de tribus Capitulis loqui, antequam solemnî Ecclesiæ judicio damnata fuissent. Tunc temporis adhuc libera erat controversia. Sed postquam, tum à quintâ Synodo, tum ab ipso Vigilio & ab ejus successoribus unanimi consensu proscripta sunt, nullibi Sirmondus dixit hanc controversiam deinceps fuisse liberam.

Origenis Apologia, quam Haloixius haud ita pridem edidit, in quintam Synodum maximè injuriosa est. Verùm Adversarii dissimulant, Concilium illud quintum, in quo tria Capitula proscripta sunt, ut Græcorum Conciliabulum minùs legitimum, in quo, per fas & nefas, omnia egerit Justinianus Imperator, ab Haloixio traduci; præterea, nullo unquam totius Ecclesiæ judicio, sed à privatis duntaxat quibusdam Episcopis damnatum esse Origenem, & à pluribus aliis defensum, si Haloixio credamus. Omitto hanc Apologiam inter libros prohibitos in Indice Romano collocatam fuisse.

Nùm Lupus Christianus Adversariis nostris faveat, judicet æquus rerum æstimator. In differt. de quintâ Synodo Epistolam Ibæ jure ac meritò damnatam esse asserit; deinde addit. *Hinc nascitur questio secunda, an Synodus Chalcedonensis in hac dogmaticâ questione potuerit errare & circumscribi? Hanc namque questionem esse dogmaticam firmissimè Facundus asseverat lib. 2. c. 6. & addit. Si tanquam Nestoriana debet*

*ab omnibus illa Epistola condemnari, non ipsa tantum Synodus, verum etiam Leo Præsul Apostolica Sedis, à quo illius acta approbata sunt, hæresi Nestoriana cohibuit. Respondeo, inquit Lupus, aliud esse Chalcedonensem Synodum, aliud Episcoporum Chalcedone sine Apostolica Sedis influentiâ post Synodum remanentium congregationem: & hæc omnino potuit errare. Addo tamen non errasse. Evenit æquivocis Ibæ Episcopi verbis, quod supra ostendi, evenisse huic propositioni, unus è Trinitate est crucifixus. Alium in illis sensum ista Chalcedonensis congregatio, alium apprehendit quinta Synodus; idèque varîè de ipsis judicarunt. Congregatio bonum, Synodus prævum de Ibæ animo & sensu judicavit. Altera haud dubiè circumscripta est, placetque mihi S. Augustini regula in libro de utilitate credendi cap. 5. quibus argumentis mortui hominis voluntatem ita intelligam, ut de illâ jurare possim? In hoc loco multa sunt annotatione digna. Primò quidem Lupus cum Facundo *questionem dogmaticam* vocat eam, quâ scilicet agebatur, utrùm Nestoriana doctrina, Ibæ attributa, in ipsius Epistola ad Marin Perfam exprimeretur, nec-ne. Secundò Chalcedonensem Synodum, quam S. Leo confirmavit, planè discernit à congregatione Episcoporum, qui post dogmata Fidei, in sex prioribus nimirum actionibus definita, de quibusdam specialibus Episcoporum causis egerunt. Hoc posito, Lupus asseverat, non quidem Concilium Chalcedonense, à Leone confirmatum, at congregationem Episcoporum sine Apostolicæ Sedis influentiâ post Synodum Chalcedone remanentium, circa dogmaticam questionem de Epistolâ Ibæ, errare potuisse, licet reipsâ non erraverit. Deinde subjicit, æquivoca Ibæ verba in benigno sensu ab illâ congregatione Episcoporum Chalcedone remanentium intellecta fuisse, at quintam Synodum *Ibæ animo prævum sensum* tribuisse. Alterutram haud dubiè, in interpretandâ Ibæ sententiâ & arcano sensu, errasse putat. Itaque cùm Lupus hoc loco affert istam D. Augustini regulam, (quibus argumentis, mortui hominis voluntatem ita intelligam, ut de illâ jurare possim?) de Epistolâ Ibæ simpliciter & absolutè spectatâ non ibi loquitur, sed tantum comparatè*

ad mentem occultam Iba & arcanum ipsius sensum. Cum autem simpliciter de sensu per verba expresso sermonem facit, in dogmaticis hujusmodi definitionibus Ecclesiæ judicium nulli prorsus errori obnoxium esse, satis apertè indicat in Canones Sardicenses pag. 213. & 214. restat quæstio, inquit, an etiam de Marcelli libro errarent aut errare potuerint, Julius Pontifex, & Synodus Sardicensis? Constantè respondet S. Hilarius in laudatis fragmentis, non errasse. . . . an in librorum judicio circumveniri & falli possit Ecclesia, acriter est ventilatum ad tempora quintæ Synodi, ob Iba Edesseni Episcopi Epistolam, probatam à Synodo Chalcedonensi. Errasse Synodum, idèò que expurgandam dixere quidam trium Capitulorum impugnatores. Ast librorum judicia ad dogmaticas definitiones pertinere, esse infallibilia & immobilia, sine Spiritus Sancti injuriâ retractari non posse, operosè & nervosè docuerunt Victor Tonnonensis Episcopus, ac præsertim Facundus Hermianensis. . . . . Postea in dissertat. De quintâ Synodo cap. 6. pag. 743. & 744. proinde non minùs de Theodori Mopsuesteni, quàm Nestorii, Eutichetis, Arii, aut Priscilliani perverso sensu dubitemus. Nam & ejus damnationem non fuisse causam lacerandæ Catholice communioni sufficientem fassus est coram Vigilio Pontifice in conventu Constantinopolitano Facundus. Et qui hodiè pro Tertulliano, Origene, Lucifero Sardorum Episcopo, Joanne Hierosolymitano, Apologias in Ecclesiam spargunt, lavant Æthiopes, comescendique sunt, ut ingenia libertina & noxia, nisi brevi etiam pro Martino Lutero & Joanne Calvino velimus Apologias videre.

Ex iis quæ retulimus, satis constat, non solum veteres omnes Theologos, sed è recentioribus etiam plerosque insigniores, quorum doctrina de novitate minimè suspecta fuit, nobiscum omninò consentire. Quin etiam, ultimis temporibus damnati Autores non se planè Catholicos putabant, nisi scripta sua judicio Ecclesiæ sine ullâ exceptione submitterent.

Adhuc extat confessio Baii Romam missa an. 1580. postquam multas propositiones è libris suis excerptas ab Apostolicâ Sede damnatas esse accepit. Ego Michaël de Baii, Can-

cellarius Universitatis Lovaniensis, agnosco & profiteor, &c. . . . . earum omnium sententiarum damnationem atque prohibitionem, juro, meritoque, ac non nisi maturo judicio, & diligentissimâ excussione præmissis, factam atque decretam esse. Fateor insuper plurimas ex iisdem sententiis, in nonnullis libellis à me olim & ante emanatam Sedis Apostolica super iis censuram conscriptis & in lucem editis contineri, & defendi, etiam in eo sensu, in quo reprobantur. Denique declaro me in præsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi à S. Sede factæ acquiescere, neque posthac ullas docere, asserere, aut defendere velle.

Sed & Janfenius ipse, (cujus gratiâ, suprema Ecclesiæ autoritas in reprobandis perverfis scriptis ab ejus Defensoribus tantoperè impugnatur) tum in Epilogo ad finem libri sui, tum in Epistolâ quam conscripsit, ut librum istum Urbano VIII. dedicaret, Ecclesiæ judicium certissimum agnoscit, sive in discernendâ inveniendâque propriâ S. Augustini sententiâ, sive in judicando, utrum suus liber, quem Ecclesiæ definitioni subjectum esse vult, cum genuinâ S. Augustini doctrinâ consentiat, an ab eâ dissentiat? Nec verò mihi ipse arrogaverim, inquit in Epilogo, me nullâ ex parte ab ejus, Augustini scilicet, aberrasse sententiâ. Homo sum, humanorum lapsuum periculis obnoxius. . . . . Quidquid de rebus tam multiplicibus & arduis, non juxta meam, sed juxta S. Doctoris mentem pronuntiavi, ex Apostolica Sedis, Ecclesiæque Romanæ matris meæ judicio, sententiæque suspendo, ut illud jam nunc teneam, si tenendum; revocem, si revocandum; damnem & anathematizem, si damnandum & anathematizandum esse judicaverit. Nam quemadmodum istius Ecclesiæ ac Sedis mysteriis infantulus initiatus, & ejus Fide cum lacte matris imbutus fui, & crevi, & adolevi, & senui, nec ab eâ, ad latum unguem, quòd sciam, animo, aut facto, aut sermone deflexi; ita porro ad extremum usque spiritum vivere, ac Deo adjuvante mori, divinoque judicio sisti, mihi constitutum est: ut juxta sacratissimam ejus regulam, quæ à temporibus Apostolorum per successionem continuam Romanorum Pontificum per universum orbem prædicata & credita est, referam à Dei misericordiâ, aut justitiâ, bonum,

aut malum. Et in Epistolâ, quam ad Urbanum VIII. nomine suo mittendam esse volebat, sic loquitur. *Fallor profecto, nisi vehementer à plerisque in indagandâ, inveniendâque Sancti illius (Augustini) sententiâ hallucinatum sit. Quod utrum ex verosimili, an vero pronuntiatum sit, quem Lydium lapidem explorabimus, nisi petram illam, ad quam frangitur veritate, quicquid lucet vanitate? quam Cathedram consulemus, nisi ad quam perfidia non habet accessum? Quem denique judicem deposcimus, nisi Vicarium viæ, veritatis, & vitæ? . . . . . Ideò quicquid in hoc perplexo disputationum labyrintho sensimus, diximus, scripsimus, ut genuinam profundissimi Magistri sententiam ex ipsis incubrationibus ejus, Romanæque Ecclesiæ monumentis eruendo patefaceremus, ad Sanctitatis tuæ pedes affero, probans, improbens, figens, reficiens, quicquid probandum aut improbandum ex Apostolicâ nube intonuerit, ut qui non sit alius propositus laborum scopus & fructus, quam cum universo Christi grege, filiis tuis, Dominis meis, scire ac diligere veritatem ac charitatem. Ita vovet Sanctitatis tuæ humillimus atque obedientissimus servus Corn. Jansenius.* Denique in testamento postremæ suæ voluntatis, vix mediâ horâ ante mortem dictato, disertis verbis præcipit Lamæo Capellano suo, ut si quid in illo libro immutandum judicaverit Sedes Apostolica, corrigatur. *Sentio, inquit, aliquid difficulter mutari posse. Si tamen Romana Sedes aliquid mutari velit, sum obediens filius, & illius Ecclesiæ, in quâ semper vixi ad hunc lectum mortis, obediens sum. Ita mea postrema voluntas est.* Nonne compellare possumus Jansenii Defensores, ut si Jansenium errantem imprudenter secuti sunt, ipsum certè ad obtemperandum Romanæ Sedis Ecclesiæque judicio de genuinâ profundissimi Magistri Augustini sententiâ, quam explicandam susceperat, paratissimum imitentur?

At silentio prætereundum non est testimonium haud ignobile, quod ex Adversariis nostris habemus. Nimirum in multis libellis, præsertim in eo, qui inscribitur, *Considerations sur l'entreprise de M. Cornet*, item in alio libro, cui titulus est, *Quæ sit S. Augustini autoritas*, Jansenii defensores & asseclæ pro

certo statuunt, ex quo plures Romani Pontifices & universalis Ecclesiæ doctrinam de gratiâ Christi in scriptis S. Augustini expressam, ut orthodoxam laudavit atque commendavit, nemini postmodum fas esse, existimare, nonnullos errores de gratiâ in S. Augustini scriptis contineri. Hinc assumimus Ecclesiæ definitiones de proprio scriptorum ad res Fidei pertinentium sensu nulli errori subjacere. Quod si dixerint, judicium Ecclesiæ de propriâ S. Augustini sententiâ, idcirco nulli errori obnoxium fuisse, quia verus & genuinus scriptorum S. Augustini sensus, obvis Ecclesiæ & apertus erat, similiter respondemus, sensum Jansenii (qui certè Autor obscuritatis vitio non laborat) Ecclesiæ quoque valdè manifestum fuisse, cum de ipsius libro & doctrinâ judicium rulit. Quod enim quidam privati de sententiâ Jansenii adhuc temerè ambigant, id Ecclesiæ autoritati nihil officit, nec quemquam cordatum movere debet. Nam quis neglecto Ecclesiæ judicio de doctrinâ S. Augustini, Massilienses audientes putet, dum fatalem necessitatem, quâ libertas humana interimeretur, sub prædestinationis nomine à S. Augustino induci conquerebantur? quis fidem adhibeat Luthero & Calvino, qui multos errores super gratiâ & prædestinatione ex doctrinâ S. Augustini malè intellectâ docuerunt? Nonne iidem errores, in quodam de prædestinatione libello, qui nomine Joan. Launoii in lucem editus est an. 1703. S. Augustino perperam tribuuntur? Numquid igitur majori fide digni habendi sunt, qui, ipretâ Ecclesiæ censurâ, Jansenii defensionem suscipiunt?

Antequam nostræ disputationi finem imponamus, occurrendum est Jansenii fautorum querelis. Cur, inquiunt, pro futili & supervacuâ de privato Jansenii facto quæstione tot scandala, tot rumores excitantur? Nihil aliud præter religiosum de hoc facto silentium à nobis exigatur; statim pacata omnia & tranquilla erunt; si quidem de Fidei dogmatibus ab Ecclesiâ definitis non dissidemus. Ad hæc reponimus, primò quidem ab ipsis scandalum oriri perniciosum, quòd Ecclesiæ perversos libros proscribentis judicio parere detrectent. Deindè jam satis ostendimus

maximi momenti esse quæstionem istam, quæ de obedientia Ecclesiæ decretis circa librorum approbationem aut reprobationem debita præcipue agitur. Præterea, pro infami sectâ Tolerantium & omnium Protestantium incauti pugnant, cum solam exterioris silentii observantiam Ecclesiæ definitionibus, quibus certa quædam scripta damnantur, debitam esse autumant, quia scilicet, de facto, ut aiunt, tunc tantum agitur. Nam hoc exemplo abutuntur Protestantes, ac Tolerantes, ut omnibus Fidei controversiis ad quæstiones facti revocatis, Ecclesiæ auctoritatem facilius evertant. Postremum, Jansenii Defensores in suspicionem veniunt, de illo facto tam obstinatè & pertinaciter ab ipsis decertari, ut hæreticam Jansenii doctrinam hæc viâ tueri possint. Quamvis enim ejus propositiones in sensu orthodoxo explicare interdum conati sint, nunquam tamen adduci potuerunt, ut doctrinam suam eâ ratione exponerent, quæ hæresim in quinque illis propositionibus à sanctâ Sede damnatam omnino excluderet. Quis ergo illos tamdiu suspectos habendos neget, quamdiu proscriptam Jansenii doctrinam cum verâ S. Augustini sententiâ consonare prædicabunt? Damnamus, inquiunt, quinque propositiones in omnibus sensibus, quos Ecclesia damnavit. Sed cur de proprio Jansenii sensu silent, de quo unice agitur? Quo fine, nisi ut sensu Janseniano fruantur, quo nimium in suam, & aliorum perniciem, delectantur?

At Episcopi Gallicani in Epistolâ suâ an. 1661. ad Alexandrum VII. agnovere, inquiunt, nos verba Jansenii in sensu Catholico interpretari, cum ita locuti sunt: *Solertes sibi videri volunt, omnia verba Jansenii ad aliquem sensum Catholicum futiliter detorquentes*. Mirum profectò, quod hanc Epistolam in causâ suâ patrocinium proferre & in libellis suis jactare sæpius ausi sint; cum hæc ipsa Epistola in illis vituperandis ac damnandis tota versetur. Certè vel ex his, quæ citant, verbis, *futiliter detorquentes*, (quorum vim Gallicè reddere, tum in Phantasmate Jansenii, tum in Tractatu de fide humanâ, tum in historiâ Jansenismi, & alibi, refugiant) satis patet, quo in pretio esset

apud Gallicanos Episcopos illa à Jansenii Defensoribus allata interpretatio. Nempè in hoc dupliciter peccabant, & quod propositionibus Jansenii Catholicum sensum tribuerint, à quo erant alienissimæ, & quod hæreticum sensum non damnarent, qui revera ipsis inhærebat. Quàm verò illis Episcopis suspecta esset eorum doctrina, ex eodem Epistolæ loco perspicuum est, si cum antecedentibus & consequentibus verba mox citata referantur. *Novarum rerum avidi nihil intentatum reliquerunt, ut Fides hæc quasi dubia retractaretur, & damnata clarissimis verbis Jansenii propositiones redivivis conatibus excitarentur. Solertes sibi videri volunt, omnia verba Jansenii ad aliquem sensum Catholicum futiliter detorquentes... interim sermo eorum, sicut cancer, serpit, scinditque populum Christianum studia in contraria, diversis incitamentis, &c.*

Sinceri sumus, in facto Jansenii, ait Auctor libelli qui inscribitur, *Phantasma Jansenismi*. Sinceri ergo multò magis æstimandi sumus, ubi de ipso jure agitur, cum id ultrò à nobis subscribi dicimus, cumque assensum ei ac fidem deberi, ac re ipsâ à nobis præberi profiteamur. Nam si sincerè & candidè nos gerimus, ubi agitur de facto, hoc est de re, quæ minoris momenti videtur; quantò magis, ubi de re majoris momenti, hoc est, de jure agitur, contra veritatem ac sinceritatem hæc subscriptione nostrâ peccare metueremus? Hæc ille. Verùm utinam sinceritatem illam, & bonam fidem, non tantum ostentarent verbis, sed re ipsa potius & agendi ratione comprobarent. Adhuc enim neque in facto, neque in jure sinceri visi sunt. Non quidem in facto, cum ante Innocentii X. Constitutionem quinque propositionum doctrinam in libro Jansenii reperiri faterentur, deinde verò factum illud contra Ecclesiæ judicium, contra rei evidentiam, & contra propriam confessionem negare veriti non sint. Neque etiam in jure, cum sensum hæreticum ab Ecclesiâ damnatum non rejiciant, nec damnent, sed potius libris suis perniciosissimis, quorum multi recentior etiam editi sunt, disseminare non cessent. Sed quare de facto potius litigare videri volunt, quàm de jure? in promptu cau-

sa est. Intolerabili odio & invidiâ se onerarent, si de jure ipso contenderent, si ad Concilium generale à Constitutionibus Apostolicis ubique receptis provocarent. Interim enim hæresis notam in toto terrarum orbe non possent effugere. At cum de facto duntaxat se disputare aiunt, hâc simulatione invidiam magnâ ex parte amoliuntur, & incautos plerisque decipiunt, à quibus sanæ doctrinæ addicti existimantur. Cæterum quascumque in facies se vertant, nunquam ab hæresis suspicionem ac notâ se purgabunt, nisi ex præscriptâ ab Ecclesiâ formulâ, Jansenii sensui renuncient.

Exemplum ponamus in primâ propositione, quæ verbis expressis in tertio Jansenii libro de Gratiâ cap. 13. continetur. *Aliqua præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant.* Sensus Jansenii apertus est, quod scilicet justis, cum deest ipsis gratia efficax, per quam solam in ejus doctrinâ, vera & sufficiens implendi præcepti, & peccati vitandi, potestas datur, mandata Dei sint impossibilia; quod quidem toties contingit, quoties peccant. An hunc perversum & hæreticum sensum damnant Jansenii discipuli? Minimè. Sensus Calvinii in hâc propositione à se damnari aiunt, nempe justis impossibilia esse præcepta, etiam cum gratiâ efficaci. Sed quis in animum induxerit, à Summis Pontificibus, & ab Ecclesiâ sensum Jansenio attributum fuisse & imputatum contra apertam & toto opere significatam ejus mentem, cum nullus Theologus, nullus Consultor, nullus ex his, quos in hâc causâ audire Summi Pontifices, hunc Jansenio sensum affinxerit. Quid absurdius, quàm Summis Pontificibus & Ecclesiâ illam tribuere in hoc negotio cæcitatem, quæ nulli privato tribui meritò possit. Damnatus est ergo reverà in hac propositione Jansenianus sensus: quem proinde damnare omnes debent, ut Ecclesiæ & Fidei integritati satisfiat. Similiter de aliis propositionibus, quæ ex primâ illa pendent, argumentari licet. Neque hîc, ut falsò affirmare solent, quæstio est de gratiâ per se efficaci, & de

prædestinatione gratuitâ, juxta quem sensum quinque propositiones à se defendi jactitant. Tueantur, quantum libuerit, doctrinam gratiæ per se efficaciæ, & prædestinationis gratuiæ. Sanam esse ac tutissimam hanc doctrinam ultrò agnoscimus, eo nimirum sensu intellectam, qui in Catholicis Scholis explicatur. At, quâ consecutione quinque Jansenii Propositiones indè deducunt, ac sanas affirmant? pessimâ certè, quam omnis Schola Catholica, & universa Ecclesia reprobatur. Nonne simili ratione Calvinistæ contendere possent, ut nonnulli re ipsâ contenderunt, ex dogmate gratiæ per se efficaciæ ac prædestinationis gratuiæ, omnes suas de gratiâ opiniones rectè consequi? Desinant ergo, sub specie gratiæ efficaciæ, & prædestinationis gratuiæ, quam doctrinam nemo in ipsis arguit, Jansenii errores in quinque Propositionibus damnatos defendere. Desinant illos errores scriptis suis passim inferere, & Fidelium animis inculcare; nec hæresim, tantâ, ac tam diligenti curâ, tantâ pietate, tantâque autoritate à Sanctâ Sede, ab Episcopis & Principibus Catholicis debellatam & expugnatam, vanum phantasma appellare audeant.

Meritò sanè Clerus Gallicanus in comitiis an. 1700. propositiones illas, quibus asserbatur hæresim Jansenii merum esse phantasma, nec ritè à summis Pontificibus & ab Ecclesiâ damnatum fuisse Jansenii librum, his notis proscripsit. *Ha quatuor propositiones, quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones, Innocentii quoque XII. Brevia æquissima & ab omnibus approbata apertè contemnunt, Episcopos Gallicanos rebus judicatis adhaerentes incessunt maledictis, & causam hanc de integro retractari postulant, tanquam tot Constitutionibus Apostolicis, etiam accedente Ecclesiarum consensione, causa nondum finita fuerit, falsæ sunt, temeraria, scandalosa, & contumeliosa in Clerum Gallicanum, summos Pontifices, & in universam Ecclesiam, schismatica, & erroribus condemnatis faventes.*

Quàm igitur ipsi vano phantasmate deluduntur, dum privatae opinioni nimis confidentes, hæresim pro veritate amplectuntur, & foveant! Quàm infelicitè Viri eâ eruditione

præditi, quâ potuissent multum Ecclesiæ prodesse, à tot annis pro illo phantasmate, & ingeni sui idolo, labores impendunt, quos Fidei & Religioni consecrare debuissent! Nonne satius erat, tutam ac regiam doctrinæ salutaris viam sequi, quam Ecclesia monstrabat, ejusque judicio propria sensa subicere? Quid enim agunt dolosis distinctionibus, ambiguisque & æquivocis expositionibus, nisi ut, pro sincero & absoluto, quod Ecclesia postulat obsequio, reverentiæ dumtaxat speciem & Fidei simulachrum exhibeant? O cæcum & inquietum novitatis studium! Romæ adhuc se sistere audent, ut Jansenii negotium novo examini subdatur, & de Formulâ Alexandri VII. iterum litigent. Adeone illos errori suo indulgere, ut sperent supprimendum, aut ullatenus infirmandum à Clemente XI. id quod Præde-

cessores ejus, totâ approbante & consentiente Ecclesiâ, definierunt? præsertim cum jam adversus scandalosam eorum, qui causæ Jansenii suffragantur, temeritatem zelum & indignationem Apostolicam significaverit. Utinam summi hujus Pastoris, quem hoc tempore singulari beneficiâ Deus, Ecclesiæ suæ concessit, vocem, ex eâ Sede (quæ unitatis Ecclesiasticæ & communionis centrum est) proficiscentem aliquandò revereantur, tantique Pontificis excel- sâ & pacificâ sapientiâ, paternâque charitate permoti salutariter ac victi, resipiscant, ut, ex Apostoli præcepto, *unanimis, uno ore honorificemus Deum*: (Rom. 15. 6.) *idemque sapiamus, eandem charitatem habentes* (ad Philip. 2. 2.) *idipsumque dicamus omnes, & non sint in nobis schismata: simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententiâ.* (1. ad Cor. 1. 10.)

ADDENDA QUÆDAM.

PAg. 26. col. 1. Idem Gerson in secundâ parte de *Examinatione doctrinarum*, considerat. I. sic ait. *Attendendum in examinatione doctrinarum, primò & principaliter, si doctrina sit conformis sacra Scriptura, TAM IN SE, QUAM IN MODI TRADITIONE.* Doctrinam Raymundi Lullii in exemplum adducit, contra quam sacra Facultas Parisiensis præcepit omnibus suppositis suis, ne derelinqentes modum doctrinalem Sanctorum Doctorum per Ecclesiam approbatorum, & qui tentus est hætenus in S. Theologia Facultate, transirent ad novam hanc phantasiandi curiositatem. Elicitur ex his duplex cautela. . . . . prima cautela sit, nullam recipere doctrinam absoluto judicio, nisi altero sex modorum primæ partis approbatam, & eò magis, si sermo, vel modus sit extraneus à communi sermone Doctorum, quamvis sententiæ graves apparerent morales, vel philosophicæ. . . . . altera cautela est, conferre protinus doctrinam, quæ terminos habet extraneos, vel sententias novas & peregrinas, ad terminos Doctorum communium, & sententias eorum. Hoc Christus contra diabolum egit, hoc magnus Antonius docuit, hoc Paulus intellexit, cum diceret ad discipulum, prophanas vocum novitates devita. Hoc

Augustinus: nobis, inquit, ad certam regulam loqui fas est. Hoc *Hieronymus*; ex verbis inordinatè prolatis oritur hæresis. Hoc severissimè custodivit sacra Theologia Facultas Parisiensis: cujus unum è multis sit hoc exemplum. Unus Licentiatuus posuit in Vesperis, quòd Pater erat causa Filii, id est, Pater generans Filium. Confestim oppressum est os ejus, neque sibi permissum est talibus uti terminis, licet ostenderet exponendo, se verum tenere sensum. Sic *Augustinus* cuidam loquenti de fato juxta Philosophorum aliquorum veram sententiam, quod Deus erat fatum; tene, inquit, sententiam, corrige linguam.

Inter opera Joannis de Gerson extat in 1. tom. pag. 466. Libellus Joannis de Schoenhavia, qui nititur defendere quædam dicta fratris Joannis Ruysbroech, contra Magistrum Joannem de Gerson. Defensionem istam refellit Gerson in Epistolâ ad F. Bartholomæum Carthusianum, his verbis. **NOBIS AD CERTAM REGULAM LOQUI FAS EST.** Posita est illio sententiosissima hæc verissimæque Augustini sententia, quæ tollit barbaram confusionem linguarum à sacra doctrinâ. Nam qualis altera esset efficacior via prohibendi adificationem turris Da-

vidica in bonum, quàm si fieret nominum, vel terminorum pro libitu cuiuslibet variatio. Non enim tunc intelligeret unus alterum, sed in quâdam Babylonis confusione laboreretur. Non ergo sufficienter excusatur Autor tractatus illius per suum defensorem, qui sic ait. Et si sit aliquis error in dictis suis, ille solum stat, inquit, nominis. Nomina autem sunt ad placitum, & idè talis error non est magni ponderis. Si enim S. Doctores, ut Augustinus & Hieronymus, admisissent modos loquendi Hereticorum, protinus habuissent pacem cum eis, sed malam pacem. Notetur responsio magni Basilii in casu simili, qui noluit, nec in solo verbo quidem deviare, profitendo Catholicam veritatem. Sic nec Hieronymus de verbo isto Homoxion; sic alii sine numero. Fuit quidam tempore meo Scotus, qui respondendo dicebat, Patrem esse causam Filii: hoc dicebat, id est, Pater producit Filium. Coactus est statim revocare dictum suum, nec expositio sua quomodolibet admissa est, quamvis esset ad intellectum suum & expressionem verissima.... Devotio illorum culpanda est, qui innituntur involvere sententias sermonibus imperitis, peregrinis, & inusitatis, &c. .... Docendus non est, vel monendus, qui errorem suum defendere mavult, quàm corrigere. .... sic nuper actum est Parisiis per sacram Theologiae Facultatem adversus illos, qui doctrinam quamdam peregrinam Raymundi Lullii conabantur inducere, quæ licet sit in multis altissima & verissima, quia tamen in aliis discrepat à modo loquendi Doctorum sacrorum, & à regulis doctrinalis suæ Traditionis & usitata in scholis, ipsa edicto publico repudiata, prohibitaque fuit. Ex his omnibus locis apertè ostenditur, controversiam de proprio quarumlibet propositionum & scriptorum ad Fidem pertinentium sensu, in mente Gersonis esse quæstionem juris, dogmatibus Fidei annexam, certissimoque Ecclesiæ iudicio subiectam. Itaque ad materias Fidei terminandas, de quibus in loco supra allato pag. 5. loquitur Gerson, huiusmodi quæstiones, procul dubio, revocabat.

Pag. 33. post Tostatum. Latomus cap. 9. de Ecclesiâ, cum explicat, quo jure hereticos libros legi vetet Ecclesiâ, sic ait. Ex eodem capite declaratur, quo jure de Interpretibus & Tractatoribus Scripturæ, ac de libris

& tractatibus judicet Ecclesiâ, quia videlicet ipsa Scriptura propria possessio est Ecclesiâ, & ejus unius Spiritu verus & germanus intellectus à falso & adulterino secernitur. Ecclesiâ enim Christus Spiritum Sanctum promisit, & dedit, qui, ut supra dictum est, eam doceret omnem veritatem. .... hinc itaque descendit usus Ecclesiæ, quo probare vel reprobare solet libros de Fide vel religione editos, &c.

Andreas Vega lib. 15. de justificat. c. 9. Melchior Cano lib. 2. de locis Theologicis cap. 13. Bellarminus lib. 2. de verbo Dei c. 10. & 11. Driedo lib. 2. de Translat. Script. propof. 3. Alphonsus Salmero prolegom. 3. Ribera in cap. 9. Ozee num. 10. Mariana de edit. Vulgatâ. Adamus Contzen politic. lib. 3. cap. 23. Andrada. Sixtus Senensis Biblioth. 1. 8. Palavicinus lib. 6. c. 17. Gregorius à Valentia analys. 8. c. 3. Serarius Prolegom. cap. 19. q. 11. & 14. Bonfrerius, Præloq. cap. 15. Gretzerus in defensione Bellarmini tom. 1. Sacrobosco parte 1. c. 3. & 7. contra Wittaker: & parte 2. c. 17. Tena Isagog. lib. 1. difficult. 3. sect. 2. Duvallius de objecto Fidei quæst. ult. art. 2. Morinus in exercitationibus Biblicis, exercit. 6. c. 12. Suares tract. de Fide disp. 5. sect. 3. ubi de Vulgatâ loquuntur, docent, Ecclesiæ iudicium in discernendis veris & authenticis sacræ Scripturæ interpretationibus, ab infidis & minus authenticis, nulli errori, ob singularem Spiritûs Sancti opem, subjacere.

Pag. 27. col. 1. Melchior Cano in lib. 2. de locis Theol. c. 7. postquam statuit, definitionem dubiorum, quæ circa Fidem modò exoriuntur, ad præsentem Ecclesiâ pertinere; (Oportet enim judicem vivum in Ecclesiâ esse, qui Fidei controversias decidere possit. Si quidem Deus in necessariis Ecclesiæ suæ non defuit. At librum esse Canonicum, necne, Fidem maximè tangit. Ad Ecclesiâ igitur hujus temporis hujus rei iudicium pertinebit.) inter argumenta quæ deinde affert in quintâ propositione, ut probet ad summum quoque Pontificem pertinere de libris Canonicis iudicium, citat cap. Si Romanorum dist. 19. postremò, inquit, id ostenditur argumento Nicolai Papæ. Nam quod verè Sedes Apostolica probavit, hodiè tenetur acceptum, & quod illa repulit, hæ-

Etenus inefficax prorsus habetur: ita opuscula Doctorum, quæ approbavit, Ecclesia probat; quæ contra reprobavit, Ecclesia reprobat. Summorum ergo Pontificum de his - ce rebus testimonium, ipso etiam perpetuo rerum experimento firmum ac certum habere compellimur.

Pag. 47. Unum Petavii testimonium omisimus, quod nobis objiciunt, ex ipsius admonitione ad lectorem in editione Facundi Hermian. petutum. In eo loco Petavius asserit, quæstionem de tribus Capitulis in quintâ Synodo proscriptis ad Fidei doctrinam nihil attinere. Quo sensu id verum sit, jam exposuimus in hac Appendice p. 44. col. 1. & 2. Reliqua, quæ ibidem Petavius, tum de Justiniano Imperatore, tum de Vigilio Papâ dicit, ad id tempus, quo Synodus quinta nondum à Vigilio confirmata fuerat, aut certè quo, necdum unanimi consensu, recepta erat, referenda sunt. Cœterum tria Ca-

pitula defendere, postquam Concilii quinti judicium à summis Pontificibus confirmatum est, nemini Catholico licere docet Petavius lib. 6. de incarnat. c. 16. pag. 582. *Nemini porro Catholico dubitare fas est, quin Epistola illa Cyrilli tertia, & ejus anathematismi in auctoritatem adsciti sint. Quinta certè Synodus non aliâ de causâ Theodoretî scripta quædam, tanquam impia, anathemate notavit, nisi quod duodecim Cyrilli capitula impugnasset, eademque sententia Iba Edeffeni Epistolam comprehendit, quod duodecim illa capitula damnasset, nec aliter insequentes omnes Synodi judicarunt, quàm superiores, & inter has quinta acta comprobavit. Quod antequam ab Ecclesiasticâ auctoritate fixum, constitutumque esset, complures alii Catholici, Cyrillo, & ejus scriptis, præsertim capitulis illis duodecim, refragati sunt, & adversus illa certamen acerrimum susceperunt, duce & hortatore Joanne Antiocheno.*

Extrait du Privilege du Roy.

L OUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE: à nos amez & feaux Conseillers, les Gens tenans nos Cours de Parlemens, Maîtres des Requestes ordinaires de nostre Hôtel, grand Conseil, Baillifs, Senechaux, Prevosts, leurs Lieutenans, & à tous autres nos Justiciers qu'il appartiendra, Salut. Notre bien amé Messire CHARLES DU PLESSIS D'ARGENTRE, Docteur en Theologie de la Faculté de Paris, Maison de Sorbonne, & Abbé de l'Abbaye de S. Croix de Guingamp en Bretagne, nous a fait remontrer tres-humblement, qu'il a composé un livre intitulé *Appendix Posterior ad Elementa Theologica*, qu'il desireroit faire imprimer & de donner au public, pourquoy il nous a tres-humblement fait supplier de lui accorder nos Lettres de provisions sur ce nécessaires; A CES CAUSES, voulant favorablement traiter l'exposant, Nous lui permettons par ces presentes, de faire imprimer, vendre & debiter dans tous les lieux du Royaume ledit *Appendix Posterior ad Elementa Theologica*, de telle marge, volume, caractère, & autant de fois que bon lui semblera l'espace de trois années consecutives, à commencer du jour & dater des presentes, pendant lequel temps, Nous faisons défenses à toutes sortes de personnes d'en introduire dans notre Royaume aucun exemplaire d'impression Etrangere, à condition qu'il sera mis deux exemplaires dudit livre dans notre Bibliothèque publique, un en celle du Cabinet de nos livres dans notre Chateau du Louvre, & un dans la Bibliothèque de notre tres-cher & feal le sieur PHELYPEAUX COMTE DE PONCHARTRAIN, Chevalier Chancelier & garde des Sceaux de France, Commandeur de nos Ordres, avant que de l'exposer en vente; à la charge aussi que l'impression sera faite en beau caractère sur de bon papier, dans notre Royaume & non ailleurs, conformément aux Reglemens de la Librairie & Imprimerie, à peine de nullité des presentes, lesquelles seront registrées sur le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de notre bonne Ville de Paris, dans trois mois du jour de leur dater. Si vous mandons & enjoignons que du contenu en icelles vous fassiez jouir pleinement & paisiblement ledit Exposant ou ceux qui auront droit de lui, sans souffrir qu'il soit fait aucun empêchement; voulons aussi que la copie des presentes qui sera imprimée au commencement ou à la fin dudit livre, soit tenue pour dûment signifiée, & qu'aux copies qui en seront collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires, foy y soit a outée comme à l'original. Commandons au premier nostre Huissier ou Sergent sur ce requis de faire pour l'exécution d'icelles tous actes nécessaires sans demander autre permission, nonobstant clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires; CAR tel est nostre plaisir. DONNE' à Versailles le 26. jour d'Avril l'an de grace 1705. & de nostre Regne le soixante-deuxième. Par le Roy en son Conseil, LE PETIT.

Registré sur le Livre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires conformément aux Reglemens. A Paris ce 22. May 1705. Signé, PIERRE EMERY Syndic.

Ex Typographia JACOBI JOSSE, viâ Jacobæâ sub signo Columbæ Regalis 1705.

